Mustaqil gazeta

HURRIYAT

O`zingni angla!

Газетамизга 2008 йил учун обуна давом этади.
Муштарийларимиз сафида бўлинг!
Нашр кўрсаткичи — 233.

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan * Chorshanba kunlari chiqadi * **2008-yil 11-iyun, №26 (583)** * E-mail: hurriyat@mail.ru * http://**www.hurriyat.uz**

ИСТЕЪМОЛЧИ ҲУҚУҚИ

Жамиятда қандай мавқеда, шарт-шароитда яшамайлик, аввало ҳаммамиз ҳам истеъмолчимиз. Ҳаётда, кундалик турмушимиздаги муносабатларда адашишлар, келишмовчиликлар ва тушунмовчиликлар бўлиб туриши табиий ҳол. Бундай вазиятлардан оқилона чиқиб кетиш учун эса, аввало ўз истеъмолчилик ҳуқуқимизни билишимиз лозим.

⇨ 2-бет

ОТ ҲАҚИДА ҲАҚИҚАТ

Азалдан от ва инсон ўртасида қандайдир яқинлик бор. Шу боис асрлар оша бадиий адабиётларда от ҳақида кўп ёзилган. Ҳатто, Ҳадиси шарифда ҳам "Фарзандларингизни от минишга ўргатинг", дейилган. Назаримда улар фаросатлилиги ва ўткир зеҳнлилиги билан бошқа ҳайвонлардан ажралиб турса керак.

⇨ 7-бет

ҚИРОЛЛИК КЛУБИНИНГ БЕШКЕНТЛИК АЪЗОСИ

Хўш, Александр Обидов ким ўзи? Ёш футболчининг асл исми Искандар бўлиб, Қашқадарё вилоятининг Қарши тумани маркази — Бешкент шаҳрида туғилган. Уларнинг оиласи тақдир тақозоси билан Москва шаҳрига кўчиб кетишган.

⇨ 8-бет

ЧОРШАНБАДАН ЧОРШАНБАГАЧА

■ **Санкт-Петербург, 6 июнь. Константин саройида МДҲ Давлат раҳбарлари кенгашининг норасмий учрашуви бўлди. Унда Президентлар Ҳамдўстликни иқтисодий ривожлантиришнинг 2020 йилгача бўлган стратегияси лойиҳасини шакллантириш, гуманитар ҳамкорлик, МДҲни ривожлантиришнинг асосий йўналишлари билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилдилар. МДҲ норасмий саммитида иштирок этиш учун Санкт-Петербург шаҳрига келган Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Россия Федерацияси Президенти Дмитрий Медведев билан учрашди. Учрашув ғоятда самимий руҳда кечди. Ислом Каримов ва Дмитрий Медведев ўзаро алоқаларнинг ҳозирги кўламидан мамнун эканликларини билдиришди ва давлатлараро ҳамкорликни кенгайтириш ҳамда янада мустаҳкамлаш масалалари юзасидан фикр алмашдилар.**

■ Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 9 июнь куни Оқсаройда Бирлашган Араб Амирликларининг Вазирлар Маҳкамаси ишлари бўйича вазири, "Дубай холдинг" компанияси ижрочи раиси Муҳаммад Абдулла ал-Қарқовийни қабул қилди.

■ **Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг «Ботаника» илмий-ишлаб чиқариш маркази ходими, биология фанлари доктори Қаҳҳор Ҳожиматовнинг иккита ишланмаси «Сифатли маҳсулот ва сервис учун» халқаро мукофотига сазовор бўлди. Мукофотга муносиб топилган ҲСД — Ҳожиматовнинг сафро ҳайдайдиган дамламаси бугунги кунда тиббиёт соҳасида гепатитга қарши курашда дунёда ўзига хос ва юқори самарали фитопрепарат ҳисобланади. Шунингдек, Қ.Ҳожиматов томонидан яқинда яратилган ва қандли диабет, буйрак ҳамда ошқозоности бези касалликларининг олдини олиш ҳамда даволашда қўлланадиган препарат ҳам мукофотга лойиқ, деб топилди.**

■ Кейинги йилдан Асака автомобиль заводида Cadillac русумли автомобиллар йиғила бошланади.
— General Motors корпорациясининг ҳеч бир заводида ишлаб чиқарилмайдиган эксклюзив автомобиль моделлари Ўзбекистонда ишлаб чиқарилади, — дейди корпорациянинг Ўзбекистондаги бўлими раҳбари ўринбосари.

■ **«Microsoft» компаниясининг Қозоғистон ва Марказий Осиёдаги ваколатхонаси «Microsoft Windows Vista» нинг ўзбек тилидаги версияси чиққанини расман эълон қилди. Яқин вақт ичида «Microsoft Office 2007»нинг ҳам ўзбек тилидаги версияси яратилади.**

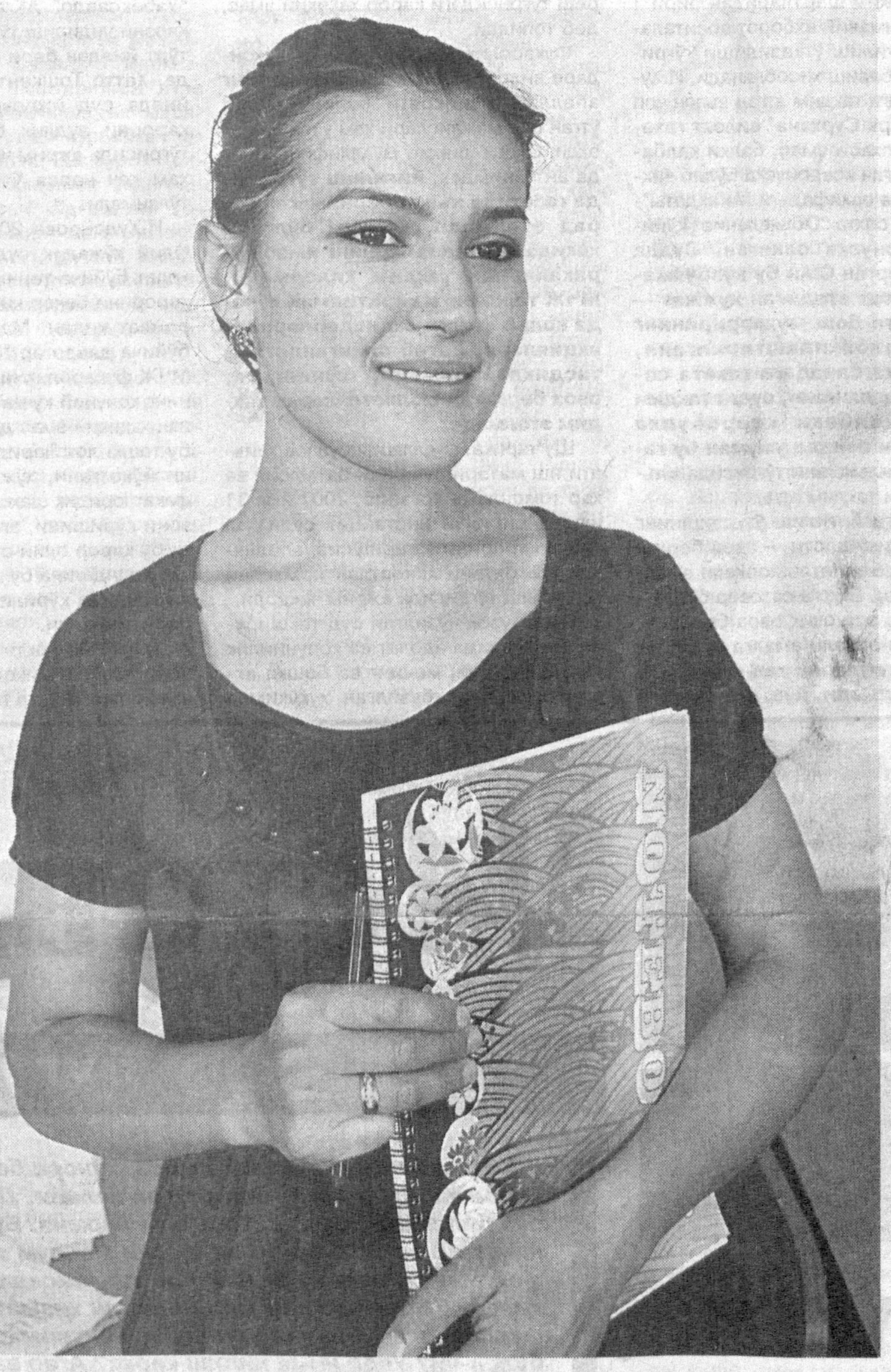

Жорий Ёшлар йилида қабул қилинаётган муҳим ҳужжатларда эртанги куннинг порлоқ истиқболи ва ҳар томонлама етук авлодни шакллантириш мақсади мужассам. Зеро, бугунги талаба — эртанги мутахассис, уларнинг бугун олий ўқув юртларида олаётган билимлари келажакда етук кадр бўлишига асқотади.

СУРАТДА: Ўзбекистон Миллий университети талабаси Зарифа Худоёрова.

А.КЕНЖАЕВ олган сурат.

АНЖУМАН

Сўз эркинлиги:

халқаро тажриба ва миллий менталитет

9-10 июнь кунлари пойтахтимиздаги «Интерконтиненталь» меҳмонхонасида «Замонавий демократик жамиятда оммавий ахборот воситалари эркинлиги» мавзусида халқаро анжуман бўлиб ўтди.

Фуқаролик жамиятини ўрганиш институти ташкилотчилигида Минтақавий сиёсат жамғармаси ва Инсон ҳуқуқлари бўйича Миллий маркази билан ҳамкорликда ташкил этилган ушбу халқаро анжуманда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Сенати аъзолари, Қонунчилик палатаси депутатлари, Олий Мажлис инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман), Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси, Ўзбекистон инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш Миллий маркази, Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси, Ўзбекистон электрон оммавий ахборот воситалари миллий ассоциацияси, Ўзбекистон мустақил босма ОАВ ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди, ЎзА, «Жаҳон» ахборот агентликлари ва республикамизнинг қатор ОАВ ходимлари билан бир қаторда Россия, АҚШ, Германия, Япония, Буюк Британия, Ҳиндистон, Франция, Бельгия, Исроил, Миср Араб Республикаси, Қувайт, Саудия Арабистони, Хитой, Украина, Индонезия, Корея, Польша, Туркия ҳамда Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти (ЕХҲТ) вакиллари ҳам иштирок этдилар. Ундан кўзланган асосий мақсад жамиятни янада демократлаштириш, мамлакатни модернизация қилиш ҳамда ижтимоий-сиёсий ислоҳотларни амалга оширишда ОАВ эркинлигини таъминлаш, бу борада халқаро тажрибалар билан ўртоқлашишдан иборатдир.

Анжуманда сўнгги йилларда мамлакатимизда матбуот, телевидение, радиостудиялар фаолиятини либераллаштириш, улар мустақиллиги ва эркинлигини таъминлаш борасида олиб борилаётган ишлар, халқаро ахборот майдонида ислоҳотларни холис ёритиш йўлида кўрилаётган чора-тадбирлар, республикамизда интернет журналистикасини янада равнақ топтириш борасида амалга оширилаётган саъй-ҳаракатлар ҳақида атрофлича сўз юритилди. Зеро, ҳозирги кунда республикамизда 898 номдаги газета, журнал, бюллетень ва бошқа даврий нашрлар чоп этилмоқда. Даврий нашрлар сони истиқлол йилларида қарийб 2,5 баробарга ошди. Марказда ва жойларда 12 тилда турли хил газета, журнал, бюллетенлар нашр этилади. Шулардан 502 номдагиси ўзбек тилида, 164 та нашр икки ва ундан ортиқ тилда, 84 таси эса уч-тўрт тилда чоп этилмоқда. Шунингдек, ҳозир республикада 57 телестудия ва 17 та радиоканал, шу жумладан, 40 та хусусий студиялар фаолият кўрсатиб, мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларни, кучли давлатдан кучли фуқаролик жамиятига ўтиш жараёнларини изчил ёритмоқда. Буларнинг барчаси Конституциямизда белгилаб қўйилган: сўз эркинлиги, ҳар кимнинг ўзи истаган ахборотни излаш, олиш ва уни тарқатиш ҳуқуқини таъминлаш тамойилига хизмат қилиши ҳам таъкидланди.

Икки кун давом этган мазкур халқаро анжуманда мамлакатимизда ОАВ фаолиятини янада демократлаштириш ва эркинлаштириш йўлида амалга оширилаётган хайрли ишлар билан бир қаторда бу борадаги халқаро тажрибалар ҳақида ҳам фикр алмашилди.

Анжуман иштирокчилари бўлган айрим хорижлик журналистлар ва экспертларни суҳбатга чорладик.

(Давоми 2-бетда.)

КАСБ СИРЛАРИ

Ҳақиқий журналист қандай бўлиши керак?

Журналист бўлиш ҳар қандай одамнинг ҳам қўлидан келавермайди. Бу соҳага умрини бағишлаганлар бор, шунчаки йўли тушмиш одамдай журналистика эшигини қоқиб ўтиб кетгувчилар ҳам қанча. Ёки ёшликда бироз қизиқувчанлик билан "Мен журналист бўламан" деб кўксига урган, кейинчалик журналистиканинг қаттиқ нонига тиши ўтмай бошқа соҳаларга ўтиб кетганлар озми? Ҳар не бўлса-да, инсон ўзи севган касбда ўзгача бир садоқат, ўзгача бир меҳр билан ишлашига не етсин!

Журналистикада муносиб ўрнини топиб, умрини шу соҳага бағишлаган кишилар ҳам кўп орамизда. Бугун ана шундай замондошларимиздан бири — Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети халқаро журналистика факультети муаллими, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист Маҳмуд САЪДИЙ билан матбуот ва журналистика, унинг ютуқ ва муаммолари, бу соҳада қилинажак ишлар ҳақида суҳбатлашдик.

— Домла, журналист унақа ижодкор, журналист бунақа одам деб кўп эшитамиз, гапирамиз. Сиз журналистикада суяги қотган кишилардан бирисиз. Ўтган умрнинг сарҳисоби ва анча йиллик тажрибангиздан келиб чиқиб, ҳақиқий журналист қандай бўлиши керак деган саволга жавоб берсангиз...

— Журналистни кўпчилигимиз ўзини қизиқтирган нарсалар ҳақида ёзадиган одам, дейишга кўникиб қолганмиз. Бундан ташқари, журналист деганда дунёқараши кенг, дунёнинг пасту баландини тушунган, билими чуқур киши кўз олдимизга келади. Журналист, энг аввало, виждонли, холис одам, ҳар бир нарсага очиқ кўз билан, ҳар томонлама ўйлаб, адолатли ёндашадиган шахс бўлиши керак. Бохабарлик ҳам журналистга хос бўлган фазилатлардан бири. Хўш, журналист виждони нима дегани? Америкалик машҳур психотерапевт Эверетт Шостром ўзининг "Анти-Карнеги ёхуд Манипулятор-одам" китобида психотерапевт Абрахам Маслоу фақат бир фоиз америкаликни актуализаторлар қаторига киритиш мумкин, деб ҳисоблайди, дейди. Хўш, қолган 99 фоиз америкалик-чи? Улар актуализаторлик йўлини танлаш имкониятига эга бўлган кишилардир. Чунки тўғри одам бўлиш йўли ҳеч кимнинг олдида бекитилмаган!

Актуализаторлар — гапи билан иши бир бўлган, бир нарсани ўйласа, шуни тилига чиқарадиган, айтганини бажарадиган — бир сўзли, принципиал одамлар ҳисобланадилар.

4»

ДУНЁ СИЁСАТИ

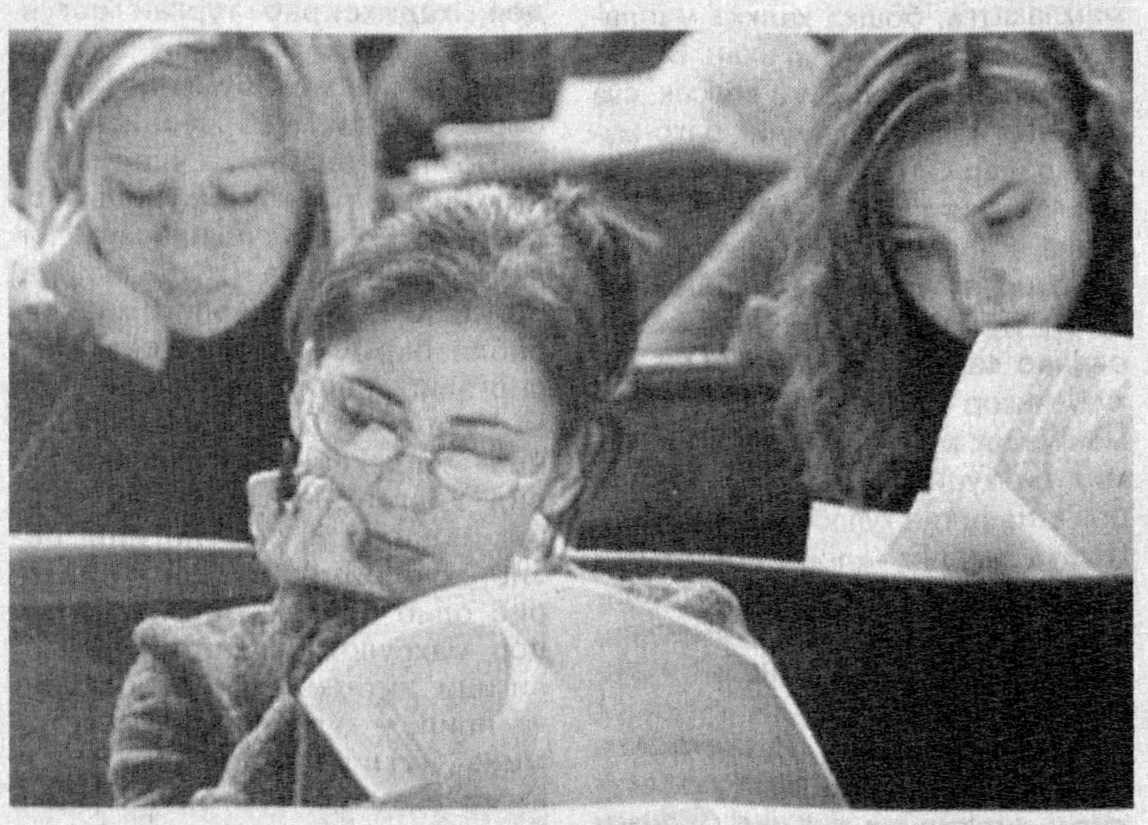

Ҳар тўрт ўқувчидан бири адабиётдан йироқ

Россияда ўтказилган ягона давлат имтиҳонларида энг кўп қониқарсиз баҳо адабиёт фанидан қўйилди, деб хабар беради "Новости" ахборот агентлиги.

Мамлакатнинг 23 минтақасидаги 17434 абитуриент адабиёт фани бўйича имтиҳон топширган ва улардан 25,3 фоизи "икки" баҳо олган. Таҳлилларга кўра, адабиётдан қониқарсиз баҳо олганлар ўтган йилга қараганда 5 фоизга ортган.

Ушбу фандан "аъло"га ўқийдиганлар миқдори аксинча 15 фоиздан 9,4 фоизга қисқарган. "Яхши" баҳо олганлар миқдори эса 24,8 дан 28,2 фоизга ошган.

Россия таълимни назорат қилиш идораси 2008 йилда энг ёмон натижа математика фанидан қайд этилиши кутилаётганини маълум қилган.

5»

ХАТ

Эълон чиққан газета

ўша куни чоп этилмаган эди...

Ҳурматли таҳририят!
Мен бундан бир неча аср муқаддам яшаб ўтган аллома Цицероннинг "Қонун — пластилин, ундан хоҳлаган нарсани ясаш мумкин" деган киноясини ўқиганимда, унчаям эътибор бермаган эканман. Кейинги икки йилда ўз ҳақ-ҳуқуқимни тиклаш учун судма-суд юриб, бу гап бугун ҳам айрим қонун пешволарига нисбатан сира кучини йўқотмаганига гувоҳ бўлдим.

Инобат Диёровна Худоёрова узоқ йиллар мобайнида "Сурхондарёсавдо" акционерлик компанияси кузатув кенгашида ишлаб келган. Бу давр ичида мазкур идорага С.Аминқулов, Т.Умаровлар раҳбарлик қилган. Кейин эса унинг ўзи раҳбар бўлди. Сўнг, аввалги раҳбар даврида сотилган теннис корти ва "Қалдирғоч" супермаркетининг олди-сотди шартномасини суд орқали бекор қилдириш пайига тушди. Ва вилоят миқёсида бунинг уддасидан чиқди. Сурхондарё вилоят хўжалик судида юқоридаги объектлар ноқонуний сотилгани учун олди-сотди шартномасини бекор қилиш ва "Сурхондарёсавдо" тасарруфига қайтариш тўғрисида ҳал қилув қарори чиқди. Апелляция шикояти қаноатлантирилмади — биринчи босқич суди қарори ўзгаришсиз қолдирилди.

Бироқ мамлакат бедарвоза эмас, ҳақиқат эса эгилади, букилади, лекин синмайди. Олий хўжалик суди Кассация инстанциясининг 2006 йил октябрдаги ва 2007 йил бошидаги қарорлари билан ҳақиқат тикланди: вилоят хўжалик судининг ҳал қилув қарори ва ажрими бекор қилиниб, теннис корти билан супермаркет қонуний мулкдорларга қайтарилди. Бундан ташқари, И.Худоёрова раҳбарлик даврида амалга оширилган ноқонуний хатти-ҳаракатлар ҳам аниқланди: у банд (арест) солинган маъмурий бинони қонунга зид равишда 4 миллион сўмга сотиб юборган ва пул идора ҳисоб рақамига тушмаган... Бу факт бўйича Термиз шаҳар прокуратурасининг мурожаатига кўра суд маъмурий бино олди-сотдисини ҳақиқий эмас, деб топди. 2006 йилнинг ноябрида вилоят прокуратурасида шу иш бўйича иш қўзғатилди.

Шундан сўнг, буни кўрган-билган одамларда адолат ва қонуннинг амал қилишига ишонч янада мустаҳкамланди.

2»

Бугуннинг нафаси

- Бухоро шаҳрида китобхонликни оммавийлаштириш масалаларига бағишланган халқаро конференция бўлиб ўтди. “Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми” жамғармаси, “Келажак овози” ёшлар ташаббуслари маркази, Британия кенгашининг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ҳамкорликда ташкил этган мазкур тадбирда мамлакатимизнинг бир қанча олий ўқув юртлари ўқитувчилари, талабалар, шунингдек, Бангладеш, Буюк Британия, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Эрон давлатлари вакиллари иштирок этди.

- **Термиз шаҳридаги «Мафтуна-Одилжон-Нодира» хусусий корхонасида атлас ва адрас тўқиш йўлга қўйилди. Айни пайтда хусусий корхона тўқувчилари бир кунда 50 метргача сифатли ва бежирим атлас, адрас ишлаб чиқараётир. Ҳозирги кунда Бойсун ва Термиз туманларида ана шундай цехлар ташкил этилмоқда.**

- «Ипотекабанк» Тошкент шаҳар филиали томонидан жорий йилнинг ўтган даврида ёш оилаларга 2,4 миллиард сўмдан ортиқ ипотека кредити ажратилди. Филиалнинг кичик бизнес ва лойиҳаларни молиялаштириш бўлими бошлиғи Сирожиддин Раҳимовнинг айтишича, Тошкент шаҳрида ёш оилалар учун ҳар бири 32 хонадондан иборат 23 та кўп қаватли уй қурилиши режалаштирилган. Айни пайтда Мирзо Улуғбек, Ҳамза ва Миробод туманларида ана шундай уйлар қурилиши давом этмоқда.

- **Мамлакатимизда болаларнинг ёзги таътил кунлари бошланди. Фарғона вилоятидаги оромгоҳлар ҳам ўқувчиларнинг дастлабки гуруҳини қабул қилди. Оромгоҳларда мавсум давомида таниқли ёзувчи ва шоирлар, санъаткорлар билан учрашув, билимдонлик беллашувлари ўтказиш мўлжалланмоқда.**

- Навоий вилоятининг Нурота тумани «Ўзбекистон» қоракўлчилик ширкат хўжалиги «Қадоқ» қишлоғида чорвадорлар соғлиғини мустаҳкамлаш мақсадида врачлик пункти бунёд этилди. Замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан таъминланган мазкур муассасада кундузги стационар хизмати ҳам йўлга қўйилган.

- **Яқинда «Сурхонмедкоттон» масъулияти чекланган жамияти ташаббуси билан Бойсун тумани Омонхона қишлоғида барпо этилган корхонага хориждан замонавий технологиялар келтириб ўрнатилди. Хориж ускуналари соатига 6 мингта полиэтилен идишга сув қадоқлаш қувватига эга. Бу ерда элликдан зиёд қишлоқ ёшлари иш билан таъминланди.**

- Жиззах вилоятида элликдан зиёд тарихий-маданий, археологик мерос иншоотлари, шу жумладан, 22 та зиёратгоҳ давлат рўйхатидан ўтказилиб, муҳофазага олинган. Фориш туманидаги «Хўжабоғбон ота» зиёратгоҳи ҳам ҳашар йўли билан таъмирланиб, ободонлаштирилди. Ушбу масканда «Миллий қадриятларимиз — мангу барҳаёт» мавзусида ўтган семинарда бундай савобли ишлар изчил давом эттирилаётгани эътироф этилди.

- **Жорий йилнинг 4-19 октябрь кунлари 16 ёшгача бўлган ўсмирлар ўртасида футбол бўйича Осиё чемпионатининг финал қисми Тошкент шаҳрида ўтказилади.**

Гулрух МЕНГЛИЕВА тайёрлади.

Эълон чиққан газета

ўша куни чоп этилмаган эди...

(Бошланиши 1-бетда.)

Жумладан, мен ҳам “Сурхондарёсавдо”нинг акциядори сифатида 2006 йилнинг кузида И.Худоёрова билан учрашдим. У бу идора энди акционерлик компанияси эмас, у аллақачон масъулияти чекланган жамиятга айлантирилганини айтди.

Биз, бир гуруҳ акциядорлар Н.Девонақулова, Р.Норбеков, Х.Холтўраев, М.Болтаева, Т.Болтаев билан бирга 2006 йил 1 ноябрда фуқаролик ишлари бўйича Термиз туманлараро судига “Сурхондарёсавдо” акционерлик компаниясининг МЧЖга айлантирилишини ноқонуний деб топиш, бизнинг қонуний ҳақ-ҳуқуқларимизни тиклашни сўраб даъво ариза билан мурожаат қилдик. Суд раиси И.Қалқонов гўё “даъвогар судга келмагани учун” бу ишни кўрмасдан қолдириш тўғрисида ажрим чиқарган. Менинг республика назорат идорасига ёзган шикоят аризам бўйича текшириш ўтказилиб, суд ходимлари номаълум хатти-ҳаракати учун интизомий жавобгарликка тортилди ва фуқаролик ишлари бўйича вилоят суди ноқонуний ажримни бекор қилиб, даъво аризани янгидан кўриш учун фуқаролик ишлари бўйича Қумқўрғон туманлараро судига юборди.

Мазкур суд мажлисларида даъво аризамизда кўрсатилган барча ноқонуний ҳаракатлар кўплаб гувоҳларнинг кўргазмалари ва тақдим этилган, тўпланган ҳужжатлар асосида ўз исботини топди. Хусусан, судда кўргазма берган С.Ан ўша пайтда мазкур идора директори лавозимида ишлаганини, акционерлик компаниясини масъулияти чекланган жамиятга айлантириш бўйича ўтказилган айнан ана шу йиғилишга қарши бўлгани учун Кузатув кенгаши раиси И.Худоёрова билан келишмай қолиб, охир-оқибат лавозимидан бўшатилганини, **ўша йиғилишда кворум бўлмагани — атиги 15-20 нафар акционер иштирок этгани, АКни МЧЖга ўтказиш учун албатта кворум бўлиши ва жамоа аъзолари 50 нафардан кам сонни ташкил этиши зарурлиги, АКда эса 100 нафардан ортиқ акциядор борлиги, бу акциядорлар мулк эгаси ҳисобланиши ва уларни бехабар ҳолда ўз-ўзидан бу ҳуқуқдан маҳрум этиш ноқонуний эканлигини** айтгани ҳақида кўргазма берди.

Акционерлик жамиятлари тугатилиши ёки мулк шаклини ўзгартириши бўйича акциядорлар йиғилиши ўтказишнинг муҳим шартларидан бири 1 ой олдин оммавий ахборот воситаларида бу йиғилиш ўтказилиши тўғрисида эълон бериш ҳисобланади. И.Худоёрова судга тақдим этган эълон чоп этилган “Заря Сурхана” вилоят газетаси асл нусхаси эмас, балки қалбакилаштирилган ксеронусха бўлиб чиқди: асл нусха саҳифадаги “Анекдоты”нинг ўрнига сохта “Объявление” қўйилиб, ксеронусха олинган. Судда кўргазма берган С.Ан **бу кўзбўямачиликни фош этадиган ҳужжат — ушбу газета бош муҳаррирининг саҳифа қалбакилаштирилгани, ҳатто бошқа санадаги газета сонидан фойдаланганини, судга тақдим этилган қалбаки ксеронусха кўрсатилган санада умуман бу газета чоп этилмагани** тўғрисида маълумотномани тақдим этди.

Юқоридаги йиғилиш ўтказишнинг яна бир муҳим шарти — овоз бериш ёпиқ тарзда бюллетень орқали амалга оширилади. Баҳсга сазовор бўлаётган йиғилиш эса очиқ овоз бериш — қўл кўтариш орқали амалга оширилган. **Бюллетенларни ҳеч ким судга тақдим этолмади, йўқ.** С.Ан берган бу кўргазмалар суд баённомасига ёзилди, И.Худоёрова эса судда бу далилларни инкор этолмади.

Бунинг ўрнига у мавжуд қонун-қоидаларни тан олмай, суд мажлисларида суд ҳайъатининг талаби ва тартибга чақиришларини инобатга олмай, қонуний ва адолатли қарор чиқарилишига қаршилик кўрсатишга уринди: 10-15 нафар аёлларни гувоҳ сифатида суд залига бошлаб кирди, раиснинг гувоҳлар судга кўргазма бергунича суд залидан ташқарида туриши лозимлиги ҳақидаги талабини бажармади. Ниҳоят, судья Д.Тўраев раислигидаги бу суд 2007 йил 15 май куни қонуний ва адолатли қарор чиқарди: бизнинг даъво аризамиз қаноатлантирилди, АКни МЧЖга айлантириш тўғрисидаги қарор ҳақиқий эмас, деб топилди.

Фуқаролик ишлари бўйича Сурхондарё вилоят судида И.Худоёрованинг апелляция шикояти бўйича бўлиб ўтган суд мажлислари ҳам узоқ давом этди. Судда шикоят муаллифи юқорида айтганимдек, **йиғилиш тўғрисида газетада эълон берилмаганини рад этолмади, кворум бўлгани ҳақида акциядорларнинг имзо варақаларини тақдим қилолмади, МЧЖ таркибига киритилмай кўчада қолиб кетган акциядорларнинг акциялари сотиб олинганлигини тасдиқлай олмади, шунингдек, овоз берилган бюллетенларни тақдим этолмади.**

Шу тариқа, апелляция судлов ҳайъати иш материалларини батафсил ва ҳар томонлама ўрганиб, 2007 йил 31 июлда биринчи инстанция суди ҳал қилув қарорини ўзгаришсиз, апелляция шикоятини қаноатлантирмасдан қолдириш тўғрисида ажрим чиқарди.

Яъни, узоқ чўзилган суд текшируви натижасида адолат ва қонунийлик тантана қилди, менинг ва бошқа акциядорларнинг бузилган ҳуқуқимиз тикланди. Суд қарори қонуний кучга кирди. Энди фақат унинг ижросини таъминлаш қолган эди.

2007 йил 7 августда суд ижро варақасини Сурхондарё вилояти суд ижрочилари департаментига жўнатди. Бу ерда мен яна бир марта “бетон тўсиқ”қа дуч келдим: фуқаролик ишлари бўйича Термиз туманлараро судида дастлабки даъво аризамни кўрмасдан қолдирган ва чиқарган ажрими текширувдан сўнг бекор қилинган собиқ судья И.Қалқонов энди вилоят суд ижро департаменти раҳбари экан! Шаҳар департаменти суд қарорини муддатида бажармади, вассалом!

Ажабланарлиси, мазкур департамент Тошкент шаҳар хўжалик судининг “Сурхондарёсавдо” МЧЖдан “Ўзбексавдо” АКга 11 милилон сўм қарзни ундириш тўғрисидаги қарорни тўрт йилдан бери бажармай келмоқда. Ҳатто Тошкент шаҳар суди 2006 йилда суд ижрочиларига нисбатан қарорни зудлик билан ижро этиш тўғрисида ажрим чиқарганидан кейин ҳам ҳеч нарса ўзгаргани йўқ: қарз тўланмади.

И.Худоёрова 2007 йил сентябрда Олий хўжалик судига янги очилган ҳолат бўйича теннис кортига оид суд қарорини бекор қилиш тўғрисида мурожаат қилди. Мазкур судда бу иш бўйича даъвогар “Сурхондарёсавдо” МЧЖ фуқаролик ишлари бўйича суднинг қонуний кучга кирган қарори билан ҳақиқий эмас деб топилгани, яъни бу ташкилот “юридик шахс” мақомини йўқотгани, хўжалик судлари эса фақат юридик шахслар ўртасидаги низони кўришини, агар қонуний кучдаги бу қарор олий судда бекор қилинса, ўшандагина бу шикоят Олий хўжалик судида кўрилиши мумкинлигини тушунтиришди.

...2007 йил октябрда Олий суд Худоёрованинг шикояти бўйича мазкур фуқаролик ишига протест келтиришга асослар йўқлиги учун протест келтиришни рад этди.

Кейинроқ эса Олий суд раисининг ўринбосари Ш.Ғозиев ушбу фуқаролик иши бўйича барча суд қарорларини бекор қилиб, бизнинг даъвомизни рад этиш тўғрисида протест киритди. Протестда АКни МЧЖга айлантириш учун ўтказилган йиғилиш бўйича судларда исботланган қатор қонунбузарликлар инкор этилмаса-да, протест келтиришга асос сифатида фақат битта далил — Атарбаевнинг (яъни менинг) акцияларим миқдори жуда камлиги ва менинг овозим акциядорлар томонидан қабул қилинажак қарорда ҳеч қандай роль ўйнамаслиги тўғрисидаги “далил”ни асос қилиб олган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъати бу протестни 2008 йил 11 март куни кўриб чиқди ва, албатта, қаноатлантирди.

Бу жараёнда афсуски, қатор қонунбузарликларга йўл қўйилди. Хусусан, мазкур протест мавжудлигидан мен протест судлов ҳайъатида кўрилишидан атиги бир кун олдин хабар топдим. Олий суд судлов ҳайъатида И.Худоёрова протестни шахсан ўзи менинг почта қутимга ташлаганини айтди. Қачон ташлаган? Ўзбекистон Республикаси ЖПКнинг 355-моддасида кўрсатилишича, протестнинг нусхаси ишда иштирок этувчиларга суд томонидан жўнатилади...

Протестда ягона “асос” — Атарбаевнинг (демакки менинг!) акцияларим камлиги кўрсатилган. Адвокат мен каби инкор этилган яна бир неча акциядор борлигини, буни тасдиқловчи ҳужжатлар тақдим этиш учун ҳам ишни кўришни бир неча кун кечиктиришни сўради. Рад этилди.

Адвокат, ниҳоят, суд таркибига раддия берди. Рад этилди...

Биз ахир юксак тараққиётга юз тутган, ҳуқуқий-демократик жамият қураётган мамлакатда яшаяпмиз-ку! Иккита судда бир неча ойлаб давом этган суд мажлисларида тикланган адолат, исботланган қатор қонунбузарликлар нари-бери инкор этишга лойиқ далил-исботлар эмасдир? Мен ишонаман, адолат ва қонунийлик албатта тантана қилади.

Мирмухамед АТАРБАЕВ, акциядор.

Сўз эркинлиги:

халқаро тажриба ва миллий менталитет

(Бошланиши 1-бетда.)

Тошиюки Сато, Япониянинг NHK телекомпанияси халқаро режалаштириш бўйича бош директори:

— Аввало, шундай анжуман ташкил этилгани жуда хайрли иш бўлибди. Фикрдан фикр унади! Бундай анжуманларда ҳар ким ўз фикри ва тажрибалари ҳақида сўзлайди. Демократик жамиятда ОАВнинг ўрни ва уни янада эркинлаштиришни ҳар ким ҳар хил тушунади. Биласизми, ҳеч бир мамлакат демократияга бирдан эриша олмайди. Бунинг учун жуда катта йўлни босиб ўтиш талаб этилади. Ўтиш даврида жамиятни, давлатни мураккаб вазиятлардан олиб чиқишда ҳам журналистлар зиммасига жуда кўп вазифалар юкланади. Демократияни бошқа давлатдан айнан олиб бўлмайди. Осиё давлатларида, масалан, Малайзия, Сингапурда ҳам аввало миллий менталитетга, халқнинг урф-одатлари, оилавий муносабатларга алоҳида эътибор берилади. Демоқчиманки, бу борада ҳар бир давлат, аввало, ўз шароитидан келиб чиққан ҳолда, халқнинг миллий ўзлиги, характери, интилишлари, нималарга қодирлигини ҳисобга олиб иш тутгани маъқул. Бизнинг кузатишимизча, Ўзбекистон ҳозирги пайтда шу босқичлардан муваффақият билан ўтмоқда. Буни мамлакатингизда амалга оширилаётган ислоҳотлардан ҳам билиш мумкин.

Франк Лемке, Германиянинг “Дойче Велле” телерадиокомпанияси қошидаги академия катта маслаҳатчиси:

— Мен 40 йилдан бери журналистика соҳасида фаолият кўрсатаман. Қирқ йилдирки, ОАВни демократлаштириш, сўз эркинлигини таъминлаш масаласи мени қизиқтириб келади. Шунча йил мобайнида шу нарсага амин бўлдимки, ҳеч қачон бирор давлат ўзга мамлакатга, бошқа халққа маслаҳат бермагани маъқул экан. Бугунги анжуман масаласига келсак, сўз эркинлиги борасида очиқ баҳс-мунозаралар ОАВ фаолиятининг ривожланишига хизмат қилиши шубҳасиз.

Ҳозирги жараёнда Ўзбекистон тўғри йўл танлагани ва аниқ мақсадлар сари одимлаётганини ҳеч ким инкор эта олмайди. Шахсан мен ўзбек халқи ўзи хоҳлаган жамиятни қуриш йўлидан оғишмай боряпти, деган хулосага келганман. Шунча йиллик алоқаларимиздан келиб чиқиб айтишимиз мумкинки, Ўзбекистонда ОАВни эркинлаштириш масаласига жиддий эътибор қаратилмоқда.

Лев Вершинин, Исроилдаги Шарқий Европа ва МДҲ давлатлари институти таҳлил бўлими раҳбари:

— Ўзбекистонга ҳар гал ташриф буюрганимда, янги-янги ўзгаришлардан ҳайратга тушаман. Сўнгги йилларда оммавий ахборот воситаларини янада эркинлаштириш ва демократлаштириш борасида ҳам муайян ўзгаришлар юз берганини ҳамма тан олмоқда. Бугунги анжуманда фикрлар турлича бўлса-да, мақсадимиз муштарак эканини ҳис этдим. Унда бир-бирига ниманидир ўргатиш эмас, балки тажриба алмашиш асосида ҳар ким ўзи учун зарур хулосани чиқариб олиш руҳи ҳукмрон бўлди.

Тўлқин ЭШБЕК

Истеъмолчи

у бугун қай даражада

Ҳаммамиз ҳам кунда бўлмаса, кунора бозордан бирор нарса харид қилишимизга тўғри келади. Демак биз бир сўз билан айтганда, истеъмолчилармиз. Бунда нафақат нимадир сотиб олишимиз, балки маълум хизматдан фойдаланишимиз ҳам назарда тутилмоқда. Аммо харид қилган буюмимиз ёки фойдаланган хизматимиз бироз фурсат ўтгач, бизни бутунлай қониқтирмаслиги аён бўлса-чи? Унда нима қилиш керак? Агар вақтида чек ёки кафолат хатини олган бўлсак, яхшику-я, аммо акси бўлса, “куйиб” қолишимиз ҳеч гап эмас.

Энди кўз олдингизга келтиринг, дўкондан бирор нарса сотиб олаяпсиз. Пулини тўлаганингиздан кейин, қўлингизга ўша буюмни тутиб, қачон чиқиб кетарkансиз дея, ҳадиксираб турган сотувчидан (солиқ идораси ходими бўлишингиз ҳам мумкин-да) чек бермайсизми, деб сўрайсизми? Аммо тан олайлик, ўша чекни қўлимизга тутқизиб қўйишганда ҳам, уни кўчага чиқишимиз биланоқ, бир четга (жуда оғирда) ирғитамиз. Бепарволигимиз сабабли бармоқларимиз орасидан сирғалиб тушиб кетганини ўзимиз ҳам сезмай қоламиз. Кейин эса... кейин уйга келиб харид қилган нарсамизнинг таъбимиздагидек эмаслигини сезиб, хунобимиз ошади. Қайтариб олиб борсак, баъзан дўкондор маҳсулотини қайтиб олмаслигини айтади. Шунда... кўпинча ноилож қўл силтаб қўя қоламиз. Эҳтиёткорлик-ку керак, аммо вазиятдан чиқишнинг яна бир йўли бор. У ҳам бўлса, Ўзбекистон истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш жамиятлари федерациясига ва унинг ҳудудий бирлашмаларига мурожаат қилишдир.

ҲУҚУҚИ БУЗИЛГАНЛАР ҲИМОЯЧИСИ

— Бизга 2007 йил давомида истеъмолчилар томонидан уларнинг ҳуқуқларини поймол қилиниши юзасидан жами 6458 та мурожаат келиб тушган бўлса, жорий йилнинг биринчи чораги давомида бундай шикоятлар сони 2011 тага етди, — дейди федерациянинг ҳуқуқий ҳимоя ва ахборот бўлими бошлиғи Рихсибой Бегматов. — Биз вазиятни имкон қадар ўрганиб, уларга ёрдам бераяпмиз. Келиб тушган аризаларнинг 91 фоизи ижобий ҳал қилинди. Федерациямиз олдига қўйилган вазифа ҳам айнан шу — истеъмолчилар ҳуқуқларини тиклашга кўмаклашишдир. Шу мақсадда, жойларда мунтазам равишда мониторинг-кузатувлар ўтказиб бормоқдамиз. Кузатувларимиз яширин тарзда бўлади. Яъни вилоят, шаҳар, туманлардаги ходимларимиз ўзларига бириктирилган ҳудудларда иш олиб боришади. Айтайлик, ана шундай ходимимиз бирор бир дорихонага текширув ўтказиш учун кирди. У худди харидордай атрофни кузатиб, кўрганларини хотирасига муҳрлайди. Яъни дорихона учун шарт-шароит етарлими, бу ерда қандай дорилар сотилаяпти, қалбаки эмасми, чек берилаяптими ва ҳоказо... Энг охиргиси, дорихонадаги дори маҳсулотларидан сотиб олиш. Аммо бу сўнгги усул ҳозир қўлланилмаяпти. Сабаби, биз жамоат ташкилоти бўлганлигимиз туфайли, аҳволимиз моддий жиҳатдан ҳавас қиларли даражада эмас.

Бундан қатъи назар федерация баҳоли қудрат, ҳуқуқи топталган истеъмолчиларга ёрдам бериб келмоқда. Буни ўтган 2007 йил давомида 38788 та мониторинг-кузатувлари ташкил этилганлигидан ҳам кўрса бўлади. Жумладан, биргина ош тузида йод миқдорини аниқлаш бўйича 5235 та мониторинг ўтказилган. 210 та ҳолатда тузлар сертификатсиз сотилганлиги, 200 ҳолатда эса уларнинг йодланиш даражаси қониқарсиз эканлиги аниқланган. ДСЭН марказининг хулосасига кўра, 19097 кг. ош тузи яроқсиз деб топилиб, қайта ишлашга юборилган. Субъектларга нисбатан 507380 сўм миқдорида жарималар қўлланилган. Шу билан биргаликда, республикамиз ҳудудида фаолият юритаётган 2486 та дорихона муассасаларида ўрганиш ишлари ўтказилганда, 232 та қалбакилаштирилган, 333 та давлат рўйхатидан ўтмаган ва 297 меъёрий техник талабларга жавоб бермайдиган дори воситалари сотилаётгани аниқланиб, қалбакилаштирилган дори воситалари билан шуғулланган дорихоналарнинг рухсатномаси бекор қилинган. Энг асосийси, 2007 йил давомида жами 12329891612 сўм ҳажмида истеъмолчиларнинг кўрган зарарлари қопланишига эришилгани бу борада амалга оширилаётган ишлардан далолат беради.

— Федерациямизга ҳар бир истеъмолчи аъзо бўлиши мумкин, — дейди Р.Бегматов. — Таъкидлаш ўринли, бизнинг вазифамиз фақатгина мониторинг кузатувлар олиб бориш. Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини бузаётган муассасани ёки корхонани жаримага тортиш учун ваколатимиз йўқ. Бошқача қилиб айтганда, Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси билан ҳамкорликда ишлаймиз, десам ҳам бўлаверади. Сабаби, биз уларга истеъмолчилик ҳуқуқлари бузилаётган жойларни аниқлаб, ҳисобот тайёрлаб берамиз. Улар вазиятни ўрганиб, жарима ундиради ва унинг маълум фоизини бизнинг ҳисобимизга тушириб беради. Яқинда бир қарор лойиҳасини ишлаб чиқдик. Унда бу миқдор 90 фоизга кўтарилиши назарда тутилган. Агар бу лойиҳамиз тасдиқланса, истеъмолчиларни қўллаб-қувватлаш борасидаги ишларимиз салмоғи сезиларли даражада ошган бўларди.

ЭКОЛОГИЯ

Инсон — табиатнинг бир бўлаги

Ичимлик суви танқислиги тобора глобал муаммога айланиб бораётган бугунги вазиятда россиялик мутахассислар инсон саломатлиги учун аҳамиятли бўлган янги кашфиётга қўл уришибди. Юртимиздаги "Агробиокимё" масъулияти чекланган жамияти томонидан тавсия қилинаётган "Барьер-гранд" номли чойнак (Tefal) кўринишидаги бу мослама ҳар куни истеъмол қилаётган ичимлик суви таркибидан хлор моддасини ажратиб, тозалаш хусусиятига эга. Маълумки, сув таркибида хлор моддасининг меъёридан ошиқ эканлиги турли хасталикларни келтириб чиқаради. Мазкур тозаловчи идиш эса икки қисмдан иборат бўлиб, юқори бўлагидан сув қуйилгач, фильтрловчи қурилмадан ўтиб қуйи қисмига соғлик учун ҳеч қандай зарарсиз, тоза ҳолатда сув оқиб тушади.

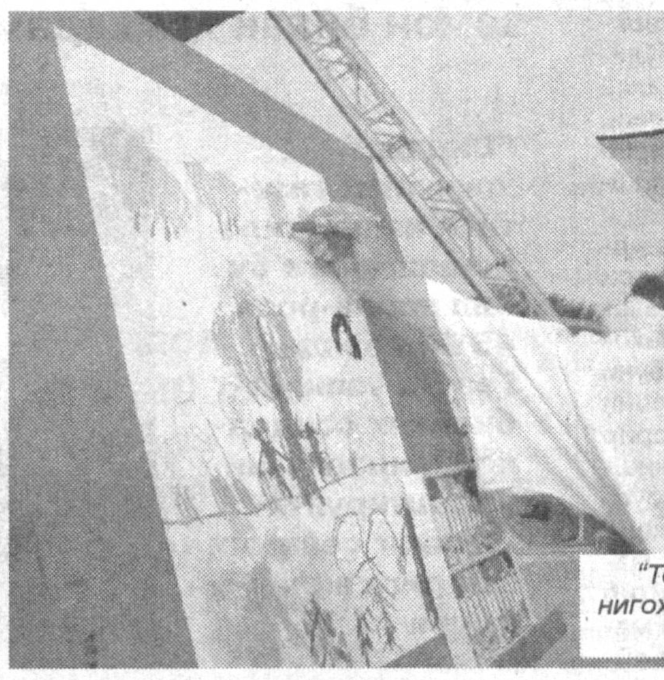

"Тошкент экологияси болалар нигоҳида" кўргазмасидан лавҳа.
А.КЕНЖАЕВ олган сурат.

"Агробиокимё" МЧЖнинг бош технологи Самад Товмуродовнинг маълумот беришича, идишнинг фильтрловчи воситаси 350 литргача сувни қайта тозалаш хусусиятига эга бўлиб, айни кунларда бу мослама Тошкент шаҳри Навоий кўчасидаги савдо дўконларида 26000 сўмдан 38000 сўмгача сотилмоқда.

Яқинда пойтахтимиздаги "Туркистон" саройининг ёзги майдонида Жаҳон атроф-муҳитни муҳофаза қилиш кунига бағишлаб ўтказилган экофестиваль дастуридан ўрин олган "Экологик тоза маҳсулотлар" кўргазмасида айнан шу идишлар кўпчиликда қизиқиш уйғотди.

"ЭКОСАН" экология ва саломатлик халқаро жамғармаси ҳамда Тошкент шаҳар ҳокимлиги ҳамкорлигида ўтказилган ушбу тадбирда Олий Мажлис Сенати аъзолари ва Қонунчилик палатаси депутатлари, давлат ва жамоат тузилмалари, шунингдек, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган дипломатик корпус ва халқаро ташкилотлар вакиллари, фан ва маданият намояндалари, қолаверса талаба-ёшлар иштирок этишди.

Хорижий мамлакатларнинг Ўзбекистондаги элчихоналари ва мамлакатимиз миллий маданият марказлари томонидан уюштирилган дунё халқларининг этник-экологик маданиятини намоён этган кўргазма ҳам йиғилганларда катта таассурот қолдирди. Турли халқларнинг ўзлигини акс эттириб турган кўргазмани томоша қилар эканмиз, халқимизнинг миллий либосларига дизайн ижодидан яқинроқ бўлган тожик миллатининг гулдўзи кийимлари-ю кўл меҳнати билан ясалган ўзига хос буюмлари диққатимизни тортди.

Шунингдек, пойтахтимизнинг 2200 йиллик юбилейига бағишланган "Тошкент экологияси болалар нигоҳида" мавзуидаги мактаб ўқувчиларининг чизган суратлар кўргазмаси, юртимиз мўйқалам усталарининг "Инсон ва табиат" деб номланган асарлари экспозицияси ҳам экофестиваль дастуридан ўрин олган эди. Анжуман сўнггида эса "Экология ва саломатлик кунлари" якуни бўйича 2007 йилда республикамиз шаҳарлари, корхона ва маҳаллалари ўртасида ўтказилган кўрик-танлов ғолибларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди. Ҳакамлар ҳайъати аъзолари айтиб ўтишганидек, ғолибларнинг аниқланишида ҳудудларнинг санитария-экология ҳолатини яхшилаш ишларини ташкил этиш, жойларни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш даражаси, хўжаликларнинг ичимлик суви билан таъминланганлиги, аҳоли саломатлиги каби бир қатор мезонлар ҳисобга олинган. Якуний натижаларга кўра туманлар орасида Фарғона вилоятининг Олтиариқ тумани, корхоналар орасида "Қизилқумцемент" очиқ акциядорлик жамияти ғолиб деб топилган бўлса, Жиззах шаҳридаги "Ҳамзаобод" маҳалласи "Энг яхши маҳалла" номини қўлга киритди.

Анжуманда таъкидланганидек, бу каби экофестивалларнинг ташкил этилиши ёшлар учун инсон ва табиат омилининг боғлиқлик жиҳатларини очиб бериш билан бир қаторда инсониятнинг борлиқни асрашдаги ўрни беҳиёс катта эканлигини онгли равишда англашлари йўлида ҳам яхши самара беради.

Ситора ТОЖИДДИНОВА,
"Ҳуррият" мухбири.

ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯ

Энг оммавий ташкилот

ҳисобланган касаба уюшмалари меҳнат аҳлининг ишончли кўмакчисига айланган

Кимки эрк, озодлик учун кун сайин
Ўзини курашга ташласа тайин,
Шу йўлни мардона ўтолса босиб,
Эрку озодликка ўша муносиб!

Немис шоири Гётенинг бу машҳур мисралари қайсидир маънода ҳозирги пайтга ҳам тўғри келади. Гёте ижодини ҳуқуқшунос сифатида талқин этган олимларимиздан бири шоир асаридан қуйидаги парчани келтириб шундай ёзади: "Жамият эркинлик тушунчасида эмас, балки тенглик тушунчасидан ўзгача ҳолда вужудга келмайди. Бироқ бу тенглик жамият шундай ташкил этилишига асосланганки, унда жамиятни "Сен кимсан?", деган тушунча эмас, "Сен нимага эгасан?" тушунчаси қизиқтиради".

Ана шу жиҳатдан олганда, бугун жамият бизнинг олдимизга "Сен нимага эгасан?" "Сен нимага қодирсан?" каби саволларни кўндаланг қўймоқда. Дарҳақиқат, ижтимоий ҳаётни бошқаришда фуқаролар фаоллигини кучайтирмай, улар тузаётган нодавлат ташкилотлар сафини кенгайтирмай туриб, биз кўзлаётган манзил — кучли фуқаролик жамиятини барпо этиш мумкин эмаслигини бугун халқимиз яхши англайди. Халқимиз орасида энг оммавий жамоат ташкилотларидан бири касаба уюшмалари бўлиб, у кўзлаган мақсадлар ҳеч қачон бугунгидай аҳамиятли бўлган эмас. Касаба уюшмалари бутун бошли халқ манфаатларини назарда тутиб иш юритувчи, уни ижтимоий-иқтисодий ҳимоя қилувчи "катта қўрғон"га айланиб улгурди. Юртбошимизнинг билдирган ишончи уюшма аъзолари учун катта масъулият бўлди: **"Меҳнат аҳлига моддий-маънавий кўмак бериш, уларнинг саломатлиги ва дам олишлари билан боғлиқ масалаларни ҳал этиш, меҳнат қонунлари ва жамоа шартномаларининг ижросини мунтазам назорат қилиш, жамоатчилик онгида ўзини ўзи бошқариш кўникмаларини тарбиялаш, одамларнинг ташаббус ва изланишларини рағбатлантириш, айниқса, муҳим аҳамият касб этади. Мана шу улкан вазифаларни амалга оширишда, пировард мақсадимиз бўлган озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт қуриш йўлида касаба уюшмалари сидқидилдан хизмат қиладилар, деб ишонаман".**

Хўш, касаба уюшмалари ташкилотлари билдирилган ана шу юксак ишончни нечоғли оқлаяпти, ўз зиммаларига олган фуқаролик жамияти юкини қандай адо этаяпти? Аввало, шуни эслатиб ўтмоқ жоизки, республикамизда касаба уюшмалари тизими қуйидаги тартибда амал қилади: тармоқ касаба уюшмаларининг бошланғич ташкилотлари, касаба уюшма қўмиталари, туман, шаҳар, вилоят марказий кенгашлари, ҳудудий касаба уюшмалари ташкилотлари бирлашмалари, ва ниҳоят, Ўзбекистон Касаба уюшмаларининг Федерацияси кенгаши. Халқ орасида энг оммавий ташкилот саналган касаба уюшмалари маълумки, иш берувчи билан ходимлар ўртасида ижтимоий шериклик асосида жамоа шартномалари, тармоқ келишувлари тузилади. Ана шу шартнома ва келишувлар орқали ходимларнинг бандлик, иш ҳақи ва меҳнат муҳофазасига оид манфаатлари, корхона иқтисодий имкониятлари ҳисобга олинган ҳолда ишчи - хизматчиларга қўшимча имкониятлар берилиши назарда тутилади. "Ёшлар йили" Давлат дастури бинoан 2008 йилнинг илк чораги давомида жамоа шартномалари ва келишувларига кўра 4615 нафар кам таъминланган ёш оилаларга 111,4 млн. сўмлик моддий ёрдам берилди. Икки ёшдан уч ёшгача фарзандлари бўлган 2347 нафар оналарга 47,5 млн. сўмлик кўмак ажратилди. Ўзбекистон касаба уюшмалари гендер тенглик — аёл ва эркакларнинг бир хил ижтимоий ҳимояланганлигига катта аҳамият беради. Шунисиси қувонарлики, халқаро анжуманларда иштирок этган вакилларимизнинг таъкидлашларича, хорижлик нуфузли депутатлар Ўзбекистоннинг гендер тенглик борасидаги муваффақиятларини аёллар ҳуқуқларини таъминлашда намуна бўлишга арзигулик эканлигини эътироф этишган. Кўплаб жамоа шартномаларида қонунчиликда белгиланган 126 календар кунидан кўпроқ узайтирилган ҳомиладорлик ва туғиш таътили бериш кўзда тутилган. Ҳар йили бундай имтиёздан ўртача 20 минг нафар ҳомиладор ишчи аёллар фойдаланади. Касаба уюшмалари жамоа шартномалари орқали аёлларга меҳнат билан оналикни, жамоат ишларини уйғунликда олиб боришларига қулай шароитлар яратиш, кўп болали ёки ногирон боласи бор оналарнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишга мунтазам эътибор қаратадилар. 358 нафар аёлларнинг туғишгача ва туғишдан кейинги ҳақ тўланадиган таътиллари куни узайтирилди.

Ёки олий ўқув юртларида таҳсил олаётган 116 нафар талабанинг шартнома пулини тўлаш мақсадида 53,5 млн. сўм ажратилиши, бу борада Бухоро, Қашқадарё, Наманган, Фарғона, Тошкент вилоятларидаги касаба уюшмалари ташкилотлари, агросаноат мажмуи, алоқа, металлургия ва машинасозлик саноати, ёқилғи — энергетика комплекси, шунингдек, Навоий тоғ-металлургия комбинати сингари тармоқ касаба уюшмалари жонбозлик кўрсатишди. Айтиб ўтиш лозимки, тузилаётган жамоа шартномаларининг сависи ортаяпти, уларнинг бажарилишини назорат қилиш кучаяпти.

Меҳнат муҳофазаси бўйича ишлаб чиқаришда жароҳат олган ходимларга етказилган зарар ундириб берилмоқда. Вилоятлар микёсида "Меҳнат муҳофазаси ойлиги" уюштирилиши, Халқаро меҳнат ташкилоти билан ҳамкорликда Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши томонидан меҳнат муҳофазасига бағишланган семинарлар ўтказилиши бу борада содир бўладиган айрим нохуш ҳодисаларнинг олдини олишга хизмат қилиши табиий. Аммо шунга қарамай, ҳаётда кутилмаган тасодифий воқеалар барибир содир бўлади. Масалан, шу йили Сурхондарё вилояти бошқармаси "Термизчироқ" бўлими ишчиси Комил Очилов иш пайтида тан жароҳати олди. Шу боис Сурхондарё вилояти касаба уюшмалари ташкилотлари бирлашмасининг меҳнат муҳофазаси бўйича мутахассиси К.Очилова суд орқали 5 млн. 966 минг сўм зарар маблағини ундириб берди.

Бозор иқтисодиёти шароитида юридик маслаҳатлар бепул бериладиган бирдан-бир ташкилот ҳам касаба уюшмаларидир. Касаба уюшма аъзоларининг минглаб мурожаатлари федерация кенгаши, тармоқ Марказий кенгашлари, вилоят, туман, шаҳар касаба уюшма кенгашлари мутахассислари томонидан таҳлил этилиб, ижобий ечим топаяпти. Хусусан, нодавлат сектор корхоналарида бошланғич ташкилотлар тузилиши устидан ўтказилган мониторинглар касаба уюшма нуфузи ортиб бораётганини кўрсатмоқда. Саъй-ҳаракатлар натижасида бугунга келиб, республика бўйича жами 3800 га яқин янги касаба уюшма ташкилоти тузилишига эришилди.

Олдимизда ёз мавсумининг айни саратон чиллаcи турибди. Бу даврда болаларимизни оромгоҳларда чиниқтириш, жисмоний ва маънавий соғломлаштиришдек муҳим вазифаларни бажаришда ҳар доимгидек касаба уюшмаларимиз бош-қош бўлишлари лозим. Куни кеча Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерация кенгаши томонидан ўтказилган болаларни ёзги соғломлаштириш, дам олдириш оромгоҳлари ташкилотчиларининг республика семинар-кенгашида шу каби долзарб масалалар муҳокама этилди. Бу йил ёз мавсуми давомида жами 804 та болалар соғломлаштириш оромгоҳи, шу жумладан, 219 та шаҳардан ташқари, 19 та санаторий туридаги, 563 та мактаблар қошидаги кундузги спорт соғломлаштириш, 1 та меҳнат ва дам олиш оромгоҳлари фаолият кўрсатиши кўзда тутилган бўлиб, уларда 245 минг нафар болани соғломлаштириш ва дам олдириш режалаштирилган. "Ёшлар йили"да оромгоҳларга кам таъминланган, кўп болали ёлғиз оилаларнинг фарзандлари, Меҳрибонлик уйлари мактаб-интернати тарбияланувчиларига янада кўпроқ қамраб олишга эътибор қаратилади. Хусусан, Меҳрибонлик уйи мактаб-интернатларининг 2 минг нафардан зиёд, Оролбўйи минтақасидан 3 минг нафар, Қорақалпоғистон Республикасидан 2 минг, Хоразм вилоятидан минг нафар бола бепул дам олади.

Маълумки, ёзги мавсумнинг бош мақсади фақат танани эмас, балки руҳни, дунёқарашни чиниқтириш ҳамдир. Шу мақсадда "Ёшлар йили" Давлат дастури асосида Қашқадарё, Тошкент, Фарғона вилоятларида "Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми" жамғармаси, "Келажак овози" ёшлар ташаббуслари маркази, "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати билан ҳамкорликда ёзги ўқув оромгоҳларини ташкил этиш мўлжалланган. Бу ерга иқтидорли, фаол ёшлар, таълим грантлари, бошқа ижодий лойиҳалар танлови ғолиблари жалб этилади. Соғлом турмуш тарзи ва соғлом оилани шакллантириш мақсадида барча турдаги оромгоҳларга ёшлар маънавий дунёсини озиқлантирадиган мавзуларда DVD дисклари тарқатилди. Яқиндагина Тошкент шаҳрининг Талабалар шаҳарчасида "Келажак овози" ёшлар ташаббуслари маркази томонидан ташкил этилган Ёшлар интеллектуал форумини ўтказишда касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши бевосита иштирок этди.

Ишлаб чиқариш билан банд ёшларимизнинг саломатликлари ҳақида қайғуриш ҳам касаба уюшмалари зиммасидаги муҳим вазифалардан бири. Йил бошидан буён 3865 нафар ишлайдиган ёшлар корхоналар, ташкилотлар, ўқув юртлари қошидаги санаторий-профилакторийларда соғломлаштирилди. Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши курортлар бошқармасига қарашли санаторийларда шу муддат ичида 2231 нафар йигит-қиз ўз саломатликларини тиклашга эришдилар. Ҳудудий касаба уюшмалари томонидан жорий йилнинг тўрт ойи давомида ишлаётган ёшларнинг 9860 нафари учун юртимизнинг тарихий ва диққатга сазовор жойларига саёҳатлар уюштирилди. Нима сабабдан биз бу рақамларларни қатортлаштирдик? Чунки ёшларимизни ҳар томонлама: жисмонан, маънан ва руҳан қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш давлат сиёсати миқёсига кўтарилган йилда жамиятимизнинг энг халқчил, энг оммавий жамоат ташкилоти — касаба уюшмалари, халқ тилида айтганда, қамишдан бел боғламаса, бекор.

Ҳаётимиз кун, соат сайин ўзгармоқда. Ҳали олдимизда биз қиладиган ишлар жуда бисёр. Юз бераётган ислоҳотларга ҳамоҳанг инсон тафаккури ва ҳуқуқий онгини юксалтириш билан боғлиқ вазифалар фаолиятимизни янгича мазмун билан бойитишни тақозо этмоқда. Турли органларга сайланган фаолларимиз орқали меҳнаткашларнинг ижтимоий-иқтисодий ва маънавий манфаатларини ҳимоя қилиш, уларнинг меҳнат, маиший шароитлари, болаларни тарбиялаш, жисмоний тарбия, соғломлаштириш ишларини яхшилаш оид ақларни қонунчилигимизга киритишимиз даркор. Тўғри, фаолларимиз тарихи сўнгги йилларда янгиланмоқда. Аммо бу фаолларнинг ҳаммаси ҳам бозор иқтисодиёти муаммоларини меҳнаткашларнинг ҳимоячиси сифатида иш берувчи билан тенг туриб ҳал эта оладими? Демак, уларни замонавий билимларга ўргатиш, Федерация кенгаши тасарруфидаги ўқув марказининг фаолиятини янада жонлантириш лозимга ўхшайди.

Биз бу муҳим вазифаларни албатта, уддалаймиз. Бунинг учун ҳамма имкониятларимиз бор. Аъзоларимиз тиришқоқ, юртпарвар. Ишонса, суянса бўладиган фаолларимиз жуда кўп.

Энг муҳими, кўнглимизни бир нарса фахрга тўлдиради. Хизмат тақозоси билан хориж давлатларида бўлганимизда, турли миллатга мансуб ҳамкасбларимиз кўрамиз, суҳбатлашамиз, тажриба алмашамиз. Зиёли, саводхон, маданиятли кишилар билан мулоқотлардан шу нарсага амин бўламизки, уларнинг кўпчилиги бизнинг жамоатчилик асосида, кенгашиб иш тутиш тамойилимизни жуда маъқуллашади. Касаба уюшмаларидаги оммавий шовқин-сурон, кескин тарздаги чақириқ ва талабларга билан иш юритиш услуби ножўяликни, айни пайтда бу услуб эскирганини хусусида фикр билдиришади. Бундай лаҳзаларда кўнглимиз бир олам қувончларга тўлади. Отни яна қамчилагимиз, жамиятимизнинг энг фаол, энг ғайратли ва маърифатли вакилларини сафимизга қўшилишга бараала даъват этиш мумкин.

Озода МУҲИДДИНОВА,
Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси раисининг ўринбосари, Болаларни соғломлаштириш ва дам олдириш бўйича Республика доимий комиссияси раисининг ўринбосари. ®

АЙТГАНЧА

ҲУҚУҚИ

ҲИМОЯ ҚИЛИНМОҚДА

АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН ИШЛАР

Р.Бегматовнинг айтишича, федерация томонидан аҳолига истеъмолчилик ҳуқуқларини тушунтириш, ёш авлоднинг ҳуқуқий савияси ва истеъмол маданиятини ошириш мақсадида, жорий йилнинг феврал-март ойларида бир қатор тадбирлар, семинар-тренинглар ўтказилган. Шунингдек, Президентимизнинг "Ўзбекистон Республикасида 2010 йилгача бўлган даврда хизмат кўрсатиш ва сервиз соҳасини ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарорининг ижросини таъминлаш мақсадида аҳолига истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш юзасидан уларга маслаҳат хизмати кўрсатиш борасида федерациянинг ҳар бир ҳудудий бирлашмаси ҳузурида ва бир қатор туман жамиятлари қошида жами 77 та "Маслаҳат марказ"лари ташкил этилган бўлиб, улар жойларда самарали фаолият юритиб келмоқда. Шу билан бирга ўтган йилнинг декабрь ойидан бошлаб, "Истеъмолчи" газетасининг чоп этилаётганлиги ҳам истеъмолчиларнинг ҳуқуқий саводхонлигини оширишга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиб келмоқда.

Шунингдек, республикамизнинг ички бозоридаги сифатсиз, инсон саломатлигига хавф туғдирувчи болалар ўйинчоқлари сотилишининг олдини олиш, 2005-2009 йилларда профилактика ва йод танқислигининг камайтириш давлат дастурини бажариш ҳамда коммунал, савдо, соғлиқни сақлаш, транспорт, алоқа соҳалари бўйича ҳам мунтазам равишда мониторинг-кузатувлар ўтказилиб, истеъмолчиларнинг кўрган зарарлари ундирилиб берилмоқда.

Биргина мисол, Тошкент шаҳри Юнусобод туманида яшовчи А.Соколин "LG" дўконидан кир ювиш машинасини харид қилади. Аммо кир ювиш машинаси яроқсиз чиқади. Ҳудудий бирлашманинг аралашуви билан истеъмолчига 795000 сўмлик кир ювиш машинасининг пули қайтариб олиб берилди.

— Паркент бозоридаги дўкондан "АКРА" ойна ва эшик ромларини 1 636 375 сўмга сотиб олгандим, лекин яроқсиз экан, — дейди Яккасарой тумани фуқароси Зулфия Расулова. — Дўконга боргандим, алмаштириб беришдан бош тортишди. Шу захоти истеъмолчиларнинг ҳуқуқини ҳимоя қилувчи туман ҳудудий бўлимига мурожаат қилдим. Уларнинг ёрдами билан кўрган зарарим тўлиқ қопланди. Албатта, бундай мисолларни жуда кўплаб келтириш мумкин.

ФОЙДАМИ ЁКИ ЗАРАР?

Қишлоқ шароитида ҳар куни чироқ ўчиб қолиши одат тусига кирган. Худди шу вазиятда, худо кўрсатмасин телевизорингизми, палон пулга олган музлатгичингизми куйиб қолса... Хўш бунинг товонини ким тўлайди. Бунга ҳам ўзингиз балогардон бўлишингиз керакми? Бу вазиятда ҳам истеъмолчилар ҳуқуқини ҳимоя қилиш жамиятлари федерацияси мавжуд ҳолатни ўрганиб чиқиб, сизга ёрдам бериши мумкин. Масалан ўтган йили Тошкент вилояти Бўстонлиқ тумани фуқароси Ш.Маҳкамовнинг уйида электр қуввати кўпайиб кетиши оқибатида ёнгин келиб чиқади. Бу ҳолат ҳудудий бирлашма томонидан кўриб чиқилиб, Чирчиқ тумандлараро Фуқаролик ишлари бўйича судига етказилган моддий ва маънавий зарарни ундириш ҳақида даъво аризаси киритилади. Фуқаролик судининг хал қилув қарорига асосан, истеъмолчи Ш.Маҳкамовга етказилган моддий ва маънавий зарар учун туман электр таъминоти ташкилотидан жами 4888000 сўм ундириб берилган.

Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш Давлат қўмитасидан олинган маълумотларда қайд этилишича, мамлакатимиздаги йирик корхоналаридан ҳисобланган "Оқолтиндон" ҳиссадорлик жамиятида биргина жорий йилнинг январь-февраль ойларида 86 маротаба оғоҳлантиришсиз электр энергияси узиб қўйилган. Бунинг оқибатида 940 тонна ун ва 798 тонна ем маҳсулотлари буюртмачиларга етказиб берилмаган. Устига устак айрим ускуналар ишдан чиқиб, корхона 665 минг сўмдан ортиқроқ моддий зарар кўрган.

Фақатгина январь-февраль ойларида электр таъминотидаги тез-тез узилишлар оқибатида истеъмолчилар ва хўжалик юритувчи субъектларга 28520 АҚШ доллари, 191,3 млн. сўмдан зиёд моддий зарар етказилган. Албатта, бу қисқагина фактлар холос. Бу ҳолатни ҳар бир вилоят, шаҳар, туман, қишлоқларда ҳам учратиш мумкин. Сунъий йўллар билан узилишлар содир этаётган электр таъминоти ходимларининг бу ишлари нафақат йирик ёки кичик корхоналар, балки оддий аҳоли учун ҳам катта зарар етказмоқда. Эгаридан тушови кўматга тушаяпти, деганлари шу бўлса керак. Чунки кимнингдир электр энергиясидан фойдаланганлик қарзини тўламагани учун ҳамма бирдек жабр кўриши адолатдан эмас.

Жамиятда қандай мавқеда, шарт-шароитда яшамайлик, аввало ҳаммамиз ҳам истеъмолчимиз. Ҳаётда, кундалик турмушимиздаги муносабатларда адашишлар, келишмовчиликлар ва тушунмовчиликлар бўлиб туриши табиий ҳол. Бундай вазиятларда оқилона чиқиб кетиш учун эса, аввало ўз истеъмолчилик ҳуқуқимизни билишимиз лозим.

Иномжон АБДИЕВ

ТЎРТИНЧИ ҲОКИМИЯТ

Ҳақиқий журналист қандай бўлиши керак?

(Бошланиши 1-бетда.)

Манипулятор-одамларнинг кимлиги ҳам барчага маълум. Улар бир гапни айтиб, бошқа ишни қиладиган кишилардир.

Дейл Карнегини халқимиз унинг ўзбек тилига таржима қилинган айрим китоблари орқали билади. У Эверетт Шостромдан бошқача фикрда. Бу психолог асарлари орқали китобхонга одамлар билан қандай муомалада бўлиш, ҳаётда қандай қилиб ўз ўрнини топиш мумкинлиги ҳақида жўяли маслаҳатлар ҳам беради. У шахсий манфаатни ҳамма нарсадан устун қўйишни мақбул иш деб ҳисоблайди. Менга Шостромнинг позицияси ёқади: журналистнинг сўзи билан иши — бир бўлишини, айтганини қиладиган инсон бўлишини истайман. Назаримда, ана шундай журналистлар (одамлар) кам бўлган мамлакатни кучли мамлакат деб айтиш мушкул. Хулоса шуки, виждонли журналистнигина журналист дейиш мумкин!

> *Мақола чиққандан кейин Абдулла Қаҳҳорникида бўлганимизда, адиб: "Буни қаранг, Саидаҳмад Сиддиқий маърифатпарвар одам экан-а. Биз уни халқ душмани деб ўйлардик", деганди.*

Газетада ўз ишининг кўзини биладиган муаллифларни жалб қилиб, уларни тарбиялаб, уларнинг қаламидан иложи борича кўпроқ фойдаланиб, айтиш жоиз бўлса, муаллифлардан ўрганиб, уларга ўргатиб, бошқариб турадиган муҳаррир ҳам, энг аввало, виждонли одам бўлиши шарт! (Гап, шубҳасиз, ўз касбини пухта эгаллаган шахсга тегишли!)

Биз ҳозир бутун дунё матбуотидан ўрганаяпмиз. Масалан, Ҳёрст деган медиа-магнат ҳақида кўпчилик билади. У Ғарбга хос бўлган қилмиш: иккита давлатни бир-бирига зид қилиб қўядиган иғволар ҳам ўйлаб чиққан. Мана шу тоифа одамларнинг ишбилармонлигидан, қандайдир маънода, ибрат олиш, бошқа томондан эса, ўрнак олмаслик тарафдориман. Ўзбек журналистикасида Шарққа хос бўлган — адолатли, тўғри сўзни айтадиган, ёзадиган, бировга зиёни тегмайдиган журналистлар тайёрлайлик. Шу ерда яна бир воқеани эслаб кетмоқчиман. Шайх Умар ўғли Таҳурга (пойтахтимизнинг Шайхонтаҳур тумани ўша кишининг номида): "Сен мулла бўлма, сўфий бўлма, у бўлма-бу бўлма, лекин мусулмон бўлгил", деган экан. Шайх Умар бу ўринда комил инсонни назарда тутган. Бошқачароқ айтсам, ҳақиқий инсондан ўрнак олса арзийдиган ижодкор-журналист етишиб чиқади. Журналистикада мана шу принцип асосида иш олиб борсак, мақсадга эришишимиз мумкин.

— ***Сизнингча, журналист олдига яна қандай талаблар қўйилади?***

— Биз ўзбек миллий журналистикаси ҳақида гаплашаяпмиз. Ўзингга маълум, қўлидан келган одам янги нашрлар, радио- ва телестудиялар ташкил қилаяпти. Бутун дунёда бўлгани каби, бизда ҳам журналистика янада эркинлашиши ва янги-янги нашрлар ташкил этилиши муқаррар. Яширишнинг ҳожати йўқ, баъзи одамлар тирикчилик, яхши кун кўриш мақсадида газета очаяпти. Тўғри, уларни ҳам айблаб бўлмайди. Лекин ҳамма қўлидан келган ишни қилгани яхши. Журналистнинг ўз ватанини, халқини унутиб қўйишга ҳаққи йўқ. Шу элнинг фарзанди сифатида халқнинг корига ярайдиган нимадир қилиши керак. Газета очдингми, унинг нимаси биландир халққа ёрдами тегсин. Масалан, "Шифо-инфо" деган газета бор. Унда халқ саломатлигига ёрдами тегадиган маълумотлар эълон қилинаяпти. Бу — яхши иш. Негаки, у газетага ҳам, одамларга ҳам фойда келтиради. Аслида, газетада мана шундай бирор аниқ мақсад бўлиши керак. Ҳозир бизда кўп хусусий нашрлар чиқиб турибди. Уларнинг тўрт-бештасини бир жойга қўйиб, кўз югуртирсанг, деярли бир хил мазмун ва қолипда. Улар ўйин-кулги, олди-қочди гапларни ёйишдан нари ўтмаётирлар. Тўғри, одам ҳар доим қовоқ солиб юролмайди. Лекин газета саҳифаларида муҳим гаплар ҳам бўлиши керак. Қисқаси, журналистнинг ҳам, газетанинг ҳам халқни алдашга ҳаққи йўқ! Қайси журналист ўзбек халқи манфаатига хизмат қилса, Ўзбекистон тараққиётига ҳисса қўшаётган бўлса, уни қўллаб-қувватлаш керак. Агар халқимизга зиёни тегса, миллатнинг обрўсини туширса, шаънини ерга урса, бу хилдаги журналистика фойдасиз.

— ***Ҳар бир журналист ўз фаолияти давомида доимо матн таҳрир қилади. Бу унинг кундалик иши. Таҳрир жараёнида эса чет муаллифлар билан ишлашга тўғри келади. Тажрибангиздан келиб чиқиб муаллифлар билан ишлаш, муаллифларни тарбиялаш ва таҳририят билан муаллиф муносабатлари ҳақида гапириб берсангиз...***

— Муаллиф билан ишлаш газетада умр бўйи давом этадиган жараёнлардан бири. Гап аниқ бўлиши учун тажрибамдан айтиб қўя қолай. Мен талабалик йилларимданоқ муаллиф билан ишлашни бошлаганман дейишим мумкин. Университетда уч йил адабиёт тўгараги раиси бўлиб ишладим. Тўгаракнинг барча ишларини олиб боришга тўғри келарди. Ўша пайтлари тенгдошларимиз билан "Шарқ юлдузи" журналида чиқадиган арзирли асарларни изчил муҳокама қилиб борардик. Муҳокамада биров проза, биров драматургик асарлар ёки танқидчилик ҳақида гапирарди. Мавзуларни талабаларга бўлиб берардик. Конференцияларга таҳририят аъзолари, бош муҳаррир таклиф қилинарди. Ўша кезлари Асқад Мухтор "Шарқ юлдузи"да бош муҳаррир эди.

Шу ерда бир нарсани айтиб ўтишим керак. Сўзга чиқувчилардан журнал ҳақидаги шахсий фикрларини ёзиб келишларини илтимос қилардик. Албатта, бу фикрлар минбарга чиқиб айтишга лойиқ бўлса, таҳрир қилинмасди. Акс ҳолда, қайта ёздирардим. Катта матнларни икки-уч қоғозга келтириб, тайёрлардик. Бир гал Абдулла Қаҳҳор университетимизга келганида минбардан гапирилаётган гапларда ортиқча жойи йўқлигини сезиб хурсанд бўлганди. Абдулла Қаҳҳордек адибнинг қойил қолиши биз учун катта бахт эди. 1964 йили "Шарқ юлдузи"да журнал ҳақидаги бизларнинг фикрларимиз эълон қилинди. Уларнинг таҳрири ҳам менга тегишли эди.

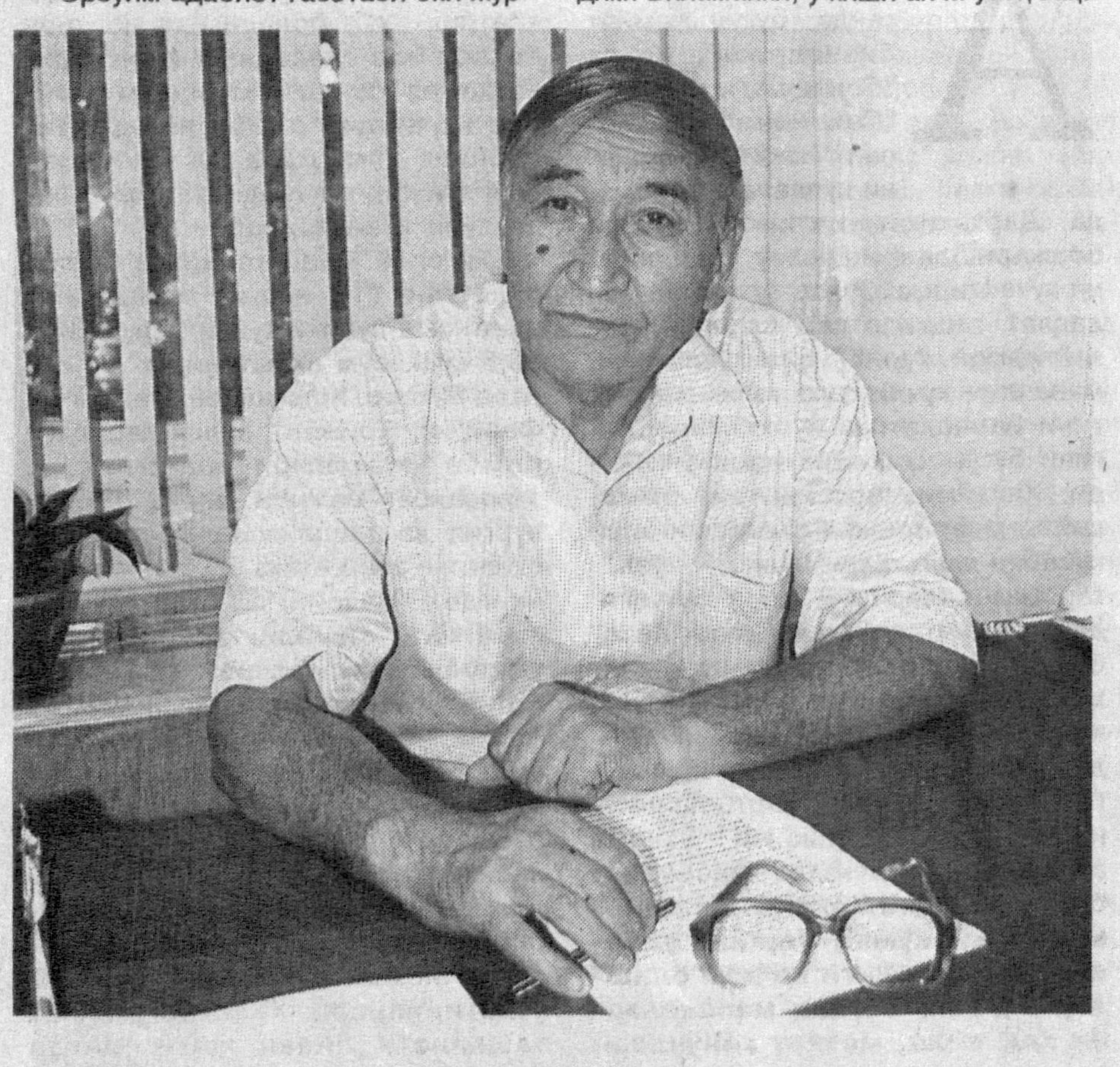

Орзуим адабиёт газетаси ёки журналида ишлаш бўлгани учун ким шу йўналишда нима ёзса, мунтазам кузатиб борардим. Маълум бўлаяптики, муаллиф билан ишлашдан олдин уни излаб топиш, материалини таҳрир қилишдан аввал эса унинг кимлиги, қўлидан нима иш келишини билиш талаб этилади. Диплом ишлари ёқланаётганда кириб ўтириш мен учун одат эди. Натижада кейинчалик яхши-яхши диплом ишларидан "Шарқ юлдузи", "Гулистон" журналларида мақолалар ёздиртириб чиқардим. Мисол учун, атоқли олим Бегали Қосимов мен топган муаллифларимдан бири эди. У Саидаҳмад Сиддиқий-Ажзий ҳақида диплом иши ёзганди. Ўша ишдан каттагина ҳажмдаги мақолани "Шарқ юлдузи"да эълон қилгандим. Мақола чиққандан кейин Абдулла Қаҳҳорникида бўлганимизда, адиб: "Буни қаранг, Саидаҳмад Сиддиқий маърифатпарвар одам экан-а. Биз уни халқ душмани деб ўйлардик", деганди. Демоқчиманки, талаба Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети халқаро журналистика факультети талабаси бўладими ёки Ўзбекистон Миллий университети журналистика факультети талабаси бўладими, келажакда қаерда ишлашни ният қилган бўлса, ўша жойга мос муаллифларни жалб этиш ҳақида эртароқ ўйлаб кўриши керак.

— ***Муаллиф танлаш ва тўплаш ибтидоси ҳақида қисман бўлса-да, гапирдингиз. Таҳририятга муаллифни жалб этаётганда муҳаррир ҳар тугул йўлида учраган ҳар қандай одамдан "Бизга материал ёзиб туринг", деб илтимос қилавермаса керак. Матбуот муҳаррирдан ўқишли ва савияли мақолалар талаб этади. Шу боис ҳамма муҳаррирлар ўз атрофига яхши муаллифларни йиғиш ҳақида ўйлайди. Муаллиф танлашнинг ҳам ўзига хос принциплари ва йўллари борми?***

— Албатта, бор. Муҳаррир газетада ишлаётганида қалами ўткир ва билимли муаллифларни тўплаши, уларни рағбатлантириб, газетада кучли-кучли материалларини эълон қилса, ютқизмайди. Муаллиф тўплаш ҳақида гапирадиган бўлсам, ишда ҳам, йўлда ёки мажлисларда, ҳатто тўй-маракаларда ҳам муаллиф излаганман. Муаллиф билан дуч келган жойга гаплашиб олавериш керак. Албатта, биринчи навбатда, муаллифларнинг ўзлари таҳририятга келади. Кейин етишмаганлари излаб топилади. Ҳар бир журналистнинг ўзи ёқтирган соҳаси бўлади, шу мавзуни ёзишга шашти баланд бўлади. Бир журналист барча мавзуларда бирдек юксак савияли мақола ёзиши анча қийин. Газета-журналларда турли мавзуларда материал беришга тўғри келади. Айтайлик, фанда, мусиқада ёки спортда бирор қувончли воқеа содир бўлди. Ёки кибернетика соҳасида кашфиёт қилинди. Ана шундай ҳолатларда муҳаррир қайси муаллифга ўша кашфиёт ҳақида ёздиришни билиши керак. Масалан, мусиқа ҳақида Отаназар Матёқубов яхши ёзади. Шу ўринда яна бир масала бор. Муаллиф Шарқ мусиқасини яхши биладими ёки Ғарб мусиқасини?.. Мамлакатимиздаги гигант қурилишлар ҳақида, дейлик, Мурод Абдуллаевга ёздириш мумкин. Айтадиган гапим шуки, муаллиф танлаганда ҳар бир соҳанинг ўз билимдонини топиш лозим. Баъзи кишиларда билим кучли бўлсада, яхши ёза олмайди. Улар билан суҳбатлашиб, ичидагини ташига чиқариб, халққа етказиш керак. Уларга ёрдам бериб, янги фикрларини, мустақил қарашларини, масалан, суҳбат тарзида эълон қилиш мумкин.

Яна шуниси ҳам борки, ҳар бир газетанинг талабларидан келиб чиқиб муаллиф танланади. Масалан, қайси муаллиф тез ва соз ёзиб келади? Ахир, кимдир секин, кимдир эса тез ёзади. Масаланинг шу томонларига ҳам эътибор қаратиш аҳамиятли. Менинг асосий йўналишим — адабий танқидчиликни оладиган бўлсак, мақолани тез ва дадиллик билан Норбой Худойберганов ёзиб берарди. Озод Шарафиддинов эса кўп ўйлаб, кейин пухта материал тайёрларди. Ҳажмиҳам каттароқ бўларди. Бир гал Озод акадан Пиримқул Қодировнинг "Қора кўзлар" романига тақриз ёзиб беришни илтимос қилдим. Биламанки, у киши анча узоқ вақт ёзади. Шунда Пиримқул акадан бошқа бировга ёздирсакми, мақола кечикаяпти, деб сўрадим. Адиб рози бўлмади. Бу ерда бир нарса ойдинлашаётир, таҳририятга соҳанинг ўз билимдонларини кўпроқ жалб этиш керак.

Ҳар бир муҳаррирнинг ўзи суянган муаллифлари бўлиши шарт. Муаллиф билан ишлаётганда муҳаррир ўз ижодий жамоасини яратишга интилади. Лекин бизда бу иш системага кирмаган. Ҳолбуки, муаллифлар жамоаси яратилса, муҳаррирнинг ўз ижодий концепциясини ишлаб чиқиши осон бўлади. Ҳар бир таҳририятнинг мавжуд бўлимлари ҳисобга олиниб, доимий муаллифлар гуруҳи тузилади. Ана шунда ҳар қандай муаммо осонгина ҳал бўлади. Айтайлик, иккита давлат ўртасида дипломатик алоқа ўрнатилди. Узоқ йиллар икковининг борди-келдиси узилганди. Газетада ўша мамлакат одамлари, тарихи, маданияти, санъати ҳақида яхши материал бериш лозим. Аввал эса бу хусусда ҳеч ёзилмаган. Бундай ҳолатларда муҳаррир шошиб қолмаслиги керак. Ишончли муаллифлари бор муҳаррир, шубҳасиз, бундай ҳолларда довдираб қолмайди...

Муҳаррир фақат таҳририятда ўтириб, кимларнингдир яхши-ёмон мақолаларини чиқариб ўтираверадиган кимса эмас. У ўз ишини ўзи топиб олади. Бу хилдаги ижодкор муҳаррирлари кўп таҳририятнинг нашри ўқишли ва мазмундор бўлади. Ҳамма бўлим муҳаррирлари топган-тутганини газета ёки журналга илиниши керак. Шу маънода, муҳаррир фаол ижодкор ва маданият ходими.

Шу ўринда бир нарсани аниқ айтиш керак деб ўйлайман. Ўзбек матбуоти тарихига доир кўплаб турли савиядаги китоблар ёзилмоқда. Уларнинг айримлари жуда юзаки. Мен икки нарсани алоҳида таъкидламоқчиман. Биринчиси, Асқад Мухтор давридаги "Гулистон" журналининг ўн йиллик тарихи. Иккинчиси эса, "Фан ва турмуш" журналининг яқин ўтмишдаги тарихи(ҳозиргиси эмас). Ҳар икки журнал таҳрир бўйича жуда кўп фойдали ишлар қилган. Улар ҳақидаги ҳақиқатлар ўзбек матбуоти тарихи китобларидан жой олиши керак. Балки, кимдир бу ишларни қилаётгандир ҳам. Шундай бўлса, адолатли бўларди. Негаки, журналларнинг муаллиф билан ишлаш, муаллиф топиш, сарлавҳа ва рукнлар қўйиш тажрибаси жуда бой. Масалан, "Фан ва турмуш" журналининг "Юрган – дарё" каби ўзбекона рукнларини ҳамон эслайман.

— ***Суҳбатимизда тўғри таъкидлаганингиздек, бугунги кунда янги-янги нашрлар урчигандан урчиб бормоқда. Табиийки, бу доимий муаллифларга бўлган талабни оширади. Таҳририят ўз муаллифлари билан мунтазам алоқа ўрнатиши учун нималар қилиши керак?***

— Энг аввало, муаллифнинг ишончини қозониш керак. Бу қандай бўлади? Биринчидан, муаллифлар билан тўғри муносабатда бўлиш, мақоласи ҳақида тўғри, асосли ва аниқ гапларни гапириш керак. Иккинчидан, муаллифлар ҳам ҳар хил: баъзилари ҳам яхши ёзади, ўзи ёзган мақоласи нимага арзишини ҳам билади. Шундай пайтлари муҳаррирнинг билимдонлиги қўл келади. Муаллиф нима ёзиб келди, мақолани чоп этса бўладими ёки йўқ, буни дарров айта олади. Яна бир нарсани қўшимча қилишим мумкин, муҳаррир муаллифлар психологиясини ўрганишга мажбур. Шундан келиб чиқиб муомала қилинади. Муаллифнинг яхши, тўғрисўз, ҳалол одамлигини унинг материалини бир варақлагандаёқ айтиб бериш мумкин. Бундай одамларга мақоласи ҳақида бор гапни рўй-рост айтиш керак.

Муаллифларнинг яна бир тоифаси борки, улар хира муаллифлардир. Уларнинг мақсади, нима қилиб бўлса ҳам, сени тилингдан илинтириб, мақоласини чиқариш! Мақола жуда саёз ёзилган. Буни унинг ўзи ҳам билса-да, фамилияси чиқишини жуда хоҳлайди. Бундай муаллифдан осонликча қутулиб бўлмайди. Унга мақолангизни қолдириб кетинг, кўриб чиқамиз деб, арқонни узун ташлаб, яхши ўйлаб гаплашиш лозим бўлади...

> *Муаллифларнинг яна бир тоифаси борки, улар хира муаллифлардир. Уларнинг мақсади, нима қилиб бўлса ҳам, сени тилингдан илинтириб, мақоласини чиқариш! Мақола жуда саёз ёзилган. Буни унинг ўзи ҳам билса-да, фамилияси чиқишини жуда хоҳлайди...*

Бир фактни айтай. Номдор газетанинг бош муҳаррири билан суҳбатлашиб ўтиргандик. Эшикдан бир одам важоҳат билан кириб келиб, "Нега менинг мақоламни чиқармадингиз", деб жанжал кўтарди. Архивдан ходимлар унинг мақоласини топиб, олиб келди. Шунда мақолани ўқиб кўрдик, муаллиф шахсий мафаатини кўзлаб, коллеж директорини мақтаб ёзган экан. Мақолада жўяли фикр ҳам, янгилик ҳам йўқ. Лекин муаллиф бу ерда ўзича ҳақ. Нега? Чунки ўша хабарни муҳаррир олиб қолаётганда, мақолангиз яхши бўлса нашр қиламиз, дейиши керак эди. У рози бўлса мақола олиб қоларди. Муҳаррирнинг айби — мана шу гапни айтмаганида, холос.

Аммо бир олтин қоида ҳам бор: муҳаррир муаллиф яхши бўладими, яхши бўлмайдими, барибир, у билан хушмуомалада бўлиб, таҳририят эшигидан кириб келган кишини норизо қилиб чиқариб юбормасликка интилиши лозим.

— ***Баъзи муаллифлар бўладики, таҳрир деган нарсани ҳазм қилолмайди...***

— Ҳа, саволингни тушундим. Муаллиф услубини сақлаб қолиш деган масала ҳақида фикрим шундай: муаллифнинг ўз услуби бўлса, уни мақоласи таҳрир қилинаётганда сақлаб қолиш керак, албатта. Муаллифнинг фикри теран, тили равон бўлса, мақолани имкон қадар қисқартирмасликка, фикрларини олиб ташламасликка интилиш зарур. Мақоланинг ҳажми катта, ортиқча сўзлар кўп ишлатилиб, фикр саёз бўлса, яхшиси, уни чоп этмаган маъқул. Аслини олганда, шахс бўлиб шаклланмаган муаллифда услубнинг ўзи бўлмайди! Фақат шахсдагина услуб ҳам, фикр ҳам бўлади. Қолаверса, жуда-жуда оз журналистларда ўзига хос услуб бор. Афсуски, бу — аччиқ ҳақиқат. Кўпчилик журналистнинг ёзганини ўз услубида дегандан кўра, усулида ёзибди, десак, менингча, тўғрироқ ва адолатдан бўлади.

— ***Суҳбатимиз давомида таҳририят ўз муаллифларини тарбиялаб бориши керак деб айтиб ўтдингиз...***

— Ҳар бир ёш ижодкор халқ тилини мукаммал ўрганиши лозим. Тўғри, кимлардир мен ўз она тилимни зўр биламан, деб мақтаниб юрган бўлиши ҳам мумкин. Ўзбек тилининг қонун-қоидаларини яхши билган киши, балки, бехато ёзар, лекин ёзган асарини халққа манзур қилиши учун ўз она тилини пухта билиши жуда-жуда зарур. Масалан, ҳаммамиз Ғафур Ғулом битган асарларни бирдек севиб ўқиймиз. Сабаби — у тилимизни аъло даражада билган. Халқ оғзаки ижоди асарларини кўп ўқиган. Ҳатто бозорларда юриб "гап ўғирлаган"; ёзган асарларида бу сўзларга кенг ўрин берилган. Мана, ҳозир чоп этилаётган аксарият асарлар ўқувчини дарров зериктиради. Нима учун? Чунки бу китобларда халққа яқин бўлган ифода, оҳанг йўқ, ҳаммаси расмий хабарлар тилида...

Яна бир гап. Ёш журналистлар моҳир журналист ва ёзувчиларнинг услубларини ўрганишлари зарурат, деб ҳисоблайман. Тарихни ҳам, дунё географиясини ҳам. Журналист бўлишни чидаганга чиқарган. У ёзадиган нарсасини эплаб ёзиши керак.

Айрим ёшларимиз материал ёзиб келади. Фикри яхши, янгиликлар ҳам топган, гапини эса тушуниб бўлмайди. Уларга классик асарларни, достонларни ўқиб чиқинглар десанг, ўқимайди. Ўқиганлари эса жуда кам. Шунинг учун чин журналист камдан-кам етишиб чиқади.

Ҳар бир таҳририят қошида ўз муаллифларини тарбиялайдиган тугараклар очиб, ёзишга иштиёқи бўлган ёш ижодкорларни тайёрлаб бориш керак, деб ўйлайман. Ҳозир айрим таҳририятларда бу иш матбуотни қўллаб-қувватлайдиган фондлар кўмагида амалга оширилмоқда. Бу — яхши. Унга тажрибали журналистларни жалб қилиб, улар турли мавзуларда маърузалар ўқиб, тажрибаларини баҳам кўрсалар жуда яхши иш бўларди. Ўз навбатида, ёшларни бир ёки икки йилда етук журналист қилиб қўйишнинг ҳам иложи йўқ.

...Бироқ интилганга толе ёр, деб бекорга айтишмаган-ку!

Азим РЎЗИЕВ суҳбатлашди.

МАТБУОТ

Қирқ беш йил

замон билан ҳамқадам, халқ билан ҳамнафас

"Сирдарё ҳақиқати" газетаси нашр этила бошлаганига бу йил роппа-роса 45 йил бўлди. Газета ўзининг биринчи сониданоқ Мирзачўлни ўзлаштирувчиларнинг севимли нашрига айланганди.

Мана, орадан қарийб ярим асрга яқин вақт ўтибдики, газета бийдай чўлни серҳосил далаларга, гўзал боғларга айлантиришда, шўр босган қишлоқлар ўрнида обод шаҳарлар барпо этишда фидойилик кўрсатган ва ҳамон шу йўлда ҳормай-толмай жонбозлик қилиб келаётганлар меҳнати, ҳаёти ва ибратини изчил ёритиб келмоқда.

Сирдарё вилояти ташкил этилганида аҳоли сони тахминан ярим миллион атрофида эди. Янги вилоят газетасини чиқариш учун Тошкентдан тажрибали журналистларнинг катта гуруҳи юборилди. Улар газета чиқариш билан бирга, Мирзачўлда ёш журналистларнинг тажриба мактабини ҳам ярата олишди. Камина ҳам ана шу мактабни ўтаганман. Кейинчалик газетада йигирма йил ишладим. Қўрқмай айта оламан, газета жонкуяр журналистларнинг саъй-ҳаракатлари туфайли ўша қаҳри қаттиқ цензорларнинг таъбига қараб иш тутилган бир пайтда ҳам турли жанрларда, ранг-баранг мавзуларда жуда қизиқарли бўлиб чиқарди. Унинг ҳар сони деярли ҳар бир хонадонга етиб бориб, қўлма-қўл бўлиб кетарди. Бугун хотирам чизгиларига олтин ҳарфлар билан битилган ўша йигирма йиллик саҳифаларни бир-бир варақлар эканман, ажиб бир ҳислар оғушида қолгандай сезаман ўзимни.

"Сирдарё ҳақиқати" газетаси қирқ беш ёшга кирган паллада уни шу даражага етказишда фидокорлик кўрсатган, аммо бугун орамизда йўқ бўлган журналистларни хотирлаш ҳам ҳар жиҳатдан ўринли бўлса керак. Таниқли журналист Исмоил Сулаймонов газетага кўп йил муҳаррирлик қилганди. У кишининг талабчанлиги, меҳрибонлиги сира кўз ўнгимдан кетмайди. Меҳнатни тўғри ва холис баҳолайдиган, тили билан дили бир, шогирдлари ютуқларидан фахрланадиган устоз эди. Агар яхшироқ мақола ёзсангиз, газетада босилмасидан олдин бош ҳисобчини чақириб, мукофот ёздириб берарди. Газета жамоасига кўп йил раҳбарлик қилган Саъдулла Боқиев ҳам ўта камтарин, ишлаб чарчамайдиган, ҳалол, бағри кенг инсон эди. Тўғрисини айтсам, ҳозир ҳамкасбларимиз орасида бундай инсонлар жуда кам. Устознинг холис ва саводли таҳририни ҳалигача эслаб юрамиз. Саъдулла ака учун ўзаро муносабат эмас, ижодий маҳорат муҳим эди. Шунинг учун биз у кишининг раҳбарлигида эркин ижод қилардик. Ана шундай ажойиб инсонлардан яна бири Кабир Шукуров ижодий жамоада "макетнинг пири" номини олганди. Устоз нафақат макет чизишда, балки материалларни мавзуси ва мавқеига кўра жойлаштиришда ҳам, сарлавҳаларни чиройли териш ва ҳар бир саҳифани дид билан безашда ҳам катта тажриба, маҳоратга эга эди. Газетанинг оёққа туришида ўзининг бор куч-ғайратини аямаган Ҳакимжон Халилов, Баҳодир Муҳаммадиев, Холиқул Сагизов, Абдухолиқ Тўраев, Умарали Алиқулов, Муҳаммаджон Исамуродов, Жонибек Сувонқуловларни ҳам яхши хотиралар билан эслаймиз.

Ижодда бошқаларга ибрат кўрсатган холда, ўзининг ўткир фельетонлари, бадиий очерклари, таҳлилий мақолалари билан шуҳрат қозониб, ҳамон ҳозиржавоблиги ва ташаббускорлиги билан халқ дуосини олиб келаётган журналистлар Саминжон Султонов, Жамол Шаропов, Элмурод Мавлонов каби ҳамкасбларимиз бугун чин маънода Сирдарё журналистикасининг фахрлари ҳисобланади. Саминжон ака билан Жамол ака ҳозир нафақада, кексалик гаштини суришяпти. Аммо ҳамон ижод қилишдан, ёзишдан тўхтаганлари йўқ. Элмурод Мавлонов ҳозир "Сирдарё ҳақиқати" газетасида бош муҳаррир ўринбосари бўлиб ишлаяпти.

"Сирдарё ҳақиқати" газетасининг тажриба мактаби бугун ҳам кундан-кунга тобора такомиллашиб, янги мазмун-моҳият билан бойиб бораяпти. Унда мамлакатдаги ва вилоятдаги ўзгаришлар, фуқароларнинг эркин фикрлари изчил ёритиб борилмоқда. Шу ўринда айни кунда вилоят газетасини қизиқарли, ранг-баранг, ҳозирги талабларга мос руҳда чиқариб, унинг ривожига катта ҳисса қўшиб келаётган Ортиқ Султонов, Мамадали Аҳмедов, Бозорбой Бекмуродов, Аҳмадали Шерназаров, Раиса Абиятова, Холида Пардабоева, Турғун Норқулов каби ҳамкасбларимизнинг ижодий фаолиятлари ҳақида ҳам илиқ фикрларни билдириш жоиз.

Иброҳим НОРМАТОВ,
"Туркистон-пресс" нодавлат ахборот агентлиги бош директори ўринбосари.

ОЧИҚ ГАП

Ҳар ким экканини ўради

«Халқ сўзи» ва «Народное слово» газеталари таҳририятининг айрим собиқ ходимлари билан боғлиқ жиноий иш бўйича суд ҳукми эълон қилинди. Тергов ва суд жараёнларида ҳар бир ҳолат ипидан-игнасигача синчиклаб ўрганилди, қилни қирқ ёрувчи ҳуқуқ-тартибот соҳаси ходимлари адолат тантанаси учун фидойиликларини намоён этишди.

Энди ушбу ҳукм ҳақида ҳар ким ўз муносабатини билдириши мумкин. Лекин интернетдаги «Uzmetronom» сайти дастлабки тергов давридан то суднинг сўнгги мажлиси кунигача мазкур мавзуга бир неча бор мурожаат қилди. Бу судга таъсир ўтказишга уриниш эмасми? Ўзбекистон қонунчилигига кўра, худди шундай. Лекин бу сайт муаллифига қонун эмас, манфаат устунга ўхшайди. Сайт соҳиби Сергей Ежков учун истаган одамга мағзава ағдариш ҳеч гап эмас.

Баҳслашишга арзимайдиган туҳматномалар яққол кўриниб турган ёлғонлардан иборат. Бир мисол: март ойида берилган ахборотлардан бирида парламент газетаси Бош муҳаррири 60 ёшга тўлганлиги ярашмаган талқинлар билан хабар қилинади ва иллюстрация сифатида... бошқа бир таниқли журналистнинг сурати илова қилинади. Куласизми, куясизми?.

Ажабо, интернет деганлари оғзига нима келса валдирайдиган кимсалар минбарими? Ижодкорларни асосий фаолиятидан чалғитувчи, асабини қақшатувчи бўҳтонларнинг чеки-чегараси борми?

Энди якунланган жиноий иш хусусида. Ўзбекистон Республикаси номидан чиқарилган ҳукмда бош бухгалтер Альфия Зарипованинг аёл киши эканлиги ҳисобга олиниб, қонунларимиз бағрикенглиги туфайли моддий жавобгар лавозимда ишлаши таъқиқланди, нооширлик бўлими мудири Алим Нишоновга келтирган зарарни тўлаганлиги учун шартли жазо тайинланди.

Бунга сабаб нима, деган савол туғилиши табиий. Суд курсисида жавоб берган бу зотлар китоб чиқариш(зиё таратиш)дек эзгу фаолиятни шахсий ҳамёнларини тўлдириш мақсадига йўналтирган. Ҳужжатларда офсет қоғозда чоп этилди, деб аслида эса китоблар газета қоғозига босилган. Орадаги фарқ нафс гирдобига урилган. Китобларни сотишдаги ҳийла-найранглар нинг ўзи бир китоб бўлади. Сирдарё вилоятидаги кўплаб фермерлар ўзлари бехабар ҳолда ҳисоб рақамларидаги маблағлардан мосуво бўлишган.

Ҳар ким экканини ўради. Арпа экилган даладан буғдой кутиш мумкин эмас. Суднинг адолатли қарори барча саволларга аниқлик киритди. Сизу биздан бундай ҳаракатлардан огоҳ бўлиш талаб қилинади.

Ш.ЖАББОРОВ

ДУНЁДА НИМА ГАП?

TURON BANK

Очиқ акциядорлик-тижорат
“ТУРОН БАНК”

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 20 февралдаги “Тижорат банкларида аҳоли омонатлари шартларини либераллаштириш ҳамда кафолатларини таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони асосида аҳолига миллий валютадаги қуйидаги янги омонат турларини таклиф этади:

- “ЁШЛИК” — йиллик 30 фоиз, омонат муддати 3 ой, фоизлар ойма-ой ёки омонат муддати тугагандан сўнг тўланади.
- “ИШОНЧ — 1” йиллик 27 фоиз, омонат муддати 3 ой, фоизлар омонат муддати тугагандан сўнг миллий валютада тўланади.
- “ИШОНЧ — 2” йиллик 28 фоиз, омонат муддати 6 ой, фоизлар мижоз талабига кўра омонат расмийлаштирилгандан сўнг 3 ой муддатда ёки омонат муддати тугагандан сўнг тўланади.
- “ИШОНЧ — 3” йиллик 27 фоиз, омонат муддати 12 ой, фоизлар мижоз талабига кўра ҳар ойда ёки омонат муддати тугагандан сўнг тўланади.

Фармонга асосан 2008 йил 1 апрелдан — 2009 йил 1 апрелгача бўлган даврда истаган киши банкларда ўз депозит ҳисобварақларини очиши, унга миллий ва хорижий валютадаги чекланмаган миқдорда маблағ қўйиши мумкин.

Маблағнинг келиб чиқиш манбаларини тасдиқлайдиган ҳужжатлар тақдим этилмайди.

«ТУРОН БАНК» МИЖОЗЛАРНИНГ ОМОНАТГА ҚЎЙГАН ПУЛ МАБЛАҒЛАРИ СИР САҚЛАНИШИНИ КАФОЛАТЛАЙДИ.

Омонатга қўйилган пул маблағларингиз фуқароларнинг банклардаги омонатларини кафолатлаш фонди томонидан кафолатланган.
Омонатга қўйган маблағларингиз ҳисобига олинган даромадингиз солиққа тортилмайди.
“Турон банк” омонатлари тўлиқ рўйхати билан банкнинг филиалларида ёки www.turonbank.uz сайти орқали танишишингиз мумкин.
Маълумот учун телефон: (+99897) 700 55 55

ОАТ “ТУРОН БАНК”НИНГ “ИШОНЧ ТЕЛЕФОН”ЛАРИ:

Кредитлаш бош бошқармаси	244-30-44
Пул муомаласи бош бошқармаси	244-32-32
Валюта амалиётлари бош бошқармаси	244-25-64
Марказий амалиёт бошқармаси	244-25-76
1. Андижон филиали	8-374-22-2-19-09, 5-60-40
2. Бухоро филиали	8-365-22-4-35-16
3. Олот филиали	8-365-34-2-10-37
4. Навоий филиали	8-436-22-4-21-09
5. Қарши филиали	8-374-22-6-01-57
6. Шаҳрисабз филиали	8-375-52-2-53-60
7. Наманган филиали	8-369-22-6-25-46, 6-64-39
8. Нукус филиали	8-361-22-2-15-16, 2-11-43
9. Самарқанд филиали	8-366-2-31-07-72, 31-04-26
10. Сухондарё филиали	8-376-22-3-15-11, 3-18-99
11. Сирдарё филиали	8-367-22-7-22-64, 7-23-08
12. Фарғона филиали	8-373-22-4-06-21, 4-06-17
13. Хоразм филиали	8-362-22-5-26-37, 5-26-16
14. Жиззах филиали	8-372-22-2-21-41, 2-21-98
15. Зангиота филиали	150-20-24
16. Бўка филиали	8-370-57-35-190
17. Миробод филиали	150-10-10

НОМАЪЛУМ ЭПИДЕМИЯ ХАТАРИ

Шимолий Кореянинг Хитой билан чегарадош ҳудудларида номаълум эпидемия тарқалган ва ўнлаб болалар ўлимига олиб келган.

Эпидемия ҳудудида иш олиб бораётган «Меҳрибон дўстлар» ташкилоти хулосасига кўра, шиддат билан тарқалаётган касаллик туфайли 27-апрелдан буён ҳар куни 5-6 нафар болакай ҳаёт билан видолашмоқда.

Шимолий Корея шифокорлари касаллик қўзғатувчи вируснинг хусусиятларини аниқлай олмаётирлар, бу эса инфекцияни тўхтатиш йўлидаги уринишларни йўққа чиқармоқда. Шифокорларда фақат бу парранда гриппига ўхшаш касаллик деган тахмин бор холос.

Эпидемия асосан болалар боғчалари тарбияланувчилари орасида тарқалмоқда. Катталар орасида номаълум вирусга чалиниш ҳолати қайд этилмаган. Мазкур касал билан оғриган беморларда шамоллаш, иситма, йўтал, иштаҳанинг йўқолиши каби асоратлар зоҳир бўлмоқда.

АСАЛАРИНИНГ ҲАМ ЎЗ ШЕВАСИ БОР...

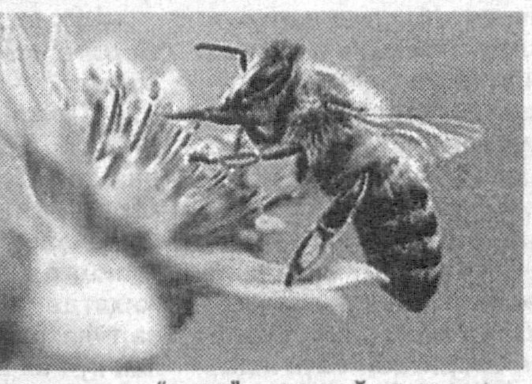

Асаларилар “рақс” орқали ўз қавмдошларига қаердан озуқа топиш мумкинлиги тўғрисида хабар беради. Шу билан бирга жаҳоннинг турли минтақаларида яшайдиган асаларилар ўз шевасига ҳам эга. Бироқ шевадаги фарқлар ўзаро тил топишишга у қадар халақит бермайди. Германия, Австралия ва Хитой олимлари бир неча йиллик тадқиқотлардан кейин ана шундай хулосани эълон қилишди.

Асалариларда “рақс” ўзаро ахборот алмашишнинг ягона воситаси саналади. Мулоқот жараёнида рақс шакллари мазмунга мос равишда ўзгариб туради.

Олимлар Хитой ҳудудида осиёлик ва европалик асаларилардан иборат тажриба участкаси ташкил этишди ва уни доимий равишда кузатиб боришди. Видеокузатувлар жараёнида митти жонзотларнинг мулоқот “тили” бир-биридан фарқ қилиши аниқланди. Лекин шевадаги фарққа қарамай, турли минтақада яшовчи асаларилар бир-бирини бехато тушунган.

Тадқиқотчилар бу турли ҳудудларда яшовчи асалариларнинг «тили ва мулоқоти»ни ўрганиш бўйича дастлабки изланишлар эканини таъкидламоқдалар.

СОБИҚ РАҲБАР ЖОСУС БЎЛГАНМИ?

Польша давлатининг собиқ президенти, халқ орасида салкам миллий қаҳрамон сифатида ҳурмат қилинадиган Лех Валенса махсус хизмат билан ҳамкорлик қилиш ва махфий маълумотларни етказиб туришда айбланмоқда. Мазкур айблов Польшанинг амалдаги раҳбари, Лех Валансанинг издоши ва шогирди Лех Качиньский томонидан илгари сурилган.

Польша президентининг телевидение орқали интервьюсида маълум қилинишича, Лех Валенса 1970 йилларда махсус хизматга оғдирилган. Амалдаги давлат раҳбари Л. Валенса айнан қандай ахборот етказиб турганини аниқ айтмаган. Лекин ҳамкорлик олти йил давом этгани, собиқ президент «Болек» тахаллуси билан маълумот еткизганини маълум қилган.

Кузатувчилар фикрича, бу Лех Качиньскийнинг собиқ устозидан ўзига хос тарзда қасос олишга уриниши бўлиши мумкин. Амалдаги президент юритаётган сиёсатни кескин танқид қилган Л. Валенса уни ҳақорат қилганди.

Юқоридаги айблов яқинда Нобель мукофоти олганининг 25 йиллигини нишонлашга ҳозирлик кўраётган Лех Валенсанинг кайфиятига салбий таъсир кўрсатди. Польшанинг собиқ раҳбари махсус хизмат билан ҳамкорлик хусусидаги фикрларни унинг нуфузини туширишга қаратилган сохта даъво деб баҳолаган.

КАНАДА КЎЧАЛАРИДА — КАРТОН ПОЛИЦИЯЧИ!

Канаданинг Ванкувер шаҳри кўчаларида картондан ясалган полициячилар макети ўрнатила бошланди. Макетни бир қарашда ҳақиқий жонли полициячидан фарқлаш қийин. Ушбу чора орқали йўлларда ҳайдовчилар томонидан содир этиладиган тезликни ошириш ва автоҳалокат ҳолатларини камайтириш мақсад қилинган.

Мазкур макетларнинг дастлабки қисми ҳайдовчилар энг кўп қоида бузадиган Knight кўчасига ўрнатилган. Маҳаллий полиция вакили Ральф Поунинг айтишича, ўтган йили ана шу кўчада содир бўлган 25 дан ошиқ йўл транспорт ҳодисаси пайтида ўнлаб одам вафот этган.

Унинг таъкидлашича, картон полициячи шу қадар ишонарли шаклда ясалганки, юк машинаси ҳайдовчиларидан бири тўхтаб, жонсиз ҳайкал билан баҳслашишга тушиб кетган. Ҳайдовчиларнинг ҳушёрлигини ошириш учун картон нозирлар орасида жонли полициячилар ҳам қўйилиши кўзда тутилган.

Мазкур усул Ванкувер шаҳрида ҳаракат хавфсизлигини ошириш йўлидаги йирик дастурнинг таркибий қисми саналади. Бунга мувофиқ, кўчаларда видеокузатув тизимини янада кучайтириш, қоидабузарлар устидан назоратни қатъийлаштириш мақсад қилинган.

ИТАЛИЯ БОШ ВАЗИРИ ҲУШИДАН КЕТАЁЗДИ

Италия бош вазири Сильвио Берлускони Генуя шаҳри яқинида ёш тадбиркорлар йиғинида маъруза қилганидан кейин ўзини ёмон ҳис қилди ва йиқилишига бир баҳя қолди. Унга кўмакка шошган ёрдамчилари бош вазирни яқин хоналардан бирига олиб киришди. 71 ёшли бош вазирга тезкор тиббий ёрдам кўрсатилди.

Шундан кейин у яна саҳнага қайтди ва маърузасини давом эттирди. Бош вазир маъмурияти ҳукумат раҳбари қони таркибида шакар моддасининг қисқа муддатли камайиши ҳолати рўй берганини маълум қилди.

Берлускони 2006 йилнинг ноябрида сайловолди чиқишларидан бири пайтида ҳам ҳушидан кетганди. Ўшанда у бир неча кун Миланда даволанганидан кейин операция учун АҚШга йўл олганди. Унга қон босимини меъёрга келтирувчи дори воситалари тавсия этилганди.

Сиёсат ва бизнесни ёнма-ён олиб бораётган Берлускони жорий йилнинг апрелида учинчи марта Италия ҳукумати раҳбарлигига сайланди. Сайлов кампанияси даврида унинг саломатлиги юзасидан хавотирлар билдирилганди. Берлускони эса хавотирларни ўринсиз деб атаб, ўзини худди йигитлардек ҳис қилаётганини айтганди.

6100 ДОЛЛАРЛИК... ТАРВУЗ

Японияда ўтган кимошди савдоси чоғида Densuke навли тарвуз 6100 долларга сотилди. Fox News ушбу савдони полиз экинининг дунё миқёсидаги энг рекорд нархда сотилиши деб баҳолаган. Хабарларга кўра, қимматбаҳо тарвузни маҳаллий бизнесменлардан бири қишлоқ хўжалиги соҳасини ривожлантириш мақсадида сотиб олган.

Саккиз килограмм вазнли Densuke тарвузи фақатгина Хоккайдо оролида етиштирилади. Densuke тарвузнинг Японияда

учрайдиган энг камёб нави ҳисобланади.

Мазкур навдаги тарвузлар супермаркетларда одатда 188-283 АҚШ долларигача пулланади.

Densuke тарвузи тим қора рангдаги пўсти, йирик ҳажми билан ажралиб туради. Ёз неъматининг мазаси ҳам бошқа тарвузлардан фарқланади.

БОЙИМОҚЧИСАН, ИНТЕРНЕТ САЙТ ОЧ!

Миллиардер ва Yahoo! Интернет-компанияси эгаларидан бири Карл Икан компаниянинг ҳар бир акцияси 34,375 доллар туришини маълум қилди. Шу тариқа бутун дунёга танилган Yahoo! қидирув тизимининг умумий нархи 49,5 миллиард долларга етди.

Бундан аввалроқ Microsoft компанияси Yahoo! акцияларини сотиб олиш ниятини билдирганди. Карл Икан Microsoft ўз аҳдида қатъий турган бўлса, айтилган нархга рози бўлиши кераклигини айтган. Миллиардернинг сўзларига кўра, агар Microsoftга мазкур баҳо маъқул келмаса, Интернет бозоридаги асосий рақобатчи Google билан музокаралар олиб боришга тўғри келади.

Microsoft жорий йил бошида Yahoo! ни сотиб олиш учун 44,6 миллиард доллар таклиф этганди. Бироқ мазкур баҳо компания раҳбарияти томонидан рад қилинди. Кейинроқ Microsoft харид баҳосига 5 миллиард доллар қўшажагини эълон қилди.

Айни пайтда Microsoft компанияси Yahoo! қидирув тизимини тўла сотиб олиш ниятидан воз кечди. Бироқ компания Yahoo! га қарашли акцияларнинг бир қисмини харид қилиш мақсадидан қайтгани йўқ.

ТАФСИЛОТ

Можароларга айбдор бошлиқлар

АҚШ ҳарбий ҳаво кучлари раҳбарлари ихтиёрий-мажбурий тарзда ишдан кетишди...

АҚШда президентлик сайлови кампанияси айни қизиган паллада мамлакат мудофаа тизимида катта нуфузга эга бўлган генерал Майкл Базз Моусли ва Майкл Уинн истеъфога чиқди. Генерал Моусли ҳарбий ҳаво кучлари бош штабига раҳбарлик қилган бўлса, М. Уинн мудофаа вазирлигидаги тегишли департаментни бошқарган эди. Соддароқ айтганда, уларнинг бири ҳарбий, иккинчиси фуқаролик идораси вакили сифатида тизимни идора этиб келганди. Айтиш керакки, Америка мудофаа тизимида бир пайтнинг ўзида ҳам ҳарбий, ҳам фуқаролик тизими раҳбари ишдан олиниши кўпдан бери кузатилмаганди. Мазкур истеъфолар мамлакат ҳарбий ҳаво кучлари теграсидаги мунозараларни яна кучайтириб юборди.

Ҳарбий етакчилар Американинг ядро қуролларини сақлашда эътиборсизлик ва совуққонлик қилганликда айбланганлар. “Ўз ихтиёрига кўра” бўшаш тўғрисида аризага имзо чеккан мудофаа вазири Роберт Гейтс ҳам ана шу камчиликка асосланган.

Пентагоннинг ядро хавфсизлиги бўйича етакчи мутахассиси адмирал Киркланд Доналд ҳарбий ҳаво кучлари тизимидаги ҳолатни ўрганиб чиққан. Текширувлар давомида охирги ўн йилликда ядро қуролларини сақлаш борасидаги қоидаларга жиддий риоя этилмагани, бу борадаги хатоларни тўғрилаш учун етарли ҳаракат қилинмагани аниқланган.

Маълум бўлишича, фош этилган хатолар шу қадар жиддийки, вазиятни ўнглаш учун катта бир гуруҳ тузишга тўғри келади. Мазкур гуруҳ ядро қуролларини сақлаш бўйича керакли тавсияларни ишлаб чиқади.

АҚШ мудофаа идораси томонидан Ироқ ва Афғонистонда амалга оширилаётган ҳарбий амалиётлар кучли мунозараларга сабаб бўлаётганидан хабарингиз бор. Урушлар-ку, катта сиёсат билан боғлиқ масала ва уни мудофаа вазирлигидан ҳам нуфузлироқ идоралар (Конгресс, Оқ уй) ҳал этади. Бироқ охирги пайтларда мудофаа вазирлиги тизими айби билан ҳам бир қатор ҳодисалар рўй бердики, улар мамлакатда тузуккина шов-шув ва хавотир уйғотди.

Уларнинг бири 2007 йилнинг сентябрида рўй берди. Бортига ядро каллаклари юкланган B-52 русумидаги бомбардимончи самолёт эътиборсизлик туфайли бутун АҚШ ҳудудини айланиб чиқди. Ҳайратланарли жиҳати, бортидаги каллакларнинг биттаси мамлакатни остин-устун қилишга кифоя қиладиган самолёт 36 соат давомида назоратсиз қолдирилди.

Бундан ҳам жиддийроқ можаро жорий йилнинг мартида кўтарилди: Америка ҳарбий ҳаво кучларига тегишли ядро қуроли қисмлари англашилмовчилик туфайли... Тайванга юборилгани маълум бўлиб қолди. Ҳарбий мутахассислар вертолёт аккумуляторлари ўрнига ядро қуролини портлатишга мўлжалланган мосламаларни жўнатган эканлар. Ядро қуролининг махфий саналган қисмлари бир ярим йилга яқин вақт давомида хорижий давлат қуролли кучлари ихтиёрида бўлган. Тайванликлар вертолёт аккумуляторлари етказиб берилмагани тўғрисида арз қилмагунга қадар Америка ҳарбий идораси воқеадан бехабар бўлиб қолаверган.

Ушбу ҳодисалар АҚШ бутун дунёда ядро қуроли тарқалишига қарши тарғибот олиб бораётган, бу йўлда Эрон, Шимолий Корея давлатлари билан кескин зиддиятларга ҳам бораётган бир пайтда юз берди.

> *Таҳлилчилар ҳарбий ҳаво кучлари раҳбарияти турли битимларни имзолаш чоғида шахсий манфаатини кўзлаган ҳолатлар бўлиши эҳтимолини ҳам айтишмоқда. Хусусан, генерал Моусли томонидан Strategic Message Solutions фирмаси билан имзоланган битим кўпдан бери шубҳа-гумонларга сабаб бўлиб келади. Негаки, 55 миллион долларлик буюртмани бажарган фирма генералнинг дўсти Хэл Хорнбургга тегишли эди.*

Таҳлилчиларнинг фикрича, ҳарбий ҳаво кучлари етакчиларининг истеъфосига бошқа омиллар ҳам туртки бўлган. Мудофаа вазирлиги ва ҳарбий ҳаво кучлари раҳбарияти Ироқ ва Афғонистондаги уруш борасида кўпдан бери келишолмаётганди. Зиддият ҳарбий ҳаво кучлари раҳбариятининг сарф-харажатлар миқдорини оширишга уриниши, мудофаа вазирлиги эса имкон қадар уни камайтиришга ҳаракат қилгани ортидан келиб чиққан. Генералларнинг янги ва

қиммат нархдаги F-22 қирувчи самолётларини талаб қилиши ҳам Оқ ва Пентагон режасига мувофиқ келмаган. Айрим кузатувчилар генерал Моусли ва М. Уиннинг ҳаддан зиёд мустақил сиёсат олиб боргани ҳам мудофаа идорасига, хусусан, вазир Роберт Гейтсга маъқул келмаганини таъкидлашади.

Таҳлилчилар ҳарбий ҳаво кучлари раҳбарияти турли битимларни имзолаш чоғида шахсий манфаатини кўзлаган ҳолатлар бўлиши эҳтимолини ҳам айтишмоқда. Хусусан, генерал Моусли томонидан Strategic Message Solutions фирмаси билан имзоланган битим кўпдан бери шубҳа-гумонларга сабаб бўлиб келади. Негаки, 55 миллион долларлик буюртмани бажарган фирма генералнинг дўсти Хэл Хорнбургга тегишли эди.

Давлат бюджетидан каттагина маблағ кетишига сабаб бўлган харидлар мамлакат қонунчилик идораси – Конгрессга ҳам ёқмаган. Балки шу боисдир, ҳарбий етакчилар истеъфоси конгрессменлар, хусусан, демократик партия вакиллари томонидан ижобий баҳоланган.

Сенатнинг қуролли кучлар бўйича қўмитаси раиси Карл Левин Роберт Гейтсни олдинги вазир Доналд Рамсфелддан кескин фарқ қилишини айтиб мақтаган, “Америка ядро қуролларини сақлашга устувор аҳамият қаратиш керак”лигини таъкидлаган.

Ҳарбий етакчилар ҳар қанча жиддий айб билан ишдан кетмасин, барибир ўз даврида улардан муҳим амалиётларда фойдаланилган. Эҳтимолки, сиёсий етакчилар буйруғи билан амалга оширилган махфий операциялар олдида қўйилаётган айблар кўринмай ҳам кетар. Шу сабабли, мудофаа вазири гарчи истеъфога чиқараётган бўлса-да, уларга миннатдорчилик билдирган. “Майк Уинн – ҳурматли давлат хизматчиси ва ўз ишига садоқатли одам, Базз Мосли эса ҳаётининг кўп йилини мамлакат олдида қаҳрамонларча хизматга бағишлади”, — деган мудофаа вазири.

Хабарингиз бор, сўнгги пайтларда АҚШнинг Ироқдаги ҳарбийлари кўплаб можароларда айбдор бўлиб чиқмоқда. Ироқлик асирларга ҳақоратли муносабат, англашилмовчиликлар туфайли амалиётларда тинч аҳолининг қурбон бўлиши, мусулмонларнинг эътиқодини камситувчи ҳолатлар... Масалан, ўтган ойда Ироқдаги Америка аскари мусулмонларнинг муқаддас китоби Қуръони каримга нишон сифатида ўқ отгани ҳам норозиликларга сабаб бўлган ва бунинг учун мамлакат президенти Жорж Бушнинг ўзи узр сўраган эди. Кузатувчилар фикрича, Америка армияси обрўсига соя солган бу каби кўнгилсизликлар ҳам ҳарбий ҳаво кучлари раҳбарияти баҳридан ўтишга олиб келган.

Хориж матбуоти ва Интернет хабарлари асосида тайёрланди.

КЎЗГУ

Туя етаклаган одам

Бўболарим ва бобокалонларим менинг туя етаклаб ўтишган. Саҳрои Кабирлардан, тоғу тошлардан, баҳру уммонлардан эсон-омон ўтишиб, жиловни менинг қўлимга тутқазишган.

Туя етаклаш машаққатли иш экан!

Лекин арқонини ҳамон қўлларимдан қўймайман — суринсам-да, тиззаларимга довур қумга ботиб кетсам-да, ташналикдан лабларим қовжираб қолса-да, йиқилсам-да... Чунки туякашликни менга худо раво кўрган. Аллоҳнинг иродасига қарши бориб бўлмайди.

Туя эса бир текис юрмайди. Баъзан тихирлик қилади, «Эй одам боласи, қўй энди, даминггни ол, мени буровдан бўшат, боболаринг етаклагани етар, ўзингни қийнама», — дейди.

Арқон яғир қилиб ташлаган елкаларимга боқиб, баъзан менинг дилимга ҳам шайтон оралайди. «Қўйвор арқонни, — дейди у, — ундан кўра эшакми, эчкими етаклаганинг маъқул. Ҳам осон, ҳам ёғли. Қара туянгга, қуруқ қовурғаси қолган...».

Тўрт тарафга туртиб чиққан қовурғалар менга жозибали кўринади — арқонни янада маҳкамроқ ушлайман.

Чор-атрофим изларга тўла — туя из, от из, эшак из, тўнғиз из. Мен туялар ўтган сўқмоқлардан юраман. Анча илгарилаб кетган туя ва туякашлар кўзга ташланади. Эҳ-ҳе, уларга етиб бўлармикин?..

Барибир кетавераман, тинкамадорим қурийди, ташналик азоб беради, кўзларимдан халқа-халқа ёш оқади.

Туяга қарайман — уям йиғлаётган бўлади.

Ўйлаб қоламан: бу туя кимларнинг етовида бўлмаган. Унинг бурнига дастлаб буров солган ким? Беруний бобоми, Ибн Синоми? Балки Маҳмуд Кошғарийдир? Ҳазрат соҳибқирон етовида қанча юрдийкин бу туя. Навоий, Лутфий, Огаҳий, Махтумқули, Абай, Эргаш Жуманбулбул ўғли етаклаган туялар қани? Ҳар қалай бу туя, бир пайтлари шоир айтганидек, «коммунистик кенгликлар оша» ўтган.

Бу туя паранжисини ташлаётган аёлларни, гуриллаб ёнаётган масжиду мадрасаларни, Сибирнинг совуқ ўрмонларида титраб-қақшаган Усмон Носирни, Ҳақни деб пешонасига қўрғошин урилган юзлаб, минглаб миллатдошларимизнида кўрган, гувоҳи бўлган.

Демак, гап туяда эмас, туякашда экан!

Арқонни янада маҳкамроқ ушлайман.

Хаёлимдан кечган фикрларни туя сезади шекилли, бошини қуйи эгади. Ўзининг одамлар қўлидаги, аниқроғи, тилидаги қурол эканлигини англаб, изза бўлади.

Хаёлимдан кечган фикрларни туя сезади шекилли, бошини янада қуйи эгади. Ўзининг одамлар қўлидаги, аниқроғи, тилидаги қурол эканлигини англаб, изза бўлади.

Толиқиш ўз ҳукмини ўтказади — кўз ўнгим жимирлай бошлайди, бир қарасам туянинг ўрнида КАТТА СЎЗ турган бўлади. Туяни эмас КАТТА — ЎРКАЧЛИ СЎЗни етаклаб кетаётирман. Ундан нур сочилаётир — жозибаси етти иқлимни тутган. Қувониб кетаман ва қадамимни катта-катта ташлай бошлайман.

Дадил одимлаб кетавераман. Ён-веримда катта-кичик туяларга кўзим тушади. Уларни кўриб кўзим қувонади, куч-қувват оламан. Ҳар қалай етаклаганим туя-ку деб ўзимга далда бераман.

Ҳеч ким тўнғиз етаклайдиган бўлмасин, илоҳим!

Эсиргап БОЛИЕВ

ФИКР

Номусли одамни алдашдек осон иш йўқ.

Ла Фонтайн

МАШҲУР КИШИЛАР ҲАЁТИДАН

"Ҳамиша ҳаммадан олдинда"

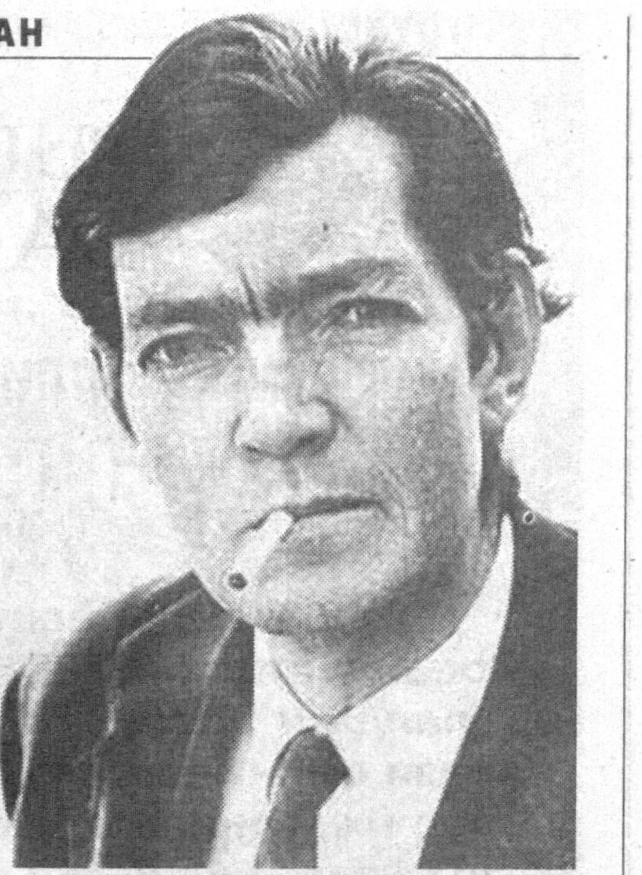

Агар ёзувчи жамият тараққиёти йўлида ҳалол хизмат қилишга интилса, адабиётда, ҳаётда ҳамиша олдинги ўринни эгаллаши керак, деб ҳисоблаган ҳозирги замон Лотин Америкасининг йирик адибларидан бири — Хулио Кортасар. Халқаро адабиёт майдонида Хулио Кортасарни ҳақли равишда биринчи рақамли Аргентина ёзувчиси деб баҳолаганлар. Мана, ўттиз йилдан ошдики, бу баҳо ўзгармасдан турибди. Ажойиб романнавис, қисқа новелла, ҳикоя устаси Хулио Кортасарнинг (1914-1984) "Имтиҳон", "Ютуқ" каби ажойиб романлари, "Бестиарий", "Ўйин тугади" каби қатор ҳикоялар тўплами ҳамон адабиёт мухлисларини ҳайратга солиб келмоқда, ажойиб адабий маҳоратга далил сифатида катта адабиётга хизмат қилмоқда.

Биз ҳозир эътиборингизга ҳавола этаётган суҳбат чоп этилганига анча йиллар бўлди. Гарчанд орадан бир неча ўн йиллар ўтса-да, бу суҳбат ўз долзарблигини сақлаб турибди. Ёзувчининг асл асари каби унинг сўзи ҳам эскирмайди. Адиб айтгандай, жамият тараққиёти учун хизмат қилаверади.

("Пиплз уорлд" газетасидан олинди, Сан-Франциско)

— Сўнгги йиллар, айниқса, Ғарбий Европада Лотин Америкаси адабий "бум"и (бу ўринда шов-шув) ҳақида жуда кўп гапирмоқда. Сиз бу ҳолни қандай изоҳлаган бўлардингиз?

— Мен узоқ йиллардан буён Францияда яшаб келмоқдаман. Бу ерда жиддий ижодий сусткашликни кузатяпман. Францияда жуда аъло, илғор адабий танқид мавжуд. Аммо асарнинг ўзи — ҳақиқий, жиддий, ёрқин асарлар жуда кам яратиляпти. Мана неча йиллардирки, Лотин Америкаси ёзувчиларининг асарлари француз тилига кўплаб таржима қилинмоқда ва катта муваффақият қозонмоқда. Нега шундай бўляпти? Бунга услуб ёки шакл сабабми? Йўқ. Услуб бобида французлар маҳоратда тенгсизлар. Гап шундаки, Лотин Америкаси ёзувчилари яратган асарларда ҳаёт қайнаб туради. Французлар ва испанлар, бельгияликлар ва итальянлар Мигель Анхел Астуриас, Алехо Карпентьер, Габриэль Гарсиа Маркес романларидан ҳайратга тушадилар... Ғарбий европалик китобхон бу асарларда ёлғондакам, сохта эмас, балки реал ҳаётнинг, қаҳрамонларнинг ҳаққоний нафасини туядилар.

ХАЛҚ КИТОБЛАР ҚАҲРАМОНИГА АЙЛАНГАНДА

— Айтиш мумкинки, Лотин Америкаси адабиёти Ғарб адабиётида пайдо бўлган вакуумни (бу ўринда маънавий қашшоқлик) тўлдирмоқдалар, шундайми?

— Сира бундай эмас. Умуман олганда, Лотин Америкаси ёзувчиларининг Ғарбда нималар бўлаётганлиги билан ишлари ҳам йўқ. Айтмоқчи, ҳозирги "бум" ("шов-шув") Лотин Америкаси ҳодисасининг соф инглизча таърифи менинг ғашимга тегади. Ана шу ҳаракат жуда ўзига хос. Баъзи танқидчиларнинг таъкидлашларича, бу иш баъзи китоб ноширларининг бозорни китоблар билан тўлдириб юбормоқчи бўлиб, қатор ёзувчиларни ҳаддан ташқари тарғиб қилишлари "натижаси" эмиш. Мен ўз ёзувчилик тажрибамдан келиб чиқиб, афсуски, ана шу шов-шувга жалб этилган адиб сифатида айтмоқчиманки, бизнинг адабиётимизни машҳур қилган ноширлар эмас, уларнинг асарларидир. Чиндан ҳам Лотин Америкасининг миллий, ўзига хос руҳини тўғри бера олган асарлар дунёга келди, холос. Буни китобхон дарҳол сезди. Тасаввур қилинг-а, гватемалалик қўлига Астурианнинг китобини олса, перулик Аридаснинг романини ўқий бошласа ва улар биринчи маротаба ўзларини адабий асар персонажлари қиёфасида кўрсалар... Илгари сира бундай бўлмаган, улар илгари ғарблик муаллифларнинг таржима асарларида шундай ҳолни кузатмаганлар. Бу китобларда ҳаттоки уларнинг мамлакатлари номлари ҳам тилга олинмаган. Ана энди нима учун Аргентинада маҳаллий ёзувчи асарини биринчи чоп этишлари, таржима асар иккинчи ўринга қўйилиши сабаби аён бўлади. Албатта, ноширларнинг ҳам ана шу шов-шувдан фойдаланиб қолганликларини инкор этиб бўлмайди. Ахир улар маҳаллий китобхонлар оммасининг зўр эҳтиёжларидан келиб чиқиб иш кўрганлар, кўриб турибсизки, Лотин Америкаси ёзувчилари Ғарбдаги адабий вакуумни тўлдириш учун ёзмайдилар. Алехо Карпентьер Францияда муваффақият таппа тайёрлиги учун роман яратмайди-ку ахир.

— Нега сиз ўзингиз романларга кўра ҳикояларни кўпроқ ёзасиз?

— Қизиқ савол. Ҳақиқатан мен ҳозиргача (1977 йилгача) тўртта роман ва бешта ҳикоялар тўпламини нашрдан чиқардим. Ҳикояларим ҳаммаси бўлиб элликта. Лекин бу мен кичик жанрни маъқул кўраман, дегани эмас. Роман билан ҳикоя менга икки, мутлақо ҳар хил жанрлар бўлиб кўринади. Менга йирик асар муаллиф фикр-ғояларини ифодалашнинг энг яхши усули бўлиб туюлади. Чунки 100, 200 ёки 300 саҳифалар давомида китобхон билан мулоқот қилиш имконияти туғилади. Ҳикоя эса туйғулар ва ўй-мақсадларни ифода этиш, китобхоннинг ўзи у ёки бу хулосани чиқаришга имкон бериш мақсадида муайян вазиятни тасвирлашда қўл келади.

— Бироқ сиз ҳикояга нисбатан романларингизда эътиборингизни кўпроқ шаклга қаратасиз. Нима сабабдан?

— Мен юқорида айтганим бу саволга қисман жавоб бўла олади. Роман — тилда тажриба қилиб кўриш учун энг яхши лаборатория ҳисобланади. Ҳикояда эса китобхон қалбига кириш учун максимал ҳаракат қилиш керак. Бошқа томондан қараганда, роман асл ижод нуқтаи назаридан ижодкорга кўпроқ ижодий эркинлик беради. Масалан, мен ҳикоя қилиш билан бир вақтнинг ўзида тилнинг бир неча даражасида тажриба қилиб кўрдимки, бу нарса ҳикоямда ақлга сиғмайди. Агар китобхон беш саҳифали новеллани ўқишга қийналса, унда нима бўлади? У шунчаки ҳикояни ўқимай ташлаб юборади. Романда-чи? Китобхон китобни очади, ўқишни бошлайди, беихтиёр воқеаларга қизиқиб қолади. У ярим йўлда тўхтаб қолмайди, балки: "Муаллиф менинг олдимга муаммо қўйибдими, демак, бунинг ўзига яраша сабаби бор. Ҳа, у бирор муҳим гап айтмоқчи", деб ўйлайди.

— Умуман, сиз шаклга кўпроқ эътиборингизни қаратасиз. Формалистмисиз?

— Шаклни мазмундан ажратиш нотўғри ва бу ўтакетган бемаънилик. Ҳар қандай ғоя мувофиқ шаклда ифодаланиши керак. Ўртамиёна ёзувчилар кўпинча ўз фикрларини баён этиш учун мос шакл топишга қийналиб, ожиз қоладилар. Шу жиҳатдан мен ўз фикрларимни аниқроқ ва тўлақонли ифодалаш учун ҳам тил билан кўп ва зўр бериб ишлайман.

— Сиз асарни фақат шаклига қараб мақтайдиган танқидчиларга қандай муносабатда бўласиз?

— Мен фақат шуни айтишим мумкинки,мана шу ўта ўнгчилар, жуда элитар танқидчилар моҳиятга кўра реакциондирлар. Францияда "янги танқидчилар" деб аталмиш гуруҳ ана шу томонга босяпти. Уларни фақат у ёки бу ёзувчи ўз асарини қандай "қуражак"лигини қизиқтиради, холос. Бироқ мен бу бизнинг мақсадимиз бўлмаслиги керак деб ҳисоблайман. Бундай таҳлил фақат адабий ўқув жиҳатдан қизиқ. Лекин мазмун шаклдан муҳимлигини солиштириб бўлмаслиги яққол кўриниб турибди. Асар мазмуни — мана муҳими.

ЁЗУВЧИ МАСЪУЛИЯТИ

— Ҳаёт билан адабий меҳнат ўртасидаги алоқа ҳақида нималар дея оласиз?

— Алоқами? Баъзилар буни "мажбурият" деб атайдилар. Мен буни "ёзувчи масъулияти" деб атаган бўлардим. Бундан ўн йил илгари ўзларини инқилобчилар деб атаган, лекин бора-бора исёнчи бўлмай қолган, Лотин Америкасида ном чиқарган кўпгина адиблар пайдо бўлдилар. Улар гўёки кристалланмаган либерализмга, ахлоқсизликка сирпаниб тушганлар. Яъни улар назарий томондан нималардир дея валдираб маъруза қиладилар, амалда эса зиммаларига ҳеч қандай масъулиятни олмайдилар. Ана шундай "инқилобчилар"дан баъзилари ўз мартабаларига путур етмаслиги учун ҳатто Кубага боришдан ҳам бош тортдилар. Улар гапиришга ҳам арзимайдилар, улар ҳеч қандай аҳамиятга эга эмаслар. Лекин бошқа тоифа ёзувчилар ҳақида кишилар қаршисида ўз масъулиятини англаб етувчи санъат усталари ҳақида гапириш керак бўлади. Бу каби ёзувчини китоб ёзишга "маҳкум этилган" инсон деб аташ мумкин. Бундай ёзувчи ҳамма ишдан кўра ўз ишини қотиради ва бу борада ҳаттоки инқилобга ҳам кўпроқ фойдаси тегади. Ёзувчи масъулияти илгарилаб юради, бу ҳамма нарсада — ижодда ва шахс юриш-туришида ҳам акс этиши зарур. Керак бўлса, ёзувчи ҳатто автоматдан отишни ҳам билиши лозим. Ҳамиша ҳаммадан олдинда юриши керак.

— Ижодкор инқилоб учқуни "алангаланиб турган қитъа"га ўз таъсирини ўтказа олармикин? Курашга ёзувчилар асарлари кўпроқ ҳисса қўшадими ёки унинг шахсан қатнашуви? Сизнинг шу ҳақдаги фикрингиз?

— Қийин савол. Мен фақат ўзим ҳақимдагина гапиришим мумкин. Агар мен Лотин Америкаси келажаги учун бўлган курашда бирор ҳисса қўшган бўлсам, бу ҳам қаламим меҳнати туфайлидир. Менинг сиёсий фаолга айланганимга унча кўп бўлгани йўқ. Турли халқаро ташкилотлардан ўзимга топширилган ишни мен ёзувчилик фаолияти билан баравар олиб бораман. Фикримча, менинг китобларим сиёсий нутқлардан кўра нафи кўпроқ.

— Сўнгги савол. Афтидан, бу савол сизга унча маъқул келмаса керак. Сиз каби сиёсий позицияни эгалламаган ёзувчи аҳамиятга молик катта асар яратишга қодирмикин?

— Мавҳум назария жиҳатидан айтадиган бўлсам, ҳа, яратади — инқилоб позициясида турмаган, сиёсат билан қизиқмаган истеъдодли киши бемалол санъат асари яратиши мумкин. Ахир бу асар унинг хаёлий тасаввурлари маҳсули бўлади-ку! Бу адабий асар бўлиши ҳам мумкин. Асар китобхонни қизиқтирадими йўқми — мана шуниси муҳим. Бугунги китобхон оламни англаб етишга, бошқа кишиларни тушунишга интилмоқда ва унга қайси муаллиф китобини қўлига олганлиги, ёзувчининг ўзи қандай позицияни эгаллаганлиги жуда муҳим. Масалан, Аргентинада аксилинқилобий йўл-йўриқ кўрсатадиган реакцион, ҳатто фашист ёзувчилар бор. Бироқ талабалар, ишчилар, саводли деҳқонлар бундай муаллифлар ёзганларини ўқимайдилар. Уларнинг халққа чиндан ҳам кераги йўқ.

Маъсума АҲМЕДОВА тайёрлади.

ОЛИЙ ТАЪЛИМ

Имкониятлари юксалаётган маскан

Абу Али ибн Сино номидаги Бухоро давлат тиббиёт институти ҳақида сўз

Қадимий ва ҳамиша навқирон вилоятнинг тиббиёт ва соғлиқни сақлаш соҳасида эришган ютуқ ва рўй берган янгиликларида 1990 йилда ташкил этилган Бухоро давлат тиббиёт институтининг муносиб ҳиссаси бор. Унга 1991 йили тиббиёт донишманди, афшоналик бобокалонимиз Абу Али Ибн Синонинг муборак номи берилди. Истиқлол билан баравар униб-ўсаётган, жаҳоннинг йирик ташкилотлари, тиббиёт муассасалари билан алоқа боғлаб, тобора мустаҳкам илдиз отаётган мазкур ўқув масканисиз бугун нафақат Бухоро вилояти, қолаверса, республикамиз соғлиқни сақлаш соҳасини тасаввур этиш қийин.

Мана, яқиндагина бутун жаҳон морфологларининг халқаро конгресси шу даргоҳда бўлиб ўтди. 10 га яқин давлатлардан етук морфологлар ташриф буюришиб, соҳанинг энг қизғин муаммолари юзасидан маърузалар тингланди, тажрибалар алмашинди. Тиббиётнинг бу сингари муҳим масалалари юзасидан уюштирилаётган халқаро анжуманлар учун Ибн Сино ватани муносиб топилаётгани катта гап. Бу – фахр, бу – масъулият, бу – интилиш демакдир.

Институт профессор-ўқитувчиларининг Америка, Европа, Осиё мамлакатларида ўтаётган халқаро симпозиумларда иштироки, талаба ва ўқитувчиларнинг "Марказий Осиё тараққиёт ва маданият институти" илмий стипендияси ғолиби бўлишлари, умуман, дунёнинг машҳур илмий, педагогик муассасалари билан ҳамкорлик йўлга қўйилгани соҳадаги ислоҳотлар самарасининг ёрқин кўриниши десак хато бўлмайди.

Таълим беришда биринчи навбатда электрон технологияларга асосланган услубларни ривожлантиришга уринаяпмиз. Бунда бизга интерфаол усуллар жуда қўл келмоқда. Яъни талаба бир вақтнинг ўзида маълум ахборотни тасвирда кўради, эшитади, ёзиб олади, билим кўникмаларига шу тариқа ҳар томонлама мустаҳкам эга бўлишга эришади. Бундай интерфаол машғулотлар нафақат тиббий-биологик, клиник фанларимиз бўйича, балки, ижтимоий-гуманитар фанлар миқёсида ҳам ташкил этилган. Институтда интерфаол усулларни кенг қўллаш мақсадида "Мультимедия ва видеофильмлар студияси" иш юритиб турибди. Энг замонавий аппаратуралар билан жиҳозланган бу студияда профессор ўқитувчиларимиз томонидан 1000 дан ортиқ ўқув мультимедиялари тайёрланди.

Республика тиббиёт олийгоҳлари орасида биринчилардан бўлиб, Бухоро давлат тиббиёт институтида "Масофадан ўқитиш тизими" жорий қилингани, институт клиник шифохоналаридаги жарроҳлик ишлари талабаларга намойиш этилаётгани, Тошкент, Гулистон, Қарши, Самарқанд каби шаҳарлардаги олий ўқув юртлари билан телемулоқот, видеоконференциялар ўтказилаётгани ҳам таълимдаги ислоҳотларимиз самараси, албатта.

Яна бир муҳим янгиликни таъкидламасдан иложимиз йўқ, у ҳам бўлса, талабалар билимини баҳолашнинг рейтинг тизими — объектив тизимли клиник имтиҳон олиш услубига ўтганидир. Нафақат талабаларни, балки барча тиббиёт ходимларининг мутахассислик даражасини аниқлашда ниҳоятда қўл келадиган бу услуб ягона мезон асосида, бир хил вақт ва шароитда, ўқитувчи ва талабалар ўртасидаги муносабатларга дахлсиз ҳолатларда амалга оширилмоқда. Барча оралиқ ва якуний баҳолашлар, хусусан охирги йиллардаги Якуний Давлат аттестацияси ҳам шу услубда ўтказилмоқда.

Президентимизнинг биз юқорида тилга олган ўтган йил 19 сентябрь Фармонида қайд этилганидек, тиббиёт олий ўқув юртларида малакали ҳамшираларни тайёрлаш бўлими 1999-2000 ўқув йилидан эътиборан фаолият кўрсатмоқда. Ҳозиргача бўлимда 70 нафар олий маълумотли ҳамширалар тайёрланди. Билим ва кўникмалари шифокор даражасига яқин турувчи бундай ҳамшираларнинг яна шунчаси уч йиллик курсларимизда таълим олмоқда. Ушбу ўқув курси аудиторияларидаги энг замонавий тиббий ускуналар, педагогик материаллар, хуллас, бутун бошли тиббий техника мажмуаси Япониянинг "Жайка" ташкилоти томонидан жиҳозлантирилган. Мақсадимиз, олий маълумотли ҳамшираларимиз тиббий техника тилини яхши тушунсин, беморга ташхис қўйиш, уни даволаш ишларида шифокорларнинг ишончли ҳамкори бўлолсин.

Булардан ташқари, ҳозирги пайтда ҳар 8 нафар талабага битта компьютер тўғри келади, жами 300 га яқин замонавий "Пинтюм-4" русумли компьютерлар ишлаб турибди. Ўтган йили икки бўлимдан иборат китоб фонди, 160 минг нусхали Ахборот-ресурс маркази ташкил этилди. Мамлакатимизда чоп этиладиган газета ва журналлардан ташқари, Россия Федерациясида чоп этилаётган 51 номдаги илмий, оммабоп журнал ва газеталар мунтазам олиб турилади. Биз келтираётган талай рақамлар оқибатда бир нарсага — илғор билим ва замонавий дунёқарашга эга етук мутахассислар тайёрлашдек муҳим мақсад ва вазифаларимизга хизмат қилади, албатта. Ёш авлодни миллий ва умуминсоний қадриятлар асосида, ҳуқуқий демократик ва фуқаролик жамияти қуриш йўлида маънавий баркамол, юқори малакали мутахассислар этиб тарбиялаш ҳамда уларда жамиятимизга ёт бўлган ғоялар ва оқимларга қарши иммунитетни кучайтириш — институтда олиб борилаётган кенг қўламли маънавий ва маърифий тадбирларнинг асосий негизини ташкил этади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 25 августдаги"-Миллий ғоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш тўғрисида"ги қарори ижросини таъминлаш мақсадида институтда 75 дан ортиқ шу мавзуларга оид тадбирлар бўлиб ўтгани бу соҳада қилинган ишлар қўлами кенглигидан далолат. Диний экстремизм ва терроризмга қарши кураш борасида профессор-ўқитувчилар томонидан услубий қўлланма, тавсиялар ва рисолалар чоп этилмоқда. Жумладан, «Ўзбекистонда дин ва давлат муносабатлари, диний экстремизм ва терроризмга қарши кураш масаласи» номли рисола, «Диний экстремизм ва терроризмга қарши курашнинг маънавий-маърифий асослари» мавзуида кўргазмали ҳамда назарий услубий қўлланмалар тайёрланди.

Институт талабалари республика ва вилоят миқёсида ҳар йили ўтказилиб келинаётган барча кўрик-танловлар ва мусобақаларда фаол иштирок этиб келмоқдалар. Шу йилнинг май ойида ўтказилган "Барҳаёт анъаналар" фольклор фестиваль танловининг минтақавий босқичида талабаларимиз фахрли иккинчи ўринни қўлга киритдилар. Барча қулайликларга эга 400 ўринли талабалар турар жойи замон талаблари асосида тўлиқ таъмирланган, "Маънавият ва маърифат" хоналари нафақат керакли адабиётлар, газета ва журналлар, балки юмшоқ мебель ва зарур ашёлар билан ҳам жиҳозланган.

Яқинда Ўзбекистон Республикаси Сенати аъзоси, вилоят ҳокими С.Хусенов институт ёшлари билан учрашиб, "Ёшлар йили" Давлат дастури бўйича амалга оширилган ишлар тўғрисида тушунчалар берди. Бир гуруҳ фаол ёш ўқитувчилар ва талабалар фахрий ёрлиқлар, қимматбаҳо совғалар билан тақдирландилар."Ёшлар йили" Давлат дастурида белгиланган ишларни амалга ошириш учун жами 205 миллион атрофида маблағ ажратилгани ушбу йилнинг институт йигит-қизлари ҳаётида бениҳоя катта мазмун моҳиятга эгалигидан далолат беради. Жорий йилнинг ортда қолган 5 ойи давомида соғлом турмуш тарғиботига оид 30 га яқин "Қувноқлар ва зукколар" танловлари, турли маънавий-маърифий мавзуларда 50 дан ортиқ семинар-тренинглар ўтказилиши талаба-ёшларни фаол, соғлом турмуш тарзига даъват этиб, интеллектларини оширади, маънавиятларини бойитади, албатта. Мана, яқинда республикамиз ва Бухоро вилоятидаги сиҳатгоҳ ва оромгоҳларда саломатликларини яхшилашлари учун 100 га яқин талабаларга йўлланмалар топширилди. Маълумки, ёшлар сиҳат-саломатлигини мустаҳкамлашда жисмоний тарбия ва спортнинг аҳамияти беқиёсдир. Бугун институтда спортнинг 8 тури бўйича тўгараклар мунтазам фаолият кўрсатмоқда. Институт спорт мажмуида 100 дан ортиқ маҳалла ёшлари футбол, волейбол ўйинларида қатнашадилар, тренажёр залларида шуғулланадилар. Ҳар йили спортнинг 11 турлари бўйича турли мусобақалар уюштирилади. Шулардан бири, "Универсиада –2007" спорт мусобақаларида 14 нафар ёшларимиз фаол иштирок этганини алоҳида қайд этиш лозим.

Олий ўқув масканимизнинг "Ибн Сино ворислари" номли газетаси мунтазам чоп этилиб турилибди, бугун унинг саҳифаларида "Ёшлар йили"га бағишланган материаллар учун махсус рукн ташкил этилган.

Бухоро давлат тиббиёт институтига ўқишга киришни режалаштираётган ёшлар учун эса айрим маълумотларни айтиш лозим: ўқув даргоҳимизда асосан 4 йўналиш бўйича мутахассислар тайёрланади: даволаш иши – 7 йиллик, стоматология – 5 йиллик, тиббий педагогика иши – 7 йиллик, олий малакали ҳамшира иши – 3 йиллик ўқиш муддатларини қамраб олган. Бугун бу ерда уч факультет, 32 та кафедра мавжуд бўлиб, талабаларга 240 нафар профессор-ўқитувчилар таълим берадилар. 2100 дан ортиқ талабаларимиз қаторига қўшилишни истаётган йигит-қизлар, марҳамат, бизнинг олий ўқув юртимизга келинглар, юртимизнинг муносиб тиббиёт билимдони, мутахассиси бўлиш учун ўқиб-изланиш — Сиз ёшлардан.

Қаҳрамон ТУРСУНОВ,
Бухоро давлат тиббиёт институтининг маънавият ва маърифат ишлари бўйича проректори, сиёсий фанлар номзоди, доцент. ®

ЖАРАЁН

Ютуқлар чакки эмас...

Мамлакатимизда спортни ривожлантириш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, ўсиб келаётган ёшларни тарбиялаш мақсадида болалар спортини ривожлантириш Президентимиз ташаббуси билан давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Қилинаётган ишлар ҳам ўз самарасини бериб келмоқда. Масалан, 2006 йилда фойдаланишга топширилган Бухоро олимпиа захиралари спорт коллежидан қисқа вақт ичида спортнинг бир қанча турлари бўйича кўплаб ғолиблар етишиб чиқди. Коллеж талабалари Нигина Бозорова, Акмал Ҳамроев, Диана Сулаймонова, Сардор Ибодов, Наврўз Хайдаров, Дилфуза Ширинова, Сарвиноз Зоирова ва Дилдора Ҳолиқова сингари ёшлар шашка, енгил ва оғир атлетика, таэквандо каби турли йўналишларда мамлакат ва қитъа мусобақаларида ғолибликни қўлга киритдилар.

Шуниси эътиборлики, коллежда дунёга машҳур жаҳон чемпионлари, жаҳон кубоги совриндорлари Собир ва Акобир Қурбоновлар, Шуҳрат Хўжаев, халқаро спорт усталари Комилжон Шукуров, Улуғбек Раҳмонов, Равшан Ходиев каби ўнлаб тажрибали ва маҳоратли мураббийлар жамоаси шаклланган. Яқинда Қозоғистон Республикасининг Алмати шаҳридаги Осиё чемпионатида таэквандо йўналиши бўйича Шерали Шарипов кумуш, Акмал Ҳамроев эса бронза медалини қўлга киритгани нафақат бухороликларни, балки барча ўзбекистонлик спорт ишқибозларини ҳам хурсанд этгани шубҳасиз.

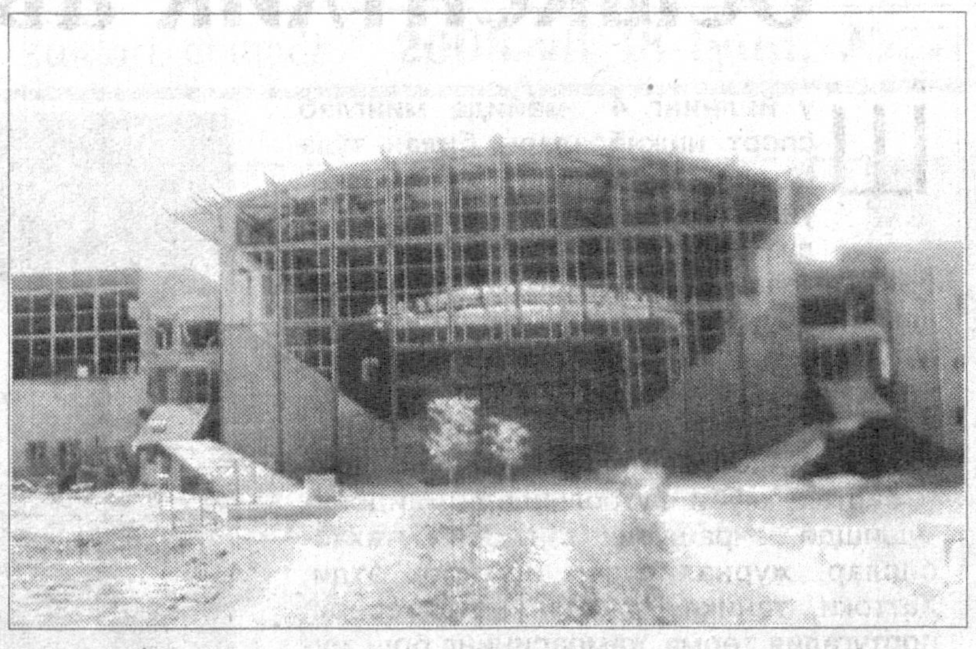

Аммо... кичик бир муаммо: 2006 йилдан фаолият юритиб келаётган ўқув масканининг ўн битта спорт залидан ҳозиргача фақатгина биттаси вақтинчалик фойдаланишга топширилган холос. Талабалар машғулотларни ўтказиш учун шаҳардаги «Ёшлик» ва «Семурғ» каби клубларга қатнашга мажбур бўлишмоқда. Боз устига коллеж ўйингоҳи ҳамда маъмурий бинонинг асосий қисмида қурилиш ишлари орадан 2 йил ўтибдики, ҳали-ҳануз тугатилмаётгани ачинарлидир.

Кошкийди, қисқа вақт ичида муаммолар ўз ечимини топса-ю, у ерда таълим олаётган 796 нафар талаба ва ўнлаб устоз-мураббийларнинг армони ушалса... Ана шунда коллежнинг нуфузи янада ошиб, совриндорлар сафи кенгайиб борармиди?

Шавкат НОСИРОВ,
«Ҳуррият» мухбири.

САРЧАШМА

Абу Наср ФОРОБИЙ

Мақсад — энг олий бахт-саодатга эришувдир

(«Фозил одамлар шаҳри» китобидан)

Ақлли деб шундай кишига айтамизки, унда ўткир зеҳн-идрок бўлиши билан бирга фазилати ҳам бўлсин. Бундай киши ўзининг бутун қобилияти ва идрокини яхши ишларни амалга оширишга, ёмон ишлардан ўзини сақлашга ва тортишга қаратган бўлмоғи лозим. Шундай одамнигина ақлли ва тўғри фикр юритувчи деб аташ мумкин.

Ақлли деб шундай кишиларга айтиладики, улар фазилатли, ўткир мулоҳазали, фойдали ишларга берилган, зарур нарсаларни кашф ва ихтиро этишда зўр истеъдодга эга, ёмон ишлардан ўзини четга олиб юрадилар. Бундай кишиларни оқил дейдилар. Ёмон ишларни ўйлаб топиш учун зеҳн-идрокка эга бўлганларни ақлли деб бўлмайди, уларни айёр, алдоқчи деган номлар билан атамоқ лозим.

* * *

Ёшлар юқорида айтиб ўтилган нарсалар: касб-ҳунар, иш тажриба, жаҳд ва ғайратга эга бўлганлари ва шу нарсаларни ўз вужудларида сингдирганларидан сўнг, уларни аста-секин эгаллай борадилар ҳамда юқорида айтиб ўтилган фазилатларни аниқлаб бориб, назарий билимларининг ҳаммасида мантиқий фикрлаш йўлини ишлатишга одатланадилар. Шу тартибда болаларга ўргатиш йўли билан улар камолга етгунча ана шу фазилатлар аниқланади ва тарбия қилинади.

* * *

Инсоний вужуддан мақсад — энг олий бахт-саодатга эришувдир, аввало у бахт-саодатнинг нима ва нималардан иборат эканлигини билиши, унга эришувни ўзига ғоя ва энг олий мақсад қилиб олиши, бутун вужуди билан мафтун бўлиши керак. Кейин бу бахт-саодатга олиб борадиган иш-амал ва воситаларнинг нималардан иборат эканлигини билиб олиши зарур. Сўнгра эса бахт-саодатга эриштирадиган ишларни шахсан бажаришга киришмоғи лозим бўлади.

Бахт-саодатга эришув ва туғма қобилиятларининг ривожланиши ўз-ўзича бўлавермайди, балки бу масалада қандайдир бир муаллим ёки раҳбарга муҳтожлик туғилади.

Ўзидан бошқаларга раҳбарлик қилиш, уларни бахт-саодатга эришув даражасига кўтариш ҳам ҳар кимнинг қўлидан келавермайди. Кимда бировни бахт-саодатга эриштириш, зарур бўлган иш-ҳаракат кабиларга руҳлантира олиш қобилияти бўлмаса ва бу иш-ҳаракатни бажара олишга қудратсиз бўлса, бундай одам сира ҳам раҳбар бўла олмайди.

Баъзан раҳбарлар бир шаҳарнинг соҳибкори, шаҳар халқи ҳаётига тегишли ишларда тадбиркор бўладилар. Улар бу йўл-йўриқларни ўтмишда кечган бошлиқлардан ўрганадилар, лекин шу билан бирга, раҳбар келажак учун ўтмишдаги расм-русум, йўл-йўриқларни ислоҳ қилишни лозим ва фойдали топса, турмуш шароити тақозосига қараб уларни ўзгартиради. Шунингдек, ёмон одатларни ўзида ифодаловчи ўтмишни ҳам ўзгартирмоғи керак. Акс ҳолда ўтмишнинг талабларига риоя этиб, унинг кайфияти сақланса, турмушда ҳеч қандай енгиллик, ўзгариш ва ўсиш ҳам бўлмайди.

* * *

Маданий жамият ва маданий шаҳар (ёки мамлакат) шундай бўладики, шу мамлакатнинг аҳолисидан бўлган ҳар бир одам касб-ҳунарда озод, ҳамма баб-баробар бўлади, кишилар ўртасида фарқ бўлмайди, ҳар ким ўзи истаган ёки танлаган касб-ҳунар билан шуғулланади. Одамлар чин маъноси билан озод бўладилар. Бири иккинчисига хўжайин бўлмайди. Одамларнинг тинчлик ва эркинликларига халақит берувчи султон бўлмайди (Форобий бу ўринда демократик жамиятни назарда тутмоқда – Ф.Ж). Улар орасида турли яхши одатлар, завқ-лаззатлар пайдо бўлади.

Уларнинг ўзларидан сайланган раҳбар ёки бошлиқлар ҳокими мутлақ бўлмайди. Улар одамлар ичидан кўтарилган, синалган энг олижаноб, раҳбарликка лойиқ кишилар бўладилар. Шунинг учун бундай раҳбарлар ўз сайловчиларини тўла озодликка чиқарадилар, уларни ташқи душмандан муҳофаза қиладилар. Бундай раҳбарлар ҳаммага баробар муносабатда бўладилар, ҳатто ҳамманинг манфаатини ўзларининг манфаатларидан ортиқ кўрадилар, умумнинг манфаати учун ўзларининг шахсий манфаатларидан кечадилар, халқ манфаати учун ўзларидаги куч-ғайрат ва бойликларини аямайдилар.

Фаррух ЖАББОРОВ тайёрлади.

ТИЛСИМ

От ҳақида ҳақиқат

Тарихдан маълумки, инсоният цивилизациясида турли ашё ва ҳайвонларнинг кўз илғамас, лекин беқиёс даражадаги ўрни бор. Агар илмий нуқтаи назардан ёндашилса, бунга кўп мисоллар келтирилиши мумкин. Биргина бронза ва темир асрларида ит ва отнинг қўлга ўргатилиши, дастлабки кишилик жамияти тараққиётига катта ҳисса қўшган. Яна туркшунос олимлар ва тарихчиларнинг эътироф этишича, туркий халқлар томонидан узангининг кашф этилиши уларнинг ҳарбий-ижтимоий ҳаётида улкан бурилиш ясаган. Таъкидлаш керак, юқоридаги фикрлар отнинг инсоният ўтмишидаги ўрни ва аҳамияти нечоғли эканини асослаб беради. Бугунги кунда ҳам от билан боғлиқ кўп асрлик қадриятларимиз борки, таъбир жоиз бўлса, улар минг йиллардан бери туркий халқларнинг миллий камолотига хизмат қилиб келмоқда. Қуйида ана шу ҳақда фикр юритамиз.

От хосиятли бўлади. Эскиларнинг айтишича, у эгасининг хонадонига ризқ тилар экан. Бизда шундай нақл бор: “Отингдан айрилсанг ҳам жаккамик (яккамих)-ингни бузма”. Жаккамик — от бойланадиган, бақувват ёғочдан қилинган қозиқ. Узунлиги уч метр атрофида бўлиб, ярми ер остига кўмилади. Отни шунга боғлашади. Одатда янги кўчиб чиққан уй эгалари оти бўлмаса-да, келажакда бизнинг ҳовлида ҳам от ризқ тилаб турсин деган ниятда жаккамик ўрнатади.

Яна “От ақлли бўлади” — дейишади. Уларнинг аксарияти одам танлайди. Ёқтирмаган кишисини ёнига йўлатмайди. Улоқчи отларда шунақа хусусият бор. Булунғурнинг Оқтепа бозорида шундай воқеага гувоҳ бўлганман. Даллолларнинг ғала-ғовури остида уч ёшли тойни савдо қилишди. Нархи бир тўхтамга келиниб, барака олингач, янги хўжайини тойнинг арқонини ечолмади. Жонивор уни яқинлаштирмади. Шунда йилқининг аввалги эгаси отга маст ҳолда яқинлашмаслигини айтиб, саманни бозордан ташқарига чиқариб берди. Отларнинг биз билмаган ва эътибор бермаган нозик хусусиятлари кўп. Синчиклаб кузатган, у билан ҳамнафас яшаган кишиларгина сирсиноатга бой эканлигини яхши билишади. Яна бир мисол: одатда отларнинг айили чап томонидан тортилади. Ва шу тарафдан минилади. Яхши йилқи ўнг томонидан минишга йўл қўймайди. Эътиборли томони шундаки, айил чап томонидан тортилганидан кейин чавандоз чап оёғини узангига тираб, ўнгини оширади. От ҳам дастлаб ўнг оёқдан қадам ташлайди. Бунда ўз-ўзидан чавандоз ва отнинг ўнг томони билан ҳаракатланиши уйғунлашади. Шарқ халқларидаги “Отлиқнинг иши ўнгидан келади” — деган нақл ана шу уйғунликдан келиб чиққан бўлса, ажаб эмас. Баъзи бир қирчанғи ва чўбир отлар бундан мустасно. Қирчанғи — узоқ йиллар кўпкари қилган, қартайиб қолганлиги боис, аравага қўшиладиган, юк ташиш, мол-қўй боқишда ишлатиладиган от. Чўбир — кўпкари қилолмайдиган, тезлиги паст, умуман олганда зоти бузуқ от. У ҳам асосан хўжалик ишларида ишлатилади. Булунғурлик от ишқибозлари чўбир билан қирчанғини шундай фарқлайди. Яна йилқини икки ёшгача қулун, иккидан учгача той, учдан тўртгача ғунон, тўртдан бешгача дўнон деб аташади. Беш ёшида от бўлар экан.

Уларни эл орасида покиза жонивор дейишади. Ҳақиқатдан ҳам от бошқа жониворларга қараганда тоза юради. Отбозларнинг айтишича, мабодо сайисхона бирор кун тозаланмай қолиб кетса, отлар безовта бўлишар экан. Шунингдек, улар ҳар қандай жойда думаламайди. Думалаш учун жой танлайди. Илгари дадам кунда бир марта улоқчи отларини думалатгани олиб чиқарди. Уларнинг жой танлашини кўп кузатганман. Отлар ҳеч қачон эшак думалаган жойни танламайди.

Азалдан от ва инсон ўртасида қандайдир яқинлик бор. Шу боис асрлар оша бадиий адабиётларда от ҳақида кўп ёзилган. Ҳатто, Ҳадиси шарифда ҳам “Фарзандларингизни от минишга ўргатинг”, дейилган. Назаримда улар фаросатлилиги ва ўткир зеҳнлилиги билан бошқа ҳайвонлардан ажралиб турса керак. Қадимда ота-боболаримиз фарзанд тарбиясида отдан унумли фойдаланишган. Сир эмас, от устида ўтирган кишининг руҳияти соғломлашади. Баландлик одамни сергаклантиради. Уни бошқариш жараёнида ёш боланинг абжирлиги ва жасурлиги ортади. Эгар устида эшакдаги каби бепарво эмас ҳушёррoқ бўлади. Отнинг тез чопиши одамни чиниқтиради. Юқоридаги Ҳадис негизида ушбу тарбия усули яширинган бўлса керак, назаримда.

“Фарзандларингизни от минишга ўргатинг.”
(Ҳадисдан)

Одатда, отларни кўпкарида синашади. Чунки ҳар қандай отнинг оёқ олиши улоқда маълум бўлади. Йилқини бу тарзда синовдан ўтказиш аждодларимиздан қолган. Болалигимда бобом Бухоро амирлиги қўшинига от тўплашда ҳам биз томонларда кўплаб улоқ маросимлари ўтказилганлигини айтиб берган. Кўпкари кўп асрлик мусобақа. У азалдан туркий халқлар ҳаётининг ажралмас бўлаги бўлиб келган. Унда отлар билан бирга полвонларнинг ор-номуси, ғурури, абжирлиги ва довюраклиги синалган. Полвонлик қон қувади. Ота-боболарида чавандоз ўтган бўлса, албатта, авлодларидан бири от чопади. Булунғурда бир замонлар Азим полвон деган чавандоз ўтган. Унинг ўғли ҳам Суюн полвон деб ном қозонди. Суюн полвоннинг Зоҳид, Шуҳрат деган фарзандлари ҳозирги кунда Булунғурнинг олди полвонларидан. Невараси Элмурод полвон ҳам яхши чавандоз. Полвонларнинг айтишича, чавандоз мард бўлиши керак. Шу билан бирга полвон бўлишда кучнинг ўзи кифоя қилмайди. Бунинг учун кишида мардлик, олижаноблик, тантилик хусусиятлари бўлиши лозим. Илгари Бахмалда Туроб деган полвон бўлган. Айтишларича, полвон дўстларининг илтимосига кўра пахсачи дўсти билан қўлда куч синашган. Узоқ вақт давом этган беллашувда полвон енгилган. Натижада ўртоқлари уни мазах қилиб кулишган. Шунда у мен мезбон рақибим меҳмон эди, шунинг учун уни мулзам қилмадим, деб жавоб берган. Кейинчалик пахсачи дўсти билан алоҳида учрашганда “Мен ўшанда ростдан ҳам енгилувдим, лекин кўпкарида тортишсак эгаринг билан узиб оламан”, деган экан. Нагзи паст одамдан ҳам полвон чиқмайди. Нагзи паст — дангалчи ва ҳалол эмас, деганидир. Кўпкари одамни тилга туширади. От эгасининг номини элга танитади. Тулпор билан бирга эгасининг номи ҳам олам кезади. Бировлар кўз-кўз учун ҳам от боқади. Кўпкари беради. Бахмалдаги бир кўпкарида Шертой полвон “Тайсон” лақабли отда энг катта солим (соврин) — туяни олди. Баковул шундай эълон қилди. “Ғаллаороллик Шертой полвон ургутлик Зайниддинбойнинг отида туяга ташлади”. Йилқининг қанча вақт кўпкари қилиши айнан бир давр билан чегараланмайди. Илҳом полвоннинг айтишича, ўтган асрнинг 80-йилларида ўлкамиздаги улоқ маросимларида “Васка” лақабли от машҳур бўлган. У 3 ёшида катта солимлардан бири — тойга ташлаган. 25 ёшида Бахмалдаги бир кўпкарида оёғи синиб, ўлган.

Дарвоқе, улоқчи отларнинг эл ичида ўзига хос лақаби бўлади. Лақаб полвон ёки эгаси томонидан отларнинг айрим хусусиятларидан келиб чиқиб ёки тилга тушган тулпорларга ҳавас қилиб қўйилади. Айни пайтда Самарқанд ва Жиззах ҳудудларидаги кўпкариларда қуйидаги отлар машҳур: “Янтар” (эгасининг айтишича шу номдаги от бор), “Қорабайир” (зоти шундай), “Васка” (юқоридаги шу номли отнинг зурриёди), “Кўккаптар” (ранги кўк, чавандознинг айтишича каптардек енгил чопади), “Мишка” (шу номдаги спортчи от бор), “Жийрон” (ранги шунақа), “Танка” (полвоннинг айтишича, ҳар қандай тўдани ёриб ўтадиган от), “Бўзсаман” (ранги шундай), “Делфин” (шу номдаги спортчи от бор).

Бугун отнинг ўрнини техника тараққиёти маҳсули — автоуловлар эгаллаган ҳамда уларга бўлган эҳтиёж анчагина сусайган пайт. Шу боис от билан боғлиқ қадриятларимиз ва урф-одатларимиз йўқолиб бормоқда. Қолганлари ҳам тадқиқотчиларини кутиб ётибди. Кези келганда шуни ҳам таъкидлаш лозим, мазкур меҳнатсевар жониворлар характери бадиий адабиётларда татбиқ қилингани каби илмий нуқтаи назардан ҳам ўрганилса, фойдадан ҳоли бўлмайди. Аёнки, минг йиллардан бери инсоннинг энг яқин дўсти ҳисобланган жониворларнинг тийнатидан оламшумул ихтиролар зоҳир бўлажак.

Анвар СУЮНОВ

РИВОЯТ

Халифа Умарнинг “шапалоғи”

Халифа ар-Рашидийн, яъни ҳазрати Умар, 634 йили халифалик тахтига ўтириб, ўн йилга яқин ҳокимиятни бошқарган. 644 йили Басра волийси ал-Муғира ибн Шўъбанинг топшириғига биноан қули Абу Луълуа томонидан саждага бош қўйиб турган пайтида ханжар санчиб ўлдирилади.

Манбаларда келтирилишича, у киши қирқинчи бўлиб ислом динини қабул қилган экан. Шунингдек, халифа даврида Миср, Сурия, Жазоир, Басра, Куфа, Фаластин, Эрон каби мамлакатлар халифаликка қўшиб олинади. Ва янги ҳижрий Ислом тавқими амалга киритилган.

Халифанинг тўғрисўзлиги, адолатпарварлиги, камтарин ва олижаноблиги ҳақида турли хил ҳикоятлар мавжуд. Ўз даврида пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) у кишини “Форуқ” — фарқ қилувчи, яъни ҳақни ноҳақликдан ажратувчи деб атаган.

Унинг халқпарварлиги ҳақида бизгача турли ривоятлар етиб келган. Айтишларича, халифа даврида Шом амалдорларидан бири ҳажни зиёрат қилаётган чоғида бир кишини ноҳақдан бир шапалоқ урган экан. Натижада калтак еган киши Умар (р.а.)га шикоят қилади. Халқпарвар подшоҳ эса, амалдорга қуйидагича мактуб ёзади: “Бу одамнинг кўнглини ол ёки сен ҳам ундан кўпчилик олдида бир шапалоқ егин”.

Албатта, бу бир ривоят. Аммо тарихий манбаларда ҳам ҳазрати Умарнинг ниҳоятда адолатпарвар инсон бўлганлиги айтилади.

Абдулҳамид ҲАБИБУЛЛАЕВ

МУТОЛАА

Донишманднинг қайта туғилиши

XX аср ўзбек илм-фани тараққиётида мутафаккир олим Иброҳим Мўминовнинг ўз ўрни бор. Зотан, у ўтган асрнинг ўрталарида юртимизда илк бор Гегель таълимотини чуқур ўрганиб, уни ўқувчилар оммасига етказиб берган, шунингдек, Шарқ фалсафасининг жаҳоншумул аҳамиятини дунё жамоатчилигига қайта кўрсата олган буюк тафаккур соҳиби эди. Бундан ташқари, у Мирзо Бедил фалсафасининг инсоният тамаддунидаги беқиёс ўрни ва соҳибқирон Амир Темур бобомиз ҳақида тарихий ҳақиқат учун куйиб-ёниб фаолият кўрсатди, ижод қилди.

Олимнинг фан соҳасидаги серқирра ижоди Наим Ғойибовнинг яқинда “Ўзбекистон” нашриётида чоп этилган “Донишманд” китобида кенг ёритилган. Китобнинг эътиборли жиҳати шундаки, муаллиф алломанинг ибратли ҳаёти ва илмий-педагогик фаолиятини қисқа чизги — этюдлар орқали бир бутун, яхлитлигича акс эттиради.

Рисоланинг “Армон” бобида Иброҳим Мўминов феномени, ўзбек миллий маданияти, илм-фанида тутган ўрни очиб берилади. Донишманднинг закийлиги, жасорати, бағри кенглигию барча инсоний фазилатлари ҳаётий мисоллар билан кўрсатиб ўтилади. Китобнинг “Файласуфнинг бепоён олами” бобида Иброҳим Мўминов илмий кашфиётларининг тарихий тадрижи анча кенг ва батафсил ёритилади. Таъкидлаш керак, бутун Европа ижтимоий маънавиятининг ядросига айланган Фридрих Гегель фалсафий мактабини ўрганиш зарурати пайдо бўлган ва ушбу ҳодисани XX асрда ўзбек файласуфларидан биринчи бўлиб Иброҳим Мўминов илғаган эди. Муаллиф Иброҳим Мўминовнинг Гегель ва Европа фалсафасига чуқур кириб бориб, уни тафаккур чиғириғидан ўтказганидан сўнг бу таълимотга Шарқ файласуфи Мирзо Абдулқодир Бедил фалсафасининг ҳамоҳанг эканлигини ва уларни таҳлил қилиш жараёнида бу нарсанинг исботлаганлигини таъкидлаб ўтади. “Иброҳим Мўминов тадқиқотида Бедил пантеизми (оламнинг бирлиги, бир бутунлиги ҳақидаги таълимот) масалаларига кенг ўрин ажратилади,—деб ёзади муаллиф, оламдан ташқаридаги ҳар қандай ҳодиса ёки илоҳий кучни рад қилади, олам ягона бўлиб, худо ҳам шу олам ичидадир”, дейди. Наим Ғойибов мутафаккир илмий меросини шарҳлаб борар экан, бу илмий хазинани тадқиқ этиш жараёнида Гегель ва Бедил фалсафасининг чоғиштирма характеристикасини яратади. Шунингдек, Гегел+Бедил+Иброҳим Мўминов фалсафасини тўртинчи авлод файласуфи сифатида қиёсий таҳлил қилади.

Иброҳим Мўминов Ўрта Осиёда фалсафий тафаккур тарихини биринчилардан бўлиб ўрганган етук олим бўлгани боис, муаллиф унинг Абу Райҳон Беруний, Абу Наср Форобий, Ибн Сино, Навоий, Бобур, Бедил асарлари фалсафасининг мағзини чақиб, илмий жамоатчиликка етказишдаги хизматларига кўпроқ урғу беради.

Албатта, ҳар бир асарда муаллифнинг ўзлиги, яъни қайсидир жиҳатлари акс этади. Китобда Наим Ғойибовнинг Иброҳим Мўминов билан кўп йиллар ёнма-ён, ҳамнафасликда иш олиб борганлиги, олимнинг яқин шогирдларидан эканлиги сезилиб туради. Шу сабабли ҳам рисоланинг "Устоз билан ёнма-ён", "Соҳибқирон ҳақиқатини излаб", "Тасалли" боблари самимий ва ҳаётий чиққан.

Мўъжазгина китобда истиқлол йилларида қадр топиб, ҳукуматимиз томонидан "Буюк хизматлари учун" ордени билан тақдирланган мутафаккирнинг ижод ва ҳаёт йўли атрофлича ёритилган десак муболаға бўлмайди. Зеро, алломанинг ибратомуз ҳаёт йўли ва илмий мероси ҳақида том-том асарлар ёзилса арзийди.

Маҳмуд САТТОРОВ

МАДАНИЯТ

ШЕЪР ВА ШУУР

Бир лаҳзага дунёга келдим

Қўчқор Норқобил

ШИДДАТ

Вақтга қарши курашаман мен,
Тўхтатаман уни бир лаҳза.
Босиларди кўксимдаги ўт
Мағлуб Вақтнинг кўзига боқсам...

Юз йил нима?
Минг йил нимадир?!
Келдим. Кетдим —
Хайр, ҳаётга...
Яшаганим ёлғон, умримни
Қолдирмасам абадиятга.

ИДРОК

Вақт камони тортилди таранг —
Учиб борар умрим мисли ўқ...
Борлигимни билолдим аранг,
Кимлигимни англаганим йўқ.

Бир лаҳзага дунёга келдим,
Зарра бошга қулар қоялар...
Сизга нима ёмонлик қилдим,
Ерда қолиб кетган соялар?!

БОЛАЛАР

(Нодар Думбадзени ўқиб)

Эркакнинг аёлга хиёнатидан,
Ё аёл касридан қуласа осмон —
Ким кимни йўқотса ўз ҳаётидан
Барибир бу қайғу кечмайди осон.

Қанча кўп урчиса адоват ва кин —
Хиёнатга бўлса жазо муносиб...
Барибир кўпларни урмас эди жин,
Осмон болаларни қоларди босиб.

О,
Бизнинг гуноҳлар...
Шунча кўп... Етар!
Ҳар бири заминдай оғир...
Очма лаб!
Дунё аллақачон йўқолиб кетар —
Болалар осмонни турмаса ушлаб.

ҲАҚИҚАТ

Шоир ёлғон ёзма. Шоир алдама,
Ўқ қуш каби учмайди сира.
Қушнинг ўқдай учмаслигини
Яраланган аскарлар билар...

Тарих ҳамда шон-шараф учун
Яралганда эди замбарак...
Тўп ўт очса... (оғзида тутун)
Тўнкарилиб тушмасди фалак.

Нима ўзи урушнинг жабри?
Оғир савол...
Ўйланиб қолдим...
Жавоб берди аскарнинг қабри:
"Мен ўлганман отамдан олдин..."

***

Ҳаётимдан менинг кўнглим тўқ,
Гар мазмунсиз умрим қиссаси.
Пешонамни ёрганича йўқ,
Бирор авлиёнинг ҳассаси.

Тўйдирса ҳам жонимдан ғусса,
Чарх ўйини келмагай малол —
Гар кўзингга термулиб турсам,
Менга ҳеч ким бермаса халал.

ЎКИНЧ

Ҳафтада беш кун иш. Гўё беш қитъа
Тақдири елкада юкланган — Мана!..
Буюк фаолликка қўймоқ-чун нуқта
Йўлимизни тўсиб чиқади Шанба.

... Якшанба маишат. Шароб ва иғво...
Дунё ташвишидан уздик бир кунни.
Қаранг, қор ёғса ҳам сурбет Душанба
Тонгданоқ дўқ урар: "Ишга чиқ энди!!.."

Бош карахт. Бошим йўқ. Дилга сиғмас қил —
Душанба, нари тур! Етволай тушга.
Ҳозир ҳамма нарса — Беш Қитъанг бир пул,
Ахир бошсиз қандай бораман ишга?!

***

Ҳаллослаган ҳафта бугун олар тин.
Якшанба. Режалар тузмадим турфа.
Яхшиси, дунёни унутиб бир кун
Ерни ёстиқ қилгум, Осмонни кўрпа.

Бошимга тош бўлиб ботса ҳам очун,
Елкамни босса ҳам зил-замбил турмуш.
Ахир ҳаққим бор-ку ухлашга бир кун,
Жоним, кўзларингни кўрмоқ учун туш...

СПОРТ

Қироллик клубининг бешкентлик аъзоси

Шу йилнинг 4 майида минглаб спорт ишқибозлари билан тўла Москва шаҳрининг "Локомотив" ўйингоҳида Россия футболи юлдузларидан бири "Спартак" футбол жамоаси сардори Дмитрий Аленичевнинг футбол билан хайрлашувига бағишланган ўртоқлик учрашуви бўлиб ўтди. Унда Испания пойтахти Мадриднинг — "Реал" клуби жамоаси билан Дмитрий Аленичев сардорлик қилаётган "Спартак" клуби футболчилари майдонга тушишди. Учрашувда таниқли мутахассислар, журналистлар иштирок этди. Ҳаттоки, таниқли футбол мутахассиси, португалия терма жамоасининг бош мураббийи Жозе Моуриньо ҳам ташриф буюрди.

Ажойиб футбол спектаклининг тугашига беш дақиқа қолганда... "Спартак" жамоаси таркибида ўзгариш бўлишини, жамоа сардори Дмитрий Аленичев ўрнига шогирди, ўн ёшли Александр Обидовнинг майдонга тушиши эълон қилинди. Ўн ёшли бола жаҳоннинг энг машҳур жамоаларидан бири "Реал" футболчиларига қарши тўп сурди. У ҳужум чизиғини эгаллаб, рақиб дарвозасига бот-бот хавф солиб турди. Унинг майдондаги ҳаракатлари футбол мутахассиси Жозе Моуриньони, биринчи устози Андрей Лебедевни, Қироллик клуби бош мураббийи Берн Шустерни ҳам беэътибор қолдирмади. Боланинг майдонда жаҳонга машҳур футболчилар билан баравар тўп суриши уларни ҳайратга солди. Учрашувнинг охирги беш дақиқасида йигирма беш минг футбол ишқибози, мутахассислар, журналистлар ҳамда Дмитрий Аленичевнинг дўстлари тик оёқда туриб, Александр Обидовнинг чапдастлик билан моҳир футболчиларга хос ҳаракатларини диққат билан кузатишди. Александр Обидовнинг эндигина 10 ёшга қадам қўйганига қарамай Дмитрий Аленичевнинг ўрнига майдонга туширилгани ҳамон футбол мутахассислари оғзидан тушмай келаётир. Бунинг устига ёш футболчининг майдонда ўзини тутиши, жамоадошларига ҳар қандай ҳолатни чамалаган ҳолда тўпни аниқ узатиб бериши Александрнинг бежиз майдонга туширилмаганлигини исботлади.

Хўш, Александр Обидов ким ўзи?

Ёш футболчининг асл исми Искандар бўлиб, Қашқадарё вилоятининг Қарши тумани маркази — Бешкент шаҳрида туғилган. Уларнинг оиласи тақдир тақозоси билан Москва шаҳрига кўчиб кетишган. Мактабда ўқиб юрган кезлари, унинг онаси Лена мактаб ўйингоҳида ўзидан катта болалар билан тўп сураётган Искандарнинг тўп учун курашиб юрганлигини кўриб, гоҳ хурсанд бўлса, гоҳида ранжирди ҳам. Чунки Искандар футбол билан бўлиб, ўқишга эътиборсиз бўлиб қолиши мумкин эдида. Йўқ, ундай бўлмади. У мактабда ҳам энг аълочилар сафида ўқиди.

Искандарнинг футболга қизиқиши кучайиб, у дастлаб мактаб терма жамоасидан мустаҳкам ўрин эгаллади. Ўғлининг футболга қизиқишини инобатга олиб онаси "Спартак" футбол клуби, яъни олимпиадачилар захира мактабига олиб борди. Мактаб мураббийлари уни хушламайгина олимпия захира мактабига қатнаб туришига рухсат берди. Ленани уларнинг муомаласи мутлақо қониқтирмасди. Шу боис, Искандарнинг онаси мактабнинг бош мураббийси Андрей Лебедев билан учрашди. Кекса мураббий ёш истеъдодни биринчи ўйиндаёқ мактабга қабул қилди. Искандарга шундан сўнг Александр деб ном қўйиб олишди. Даставвал у ўзи тенги ёш футболчилар ўртасида Москва шаҳар чемпионлигини қўлга киритди. Ўша кундан эътиборан Александр

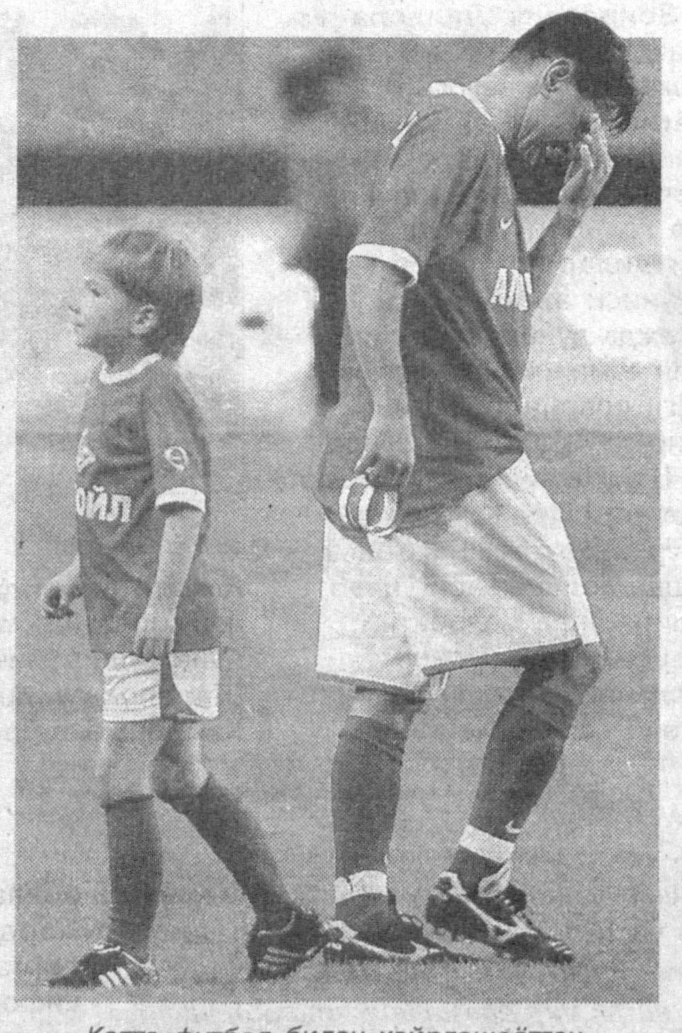

Катта футбол билан хайрлашаётган Дмитрий Аленичев эстафетани ёш шогирди Александр Обидовга қолдириб, майдонни кўзда ёш билан тарк этяпти.

Обидов мутахассисларнинг диққат марказида бўлди. Россияда чиқадиган газета-журналлар уни жаҳон футболининг келажакдаги юлдузи, деб эътироф эта бошлади. Унинг шахсига нафақат Россияда, балки чет элларда ҳам қизиқиш кучайди.

Андрей Лебедев уни Испания Қироллик футбол академиясига тавсия этди. Ёш футболчининг оила аъзолари бегона юртга боришга жазм этишди. Александрнинг отаси Темур Обидовнинг айтишича, улар Мадридга келган кунларининг эртасигаёқ Москвадан берган манзилни топиб боришади.

Улар Мадридда яшаб турганларида тўққиз ёшли академия тарбияланувчилари ўртасида учта назорат учрашуви ўтказилиб, Александр уларнинг барчасида майдонга тушиб, ҳар бирида биттадан голга муаллифлик қилади.

Александр Қироллик футбол клуби академиясига қабул қилингач, академиянинг энг муҳташам биноларидан бирига жойлашди. Унинг мактабдаги назарий ва амалий билимларини эгаллаши учун ҳам шарт-шароит яратиб берилган.

Дмитрий Аленичевнинг катта футболни тарк этишга бағишланган, хайрлашув футбол учрашувига Мадриддан Александр Обидовнинг таклиф этилиши, учрашувнинг охирида эса Дмитрий Аленичевнинг ўрнига майдонга тушиши бежиз эмас, албатта. Унинг иқтидори ҳам кун сайин сайқаллашиб, ҳозирданоқ жаҳон футболининг юлдузларидан бири сифатида тан олинишидан дарак, албатта.

Ушбу ҳаяжонли учрашувдан сўнг Қашқадарё вилояти ҳокими, вилоят футбол федерацияси раиси Нуриддин Зайниев Обидовлар оиласига сим қоқиб, Александрнинг майдондаги ҳаракатларидан ғоятда завқланганлигини изҳор этди. Александрнинг онаси Ленадек фарзандининг қизиқишларини, интилишларини рағбатлантира оладиган онанинг фарзанди футбол юлдузи бўлиб етишиши тайин, деб ишонч билдирди вилоят раҳбари. Биз ҳам ўз навбатида Мадридда жаҳоннинг етакчи футбол жамоаларидан бири "Реал"нинг ёшлар академиясида таҳсил олаётган ҳамюртимизга омад тилаб қоламиз.

Пўлат ГАДОЕВ,
"Ҳуррият" мухбири.

ЖАҲОН ЧЕМПИОНАТИГА САРАЛАШ УЧРАШУВЛАРИ

2010 йилда Жанубий Африка Республикасида бўлиб ўтадиган футбол бўйича жаҳон чемпионатига чиқиш учун Осиё қитъасида 3-саралаш босқичининг 4-тур учрашувлари бўлиб ўтди. Унда «А» гуруҳида Хитой - Қатар 0:1, Ироқ - Австралия 1:0, «В» гуруҳида Баҳрайн - Тайланд 1:1, Уммон - Япония 1:1, «С» гуруҳида КХДР - Туркманистон 1:0, Иордания - Ж.Корея 0:1, «D» гуруҳида Ўзбекистон - Сингапур 1:0, Ливан - Саудия Арабистони 1:2, «Е» гуруҳида БАА - Эрон 0:1, Қувайт - Сурия 4:2 натижалари қайд этилди.

МЭЙВЕЗЕР-КИЧКИНА БОКСДАН КЕТМОҚЧИ

WBC йўналишида ярим ўрта вазндаги жаҳон чемпиони, "Жаҳонда энг яхши боксчи" камарининг норасмий эгаси, 31 ёшли америкалик Флойд Мэйвезер-кичкина фаолиятини тўхтатишини маълум қилди. Бу ҳақда АҚШнинг бир қатор ахборот агентликлари хабар тарқатган. Флойд Мэйвезер-кичкинанинг айтишича, унинг учун бу қарорни қабул қилиш осон бўлмаган. Аммо у ҳадеб бокс тушаверишдан чарчаганини ҳам тан олган. Қолаверса, боксчи бу тўғрида биринчи марта қарор қабул қилган эмас. Флойд Мэйвезер-кичкинанинг промоутери Боб Арум таъкидлашича, яқинда қабул қилинган қарори спортчининг якуний хулосасидир.

Маълумки, америкалик боксчи шу пайтгача 39 та жанг ўтказган. Уларнинг ҳаммасида ғалаба қозониб, 25 тасини нокаут билан якунлаган. Шунингдек, у 1998 йилда турли вазнда барча йўналишнинг чемпиони ҳам бўлган.

КЕТМА-КЕТ ТЎРТИНЧИ ҒАЛАБА

Франция очиқ кортларида бўлиб ўтган "Катта шлем" турнирига кирувчи "Ролан Гаррос" теннис мусобақасида испаниялик теннисчи Рафаэл Надал кетма-кет тўртинчи марта ғолибликни қўлга киритди. У мусобақанинг финалида швейцариялик Рожер Федерер билан куч синашиб, 6:1, 6:3, 6:0 ҳисобда рақибини мағлуб этди.

Эслатиб ўтамиз, мусобақанинг мукофот жамғармаси 15 575 960 еврони ташкил қилади.

КУБОК СОҲИБИ

Вьетнамда аёллар ўртасида бўлиб ўтаётган футбол бўйича Осиё чемпионати якунланди. КХДР ва Хитой терма жамоалари ўртасида кечган финал учрашувида кореяликлар 2:1 ҳисобида зафар қучди.

Ўйиннинг 11-дақиқасида Би Ян Хитой термасини ҳисобда олдинга олиб чиқди. Иккинчи бўлимнинг 13-дақиқасида Осиёнинг 2007 йилдаги энг яхши аёл футболчиси Ри Кум Сук ҳисобни тенглаштирди. 68-дақиқада эса Ким Ен А ғалаба тўпини киритди.

Юсуфали НУРМОНОВ тайёрлади.

ТАФАККУР

Фридрих Ницше, немис файласуфи

Чўққиларга ўтадиган йўл

Рақс тушаётган юлдузни туғмоқ учун ўз жонингизда фазони олиб юрмоғингиз керак. Мен сизга айтаман: ҳали сизда фазо бор.

***

Ухлашни билиш арзимаган нарса эмас: яхши ухлаш учун кун бўйи уйғоқ бўлишлик керак.

***

Менга яна руҳлари қашшоқ бўлганлар маъқул кўринади... Агар ҳурматларини жойига қўйсанг, улар доим рози-ризоликдадирлар.

***

Инсон рўй бергувчи бир шай, шунинг учун сен ўз яхшиликларингни сев — зотан, сен улардан ҳалок бўлурсен.

***

Тоғларда энг қисқа йўл чўққилардан чўққиларга ўтадиган йўл, лекин бунинг учун узун оёқлар керак.

***

Кимда-ким энг юксак тоғларга кўтарила олса, у саҳна ва ҳаётнинг ҳар қандай фожиаси устидан кула билади.

***

Фақат талон-торож қилишнинг иложи бўлмаган ердагина ўғирлик қилиш мумкин.

МИТТИ ҲАЖВ

Соат сўраб балога қолди

Бир кекса киши билан ёш йигит поездда ҳамроҳ бўлиб қолишди. Бир вақт йигит сўради:

— Амаки, соат неча бўлди экан, айтолмайсизми?

— Айтмайман! — чўрт кесди кекса киши. — Мен сендақаларнинг ҳийласини биламан. Аввал соат сўрайсан. Кейин уйимни суриштирасан. Турар жойимни, телефонимни билиб олгач, бир куни, «тасодифан», бизникида пайдо бўлиб қоласан. Меҳмонхонада жой йўқ экан, бир кунга тунагани рухсат беринг, дейсан. Мен кўнгилчанлик қилиб хўп дейман. Сен уйимизга кириб бемалол ўтириб оласан. Кейин қизим билан танишасан. Унга турли хил кулгили воқеалардан айтиб бериб, кўнглини оласан. Қизим содда, ишонувчан, сенинг ёлғон ваъдаларингга лаққа учади. Сенга турмушга чиқишга рози бўлади. Кап-катта йигит бўла туриб соат олишга қурби етмаган сендек ношуд бола қандай куёв бўладию, қизимни қандоқ боқади. Шуни ўйлаб, сени ўзимга яқинлаштиргим келмаяпти. Тушундингми энди?

Йигит бошида шоҳи бор одамни кўргандек бақрайиб қолди.

Саъдулла СИЁЕВ

ЛУҚМА

Театрдаги "томоша"

Шом пайти, кўча одамлар билан гавжум. Дўстларим билан бирга мен ҳам Муқимий номидаги мусиқали драма театрига тушишга қарор қилдим. Саҳнада қадимги Туркия кўчалари, баланд-паст уйлар, каттакон кеманинг расми туширилган махсус парда бор эди.

Бироздан кейин орқа қатордаги жойга уч аёл фарзандлари билан келиб ўтирдилар. Уларнинг театрга фарзандлари билан тушишганини кўриб завқландим. Аммо кўп ўтмай айнан ўшалар ҳафсаламни пир қилди. 10 дақиқа ўтар-ўтмас аёллардан бири "Тезроқ бошланг, етти яримда автобусимиз кетиб қолади", деб бақира бошлади. (*спектакль соат 18^{00}да бошланиши керак эди*).

Залда одам камлиги сабаб бўш жойлар кўп эди. Шунинг учунми улар фарзандларига "Зал ўзимизники экан, хоҳлаган жойингизга ўтираверинглар", деб, тўпланганларнинг эътиборини торта бошлади.

Иккинчи аёл расмларга қараб "Зиналари бор экан... Русча спектакль бўлса керак" деб афсус-надомат билан чипта сотиб олган 2500 сўм пулига аза тутиб ўтирар эди.

Спектакль бошланганига 15 дақиқа бўлса-да, у қайси тилда эканлиги ҳақида қизғин баҳс қиларди.

Ўгирилиб аёлларнинг исмини сўрашга журъат этдим.

— Салима Каримбоева, — мағрур жавоб берди аёллардан бири, худди қўлингдан нима келади дегандек.

— Ҳафиза Каримбоева, — жавоб қилди иккинчи аёл.

— ... жимжитлик.

Бу жойда хотиржам ўтириб спектакль томоша қила олмаслигимни англаб, ўрнимни алмаштиришга қарор қилдим.

Шу билан ҳикоям тугади, деб ўйладингизми?

Йўқ, томоша тугагач, чиқиб кетатуриб ортимга ўгирилдиму, ўриндиқлар атрофидаги писта пўчоқ, бодроқ қолдиқлари, сув идишлар, хуллас ҳар қандай егуликдан қолган қолдиқлар ҳафсаламни пир қилди.

Тўғриси маданий ҳордиқ чиқариш муассасасидаги бу каби маданиятсизликни кўриб ачиниб кетдим.

Сиз-чи, театрга томоша кўргани борасизми? Ёки "томоша" кўрсатгани?

Саодат ОЧИЛОВА

РАССОМ ХАНДАСИ

— Қаровсиз футбол майдонига тарвуз эккан эдим...

А.ҲАКИМОВ чизган сурат.

HURRIYAT
O'zingni angla!
Mustaqil gazeta

Муассис: Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси

Газета Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 034-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими — А-2.

Индекс: якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233

Бош муҳаррир: Абдурасул ЖУМАҚУЛ

Таҳрир ҳайъати: Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Наим КАРИМОВ, Тўлан НИЗОМ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ, Шерзод ҒУЛОМОВ

Таҳририятга юборилган хат ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Телефонлар: 236-23-13, 236-53-31, 236-53-38, 236-75-15
Реклама ва маркетинг бўлими: 236-56-38 Тел-факс: 233-36-02.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:

Бухорода — 8-365-715-30-57
Самарқандда — 8-366-233-62-12
Сирдарёда — 8-367-374-81-53
Сурхондарёда — 8-376-335-10-22
Тошкентда — 8-370-76-21-934
Фарғонада — 8-373-225-80-58
Хоразмда — 8-362-226-20-80
Қашқадарёда — 8-375-221-78-50

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи: Иномжон АБДИЕВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 01.00

Ⓡ — тижорат белгиси.

Буюртма — Г-554 Адади: 7020 1 2 3 4 5 7 8